

ARCH E

Evropska platforma
za natečaje

ARCH-E

Zemljevid natečajev

slovenska izdaja

Sofinancirala
Evropska unija

ARCH E

Evropska platforma
za natečaje

ARCH-E Zemljevid natečajev

Vsebina

Vsebina	2
Seznam kratic	4
Seznam slik	6
Uvod	8
1. poglavje: Pet parametrov za evropsko razpravo o natečajih	18
1.1 Avstrija	28
1.2 Hrvaška	34
1.3 Ciper	38
1.4 Češka republika	42
1.5 Nemčija	46
1.6 Madžarska	52
1.7 Nizozemska	56
1.8 Slovenija	62
1.9 Južna Tirolska	66
1.10 Španija	70
1.11 Švica	74
2. poglavje: Mnenja strokovnjakov: Pet parametrov za evropsko razpravo o natečajih	78
2.1 Predpisi: Zakonodajni okvir(ji) za natečaje	79
2.1.1 Trajnostnost: Potencial in pomanjkljivosti natečajev	80
2.2 Dostopnost: Dejstva, zaznavanja in strategije	84
2.2.1 Čezmejna mobilnost pri evropskih natečajih	88
2.3 Kakovost: Ključni elementi za visokokakovostne natečaje	90
2.3.1 Kakovostni in pravični pogoji za arhitekto	94
2.4 Preglednost: Začne se z izmenjavo	96
2.5 Prednosti in tveganja za evropske natečaje: Pogledi zainteresiranih strani	99

3. poglavje: Dobre prakse evropskih natečajev	104
3.1 Sodelovalni natečaji v Avstriji: Primer Univerzitetne knjižnice Gradec	106
3.2 Slovenska pravna ureditev natečajev: Prizidek Plečnikovega Baragovega semenišča	108
3.3 Een Nieuwe Bouwcultuur”: Primer Nieuwe Veemarkt v Zwolleju	110
3.4 SIA Ordnung 142: Pravna ureditev in orodja švicarskega sistema natečajev	112
3.5 Od zamisli do načrta: Urbanistična preobrazba nekdanje vojašnice Luščić	114
3.6 Niz natečajev IMPSOL: Primer 85 socialnih stanovanjskih enot v Cornelli	116
3.7 Arhitekturna dediščina in inovacije: Nova izobraževalna stavba Fakultete za zdravstvene vede Semmelweis	118
3.8 Preglednost prek sodelovanja: Izobraževalni kampus Luise Büchner	120
3.9 Spodbujanje skupnosti in ustvarjalnosti: Kulturna vas Lemba	122
3.10 Izzivi in inovacije v čeških natečajih: Izkušnje iz skupnostne šole Chýně-Hostovice	124
Zaključek	126
Zahvala	132
Bibliografija	134
Priloga I: Nacionalni predpisi in smernice za natečaje	138
Priloga II: Seznam intervjujev	148

Seznam kratic

Seznam partnerjev in sodelujočih partnerjev ARCH-E

BKZT Zvezna zbornica arhitektov in inženirjev

ACE Svet arhitektov Evrope

CCA Hrvaška zbornica arhitektov

ZAPS Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije

CAA Ciprsko združenje arhitektov

BAK Zvezna zbornica nemških arhitektov

TU/e Tehnološka univerza v Eindhovnu (Nizozemska)

UPV Politehnična univerza v Valencii (Španija)

SEPA SEPA inženiring GmbH

MÉK Zbornica madžarskih arhitektov

UIA Mednarodna zveza arhitektov

ČKA Češka zbornica arhitektov

CNOA Državni svet zbornice arhitektov (Francija)

SIA Švicarsko združenje inženirjev in arhitektov

Zakonodaja EU in nacionalne politike

2014/24/EU	Direktiva 2014/24/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnih naročilih in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES. Besedilo velja za EGP.
2018/844/EU	Direktiva 2018/844 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. maja 2018 o spremembi Direktive 2010/31/EU o energetski učinkovitosti stavb in Direktive 2012/27/EU o energetski učinkovitosti.
BöB	Švicarski zvezni zakon o javnih naročilih
BVerG 2018	Avstrijski zvezni zakon o javnih naročilih
GWB	Nemški zakoni proti omejevanju konkurence
IVöB	Švicarski zvezni zakon o javnih naročilih
RPW	Nemške smernice za projektne natečaje
UVgO	Nemška uredba o javnih naročilih pod pragom
VgV	Nemška uredba o javnih naročilih
VöB	Švicarski zakon o javnih naročilih
WSA 2010	Avstrijske standardne smernice o konkurenci
ZJN-3	Zakon o Javnem naročanju
PJN	Pravilnik o javnih natečajih za izbiro strokovno najprimernejših rešitev prostorskih ureditev in objektov
ZUREP-3	Zakon o urejanju prostora

Seznam slik

- Slika 0.1** Zemljevid projektnih partnerjev ARCH-E in sodelujočih partnerjev
- Slika 0.2** Diagram standardnega postopka natečaja
- Slika 1.1** Zemljevid prebivalstva in realnega BDP na prebivalca
- Slika 1.2** Zemljevid univerzitetnih magistrrov arhitekture
- Slika 1.3** Zemljevid pooblaščenih arhitektov
- Slika 1.4** Zemljevid registriranih arhitekturnih birojev in njihova sestava
- Slika 1.5** Zemljevid mednarodnih povezav arhitektov
- Slika 1.6** Zemljevid povprečnega števila in vrst natečajev na leto
- Slika 1.7** Zemljevid sodelovanja nacionalno registriranih birojev pri natečajih.
- Slika 1.8** Zemljevid domačih in tujih udeležencev v EU pri odprtih natečajih
- Slika 1.9** Zemljevid naročnikov natečajev
- Slika 2.1** Dostop do natečajev
- Slika 2.2** Ovire za čezmejno mobilnost
- Slika 2.3** Elementi kakovosti pri natečajih
- Slika 2.4** Transparentnost pri natečajih

-
- Slika 3.1** Pogled na razširitev univerzitetne knjižnice v Gradcu (avtor fotografije: Michael Kopp)
-
- Slika 3.2** Zmagovalni načrt za prizidek Plečnikovega semenišča Baragova (avtor slike: Denis Hitrec)
-
- Slika 3.3** Zmagovalni načrt za Nieuwe Veemarkt v Zwolleju (avtorji slike: Joost Emmerik, Studio Nauta, Mulder Zonderland).
-
- Slika 3.4** Posnetek platforme “Espazium Competitions”
-
- Slika 3.5** Urbanistični načrt Luštic centra (avtor slike: Občina Karlovac)
-
- Slika 3.6** Notranji pogled na 85 socialnih stanovanjskih enot v Cornelli biroja Peris+Toral Arquitectes (avtor fotografij: José Hervia).
-
- Slika 3.7** Notranji pogled na Fakulteto za zdravstvene vede Univerze Semmelweis (avtor fotografije: Barta Bálint).
-
- Slika 3.8** Dialog državljanov z dvema nagrajencema Izobraževalnega kampusa Luise Buchner (avtor fotografije: Bürogemeinschaft Sippel).
-
- Slika 3.9** Pogled iz zraka na kulturno vas Lemba (avtor fotografije: Charis Solomou).
-
- Slika 3.10** Vizualizacija zunanosti skupnostne šole Chýně-Hostivice (avtor slike: Dousek-Záborský).
-

Uvod

Projekt ARCH-E je zavezan **spodbujanju visokokakovostnih arhitekturnih rešitev za grajeno okolje z večjo uporabo natečajev v Evropi in premagovanjem čezmejnih tržnih ovir za arhitekturne storitve**. Oblike izvajanja natečajev so določene z nacionalnimi okviri in tradicijo, vendar je pomanjkanje izmenjave informacij med državami skupaj z drugimi ovirami povzročilo nizko mednacionalno sodelovanje. Tovrstne razmere številnim arhitektom onemogočajo sodelovanja na (čezmejnem) trgu EU, ovirajo konkurenco in omejujejo izobraževanje na področju organizacije in izvedbe natečajev. Še posebej so prizadeta mala in mikro podjetja (pogosto z nadpovprečnim deležem arhitektk in/ali mladih arhitektk), kar negativno vpliva na njihovo poklicno kariero. Spodbujanje natečajev bo prispevalo k boljšemu izvajanju Davoške deklaracije za kulturo grajenega okolja Baukultur in temeljnih vrednot novega evropskega Bauhausu glede trajnosti, estetike in vključenosti v evropsko načrtovanje ter gradbene projekte. Cilj je pozitivno vplivati na izzive trajnosti in kakovost življenjskega okolja.

Cilji in rezultati

ARCH-E prepoznava ključno vlogo natečajev pri ustvarjanju varnega, pravičnega, trajnostnega, vključujočega in lepega (grajenega) okolja. Zato ta projekt za izboljšanje in spodbujanje dostopa do natečajev po vsej Evropi sledi naslednjim ciljem:

- **Izboljšanje čezmejnega sodelovanja** med različnimi arhitekturnimi strokovnjaki z uporabo platforme ARCH-E in omrežja, storitev ter digitalnih rešitev.
- **Ozaveščanje in omogočanje izobraževalnih procesov** med deležniki, arhitekti, oblikovalci politik in naročniki natečajev, ki vodita do novih načinov razmišljanja o arhitekturnih izzivih in spodbujata dolgoročne strategije inovacij.
- **Ustvarjanje transnacionalne natečajne kulture** s kroženjem in izmenjavo idej.

V skladu s temi cilji glavni rezultati projekta vključujejo: [ARCH-E spletno platformo](#)¹ s široko paleto informacij o sistemih natečajev, ki je preko svojega [omrežja](#)² namenjena olajšanju transnacionalne udeležbe več kot 500 arhitektov iz več kot 20 držav, [Zemljevid natečajev ARCH-E](#), poročilo o izzivih in možnostih natečajnih sistemov EU ter [digitalni zemljevid](#)³, ki ponuja pregled okvirov, orodij in praks natečajev, [večjezični](#) Glosar ARCH-E⁴ s tolmačenjem in prevajanjem strokovnih izrazov ter [Poročilo o potrebah arhitektov](#). Na podlagi rezultatov projekta ARCH-E bo zasnovana [Bela knjiga](#), ki bo oblikovalce politik informirala in podala priporočila o tem, kako je mogoče internacionalizirati arhitekturni poklic ter doseči enako obravnavo in cilje zelenega dogovora. Konzorcij ARCH-E dosega več kot 600.000 arhitektov po vsej Evropi, ki imajo koristi od rezultatov projekta.

¹ Povezava na platformo ARCH-E: <https://arch-e.eu/>

² Povezava na omrežje ARCH-E: <https://arch-e.eu/network>

³ Povezava na digitalni zemljevid ARCH-E: <https://arch-e.eu/adc-map>

⁴ Povezava na glosar ARCH-E: <https://arch-e.eu/glossary>

Projektni partnerji in sodelujoči partnerji

ARCH-E je rezultat sodelovanja desetih evropskih partnerskih organizacij: Avstrijske zvezne zbornice arhitektov in inženirjev (BKZT), Sveta arhitektov Evrope (ACE), Hrvaške zbornice arhitektov (CCA), Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS), Združenja arhitektov Cipra (CAA), Zvezne zbornice nemških arhitektov (BAK), Tehnološke univerze Eindhoven (TU/e), Politehnične univerze v Valencii (UPV), Sepa Engineeringa GmbH (SEPA), Zbornice madžarskih arhitektov (MÉK).

Poleg tega so kot sodelujoči partnerji v projekt ARCH-E vključeni Češka zbornica arhitektov (CKA), Francoska nacionalna zbornica arhitektov (CNOA), Zbornica arhitektov province Bolzano, Švicarsko društvo inženirjev in arhitektov (SIA) in Mednarodna zveza arhitektov (UIA).

Slika 0.1: Zemljevid projektnih partnerjev in sodelujočih partnerjev ARCH-E.

Raziskava ARCH-E

Medtem ko izboljšujejo arhitekturno kakovost našega življenjskega okolja in spodbujajo inovativnost z oblikovalskimi vizijami, arhitekturni **natečaji prispevajo tudi k produkciji in izmenjavi znanja med različnimi deležniki ter izmenjavi prostorskih kompetenc in kultur**. V tem smislu imajo **natečaji potencial, da delujejo kot odprto prizorišče za široko arhitekturno razpravo**.⁵ Zaradi tega so natečaji deležni prenovljene pozornosti v znanstvenih raziskavah, ki priznavajo njihovo kulturno vrednost.⁶ Neodvisne organizacije,⁷ strokovna združenja in institucije⁸ so prav tako vedno bolj zavezane k poglobljanju in širjenju znanja o natečajni dinamiki, postopkih in praksah, da bi spodbudile pozitiven vpliv na nacionalne sisteme in okrepile sodelovanje. V evropskem kontekstu ponuja prenos Direktive 2014/24/EU o javnih naročilih v nacionalno zakonodajo držav članic politično podlago za olajšanje procesov izobraževanja in izmenjave.

Na nacionalni ravni specifični okviri in tradicije posamezne države prispevajo k edinstvenosti lokalnih sistemov natečajev. Ti odražajo bogastvo in raznolikost arhitekturnih kultur in dediščine po vsej Evropi. Pri zavzetem prizadevanju za širjenje znanja je pomembno, da te razlike pretvorimo v priložnosti za učenje. Poleg tega manjka dolgoročna strategija za zbiranje in izmenjavo podatkov o natečajih po Evropi. **Projekt ARCH-E** s svojimi raziskovalnimi pobudami **naslavlja probleme, povezane z izmenjavo znanja in informacij, s katerimi se srečujejo evropski arhitekti, njihove zbornice in poklicna združenja**. ARCH-E prepoznava, da omejen dostop do znanja o postopkih, strukturah in standardih kakovosti natečajev predstavlja tveganje, da bo mnogim arhitektom onemogočen dostop do evropskega trga, kar ovira konkurenco in preprečuje učinkovito izvajanje ciljev EU. **Z razširjanjem znanja si ARCH-E prizadeva olajšati razumevanje politik in praks zunaj nacionalnih okvirov, ublažiti predsodke in pristranskosti, ki obkrožajo natečajne kulture, ter razširiti obseg priložnosti za arhitekturne strokovnjake**, s čimer bi zagotavljal projektna naročila onkraj nacionalnih meja.

⁵ Mejia-Hernandez in Nuijsink, 2020: 2

⁶ Glejte: Andresson in drugi, 2013; Chupin in drugi, 2015; Theodorou in Katsakou, 2018;

⁷ Glejte publikacijo Architectuur Lokaal, 2017, predstavljeno na konferenci "Competition Culture in Europe" (natečajna kultura v Evropi), Architectuur Lokaal, 2021, urejeni zvezek, ki ga je izdal Project Compass CIC: Menteth, 2018, in nedavno objavo Hossbacha in Lehmhausa 2024.

⁸ Glejte statistične študije ZAPS: Kryžanowski et al., 2023 in projekt Interreg, ki sta ga razvili Avstrijska zvezna zbornica arhitektov in inženirjev in Bavarska zbornica arhitektov: <https://www.arching.at/aktuelles/interreg-projekt.html>

Tri študijska področja

Raziskovalna dejavnost ARCH-E se je začela z vključevanjem vseh partnerjev in sodelujočih partnerjev v predhodnem zbiranju podatkov (Študija 0), ki je nacionalne podatke organiziralo v spletni obliki z več kot sto vprašanji. Študija je obsegala tri glavne kategorije: nacionalne statistične podatke, podatke o arhitekturnih strokovnjakih in praksah ter trende in značilnosti natečajev. Predhodno zbiranje podatkov je postavilo osnovo za razumevanje in razpravo o razlikah in skupnih točkah med državami, ki sodelujejo v ARCH-E, z osebnimi projektnimi sestanki in spletnimi usmerjevalnimi sestanki. Po Študiji 0 se je raziskava ARCH-E razvila v tri specifična, a medsebojno povezana študijska področja: Evropski zemljevid natečajev (Študija 1), večjezični Glosar ARCH-E (Študija 2) in Poročilo o potrebah arhitektov (Študija 3). Vsaka študija ima svoj raziskovalni fokus, specifične metode in rezultate.⁹

Prva študija **Zemljevid natečajev ARCH-E** je namenjena razvoju celovitega znanja o natečajih, njihovih zakonodajnih okvirih, praktičnih izvedbah in standardih kakovosti po vsej Evropi. Končni rezultat študije je predstavljen v tem poročilu in vključuje 11 profilov držav, analizo izzivov in potencialov evropskih natečajev na ravni EU ter 10 primerov dobrih praks. Namen poročila je ponuditi vpogleda in izboljšave za arhitekta in zainteresirane strani, poročilo pa deluje v povezavi s spletnim zemljevidom natečajev, zasnovanim tako, da se informacije o posameznih državah in uporabne povezave skozi čas posodablajo.

Glosar ARCH-E gradi na izkušnjah projekta Interreg med avstrijsko zvezno zbornico in bavarsko zbornico arhitektov in upošteva težave, povezane z razlago in uporabo terminologije in tehničnih opredelitev, tudi če je jezik enak. To orodje ponuja več kot preproste prevode; zbira, razlaga in povezuje izbor več kot sto izrazov na partnersko državo, ki najbolje opredeljujejo nacionalne postopke natečajev in njihove kulturno specifične interpretacije. Glosar je dostopen prek platforme ARCH-E in je zasnovan tako, da se lahko v prihodnosti širi.¹⁰

In ne nazadnje je s pomočjo **Poročila o potrebah arhitektov** cilj projekta razumeti dinamiko evropskih arhitektov v različnih kontekstih, s poudarkom na njihovi vključenosti v nacionalne in evropske natečaje. S pomočjo anonimne spletne ankete študija identificira zainteresirane arhitekta, obravnava njihove morebitne

⁹ Podrobnejši opis pristopa in orodij treh študij je bil skupaj z izbranimi rezultati preliminarne Študije 0 objavljen v "Povzetku paketa raziskav", ki je dostopen prek platforme ARCH-E na naslednji povezavi: <https://bit.ly/3vj4PyP>

¹⁰ Glosar ARCH-E je uporabno orodje za boljše razumevanje izrazov, uporabljenih v tem poročilu.

vrzeli v znanju, preučuje njihove mednarodne povezave in raziskuje priložnosti za ARCH-E, da podpre in olajša sodelovanje arhitektov na natečajih.

Zemljevid natečajev ARCH-E

V okviru ciljev in raziskovalnih ambicij ARCH-E to poročilo, **Zemljevid natečajev ARCH-E**, prispeva k razširitvi znanja o arhitekturnih natečajih. Pri tem analizira skupne in posebne pravne okvire, standarde in prakse v izbranih državah članicah EU. Ta raziskava ponuja pregled natečajev v evropskem kontekstu, poudarja raznolikost njihove organizacije, izvajanja in rezultatov ter služi kot izhodišče za dolgoročne razprave med zainteresiranimi stranmi, arhitekturnimi strokovnjaki, institucijami in združenji.

Struktura in razvoj tega poročila temeljita na naslednjih posebnih ciljih:

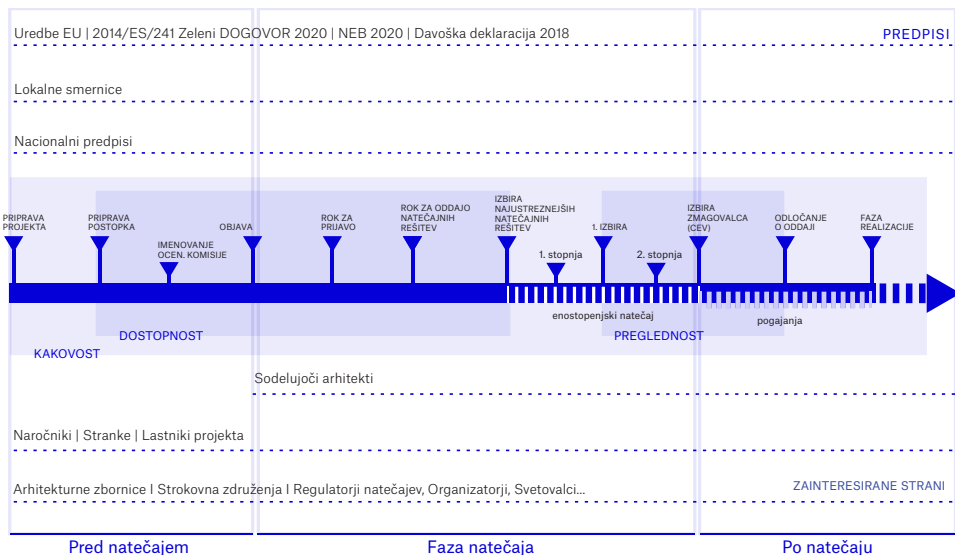
- Na nacionalni ravni: **razširiti področje znanja o sistemih natečajev** za prepoznavanje prednosti in področij za izboljšave.
- Na evropski ravni: osredotočanje na **vključevanje politik in ciljev EU v natečaje** (npr. zeleni dogovor in trajnostna javna naročila, novi evropski Bauhaus, deklaracija iz Davosa, enaka obravnava in enakost spolov) in **preučitev izzivov ter možnosti sodelovanja in udeležbe na ravni EU** z vidika različnih zainteresiranih strani.
- **Opredelitev primerov dobre prakse** pri izvajanju natečajev za izboljšanje učnih procesov.

Zemljevid natečajev ARCH-E predstavlja edinstveni vir informacij za vse strokovnjake na arhitekturnem področju (arhitekta, poklicne zbornice, neodvisne organizacije in združenja), ki si prizadevajo za dolgoročno izboljšanje evropskega trga arhitekturnih storitev. Projekt ARCH-E priznava, da so natečaji dinamični procesi, ki se razvijajo skozi čas in so tesno povezani s posebnim političnim, gospodarskim in kulturnim kontekstom, v katerem se razvijajo. Zato bo to poročilo podprto z [digitalnim zemljevidom natečajev](#), dostopnim prek platforme ARCH-E, ki bo vključeval sedanje rezultate raziskave z najnovejšimi informacijami, povezavami in podatki v daljšem časovnem obdobju.

Raziskovalna metodologija

Arhitekturni natečaji kot časovni in dinamični procesi vključujejo regulativne norme in zakonodajne predpise na različnih ravneh upravljanja (od evropske in nacionalne do občinske). Vključujejo tudi subjektivne razlage različnih zainteresiranih strani. Ti elementi ne vplivajo le na preoblikovanje natečajev skozi čas, temveč tudi na njihovo preučevanje. Pri preučevanju natečaju moramo biti sposobni obravnavati različne kvantitativne in kvalitativne podatke. Zato raziskovalna metodologija, na kateri temelji Zemljevid natečajev ARCH-E, zajema mešani metodološki pristop, ki vključuje primarne in sekundarne vire s pomočjo teoretične raziskave in polstrukturiranih intervjujev. Poleg tega so k raziskavi prispevali redni pregledi in razprave s partnerji ARCH-E in sodelujočimi partnerji na osebnih projektnih sestankih in spletnih usmerjevalnih sestankih.

Pet parametrov analize

Slika 0.2: Diagram standardnega postopka natečaja. Diagram, razvit v 6. mejniku, vključuje kontekst, ključne akterje in časovnico standardnega natečaja ter vizualno prikazuje, kako se v praksi natečaja posamezne teme uresničujejo.

Eden glavnih izzivov pri preučevanju natečajev je opredelitev tem (ali parametrov) za primerjavo razlik in podobnosti med državami EU in njihovimi natečajnimi sistemi. Na prvem sestanku projekta ARCH-E v Ljubljani so se vsi projektni

partnerji skozi razpravo dogovorili o petih temah za primerjavo: **predpisi, dostopnost, kakovost, preglednost in koristi za zainteresirane strani**. Te so bile opredeljene na podlagi glavnih faz standardnega postopka natečaja. Kot je prikazano na sliki 0.2, trije parametri zajemajo celoten proces natečaja (tj. predpisi, kakovost in koristi za zainteresirane strani), druga dva pa se nanašata na določene faze (tj. dostopnost in preglednost). Teh pet tem ustvarja analitični objektiv, s katerim povezujemo različne sklope podatkov,¹¹ razpravljamo o natečajih na ravni EU in izbiramo primere dobrih praks. Vendar se te teme med seboj ne izključujejo: glede na vrsto informacij se lahko za nadaljnjo primerjavo in analizo vsaka od njih razširi na bolj specifične podteme (kot so trajnost, čezmejna mobilnost in pravičnost).

Pristop mešane metode

Pri vključevanju kvantitativnih in kvalitativnih podatkov glavne metode, uporabljene pri raziskavi za Zemljevid natečajev ARCH-E, zajemajo teoretične raziskave, polstrukturirane intervjuje in postopke medsebojnega pregleda.

Teoretična raziskava vključuje analizo obstoječe literature o temah, pomembnih za projekt ARCH-E, ter zbiranje in razlago gradiva, ki so ga zagotovili projektni partnerji in sodelujoči partnerji (podatki iz Študije 0, obstoječa poročila držav, spletne zbirke podatkov in statistični podatki). Sekundarni viri (tj. literatura, uradna poročila in politični dokumenti) so bili uporabljeni za umestitev raziskave ARCH-E v širšo arhitekturno razpravo ter vključujejo podatke iz primarnih virov in podpirajo interpretacijo ugotovitev. Poleg tega olajšujejo raziskovanje odnosa med praksami natečajev in izbranimi politikami in cilji EU (npr. Davoška deklaracija, koncept Baukultur ter trajnostne ambicije Zelenega dogovora in Novega evropskega Bauhausa).

Medtem ko teoretična raziskava postavlja temelje in kontekstualizira raziskavo, so glavna metoda in primarni vir za zbiranje kvalitativnih podatkov **polstrukturirani intervjuji** z vodilnimi strokovnjaki na področju arhitekturnih natečajev.¹² V 40 spletnih intervjujih je 46 intervjuvancev (28 moških in 18 žensk) predstavilo izkušnje z izvajanjem natečajev na nacionalni in evropski

¹¹ Podrobnejša kategorizacija podatkov, zbranih za to študijo, je vključena v „Povzetek raziskovalnega paketa“: <https://bit.ly/3yj4PvP>

¹² Pred izvedbo intervjujev sta bila raziskovalni načrt in vodnik po intervjuju predložena v pregled odboru za etično presojo (ERB) Tehnološke univerze v Eindhovenu, odobrena pa sta bila 25. septembra 2023 (Kodeks etične presoje: ERB2023BE63).

ravni, pri čemer so razmišljali o petih temah natečajev: predpisih, dostopnosti, kakovosti, preglednosti in koristi za zainteresirane strani. Vzorec udeležencev je bil izbran na podlagi predlogov partnerjev ARCH-E (pet udeležencev iz vsake partnerske države) in je vključeval različne deležnike: arhitekta, predstavnike zbornic, strokovnjake s področja javnega naročanja in predpisov o natečajih, vodje natečajev, organizatorje, naročnike in lastnike projektov. Vendar je treba upoštevati, da se te poklicne kategorije prekrivajo, saj imajo lahko udeleženci v natečajnem postopku različne vloge. Kvalitativna metoda polstrukturiranih intervjujev omogoča vključitev vidikov, povezanih z opažanji in praksami. Ti so v uradni dokumentaciji pogosto spregledani in bolj odražajo časovno, kulturno in kontekstualno naravo natečajev.

Da bi zagotovili kakovost raziskovalnega procesa, so partnerji projekta ARCH-E, sodelujoči partnerji in sodelavci **redno preverjali** njegovo napredovanje. Natančneje, na prvem projektne sestanku v Ljubljani je bilo obravnavanih in izbranih pet tem za analizo. Na drugem projektne sestanku v Berlinu so bili predstavljeni in pregledani predhodno zbrani podatki Študije 0 in osnutek vodnika za intervjuje. Tretji projektne sestanku v Budimpešti je bil namenjen predstavitvi, razpravi in izboru primerov dobre prakse. Poleg tega so bile od novembra 2023 dalje vsak teden organizirane raziskovalne „svetovalne ure“, ki so ponudile prostor za neposredno razpravo, povratne informacije in pojasnila v zvezi z raziskovalnimi dejavnostmi.

Pregled poročila

Zemljevid natečajev ARCH-E je predstavljen v treh glavnih poglavjih, od katerih je vsako posvečeno prej omenjenim ciljem študije, ki odraža značilnosti natečajev na nacionalni ravni in ravni EU. **Uvodu**, ki opisuje splošne cilje projekta ARCH-E, raziskovalne ambicije in metodološke izbire te študije, sledi **1. poglavje**, ki predstavlja pregled evropskega konteksta natečajev. Sestavljeno je iz dveh glavnih delov: 1) grafična vizualizacija nacionalnih podatkov o natečajih in arhitekturni stroki v primerjalnih zemljevidih in 2) enajst profilov držav z besedilnim in infografskim opisom njihovih nacionalnih sistemov natečajev.

2. poglavje se osredotoča na evropsko razsežnost natečajev. Drugo poglavje, ki je strukturirano na podlagi petih parametrov (predpisi, dostopnost, kakovost, transparentnost in koristi za deležnike), v ospredje postavlja izzive in priložnosti za trg arhitekturnih storitev v EU. Z izkušnjami in glasovi udeležencev intervjuja

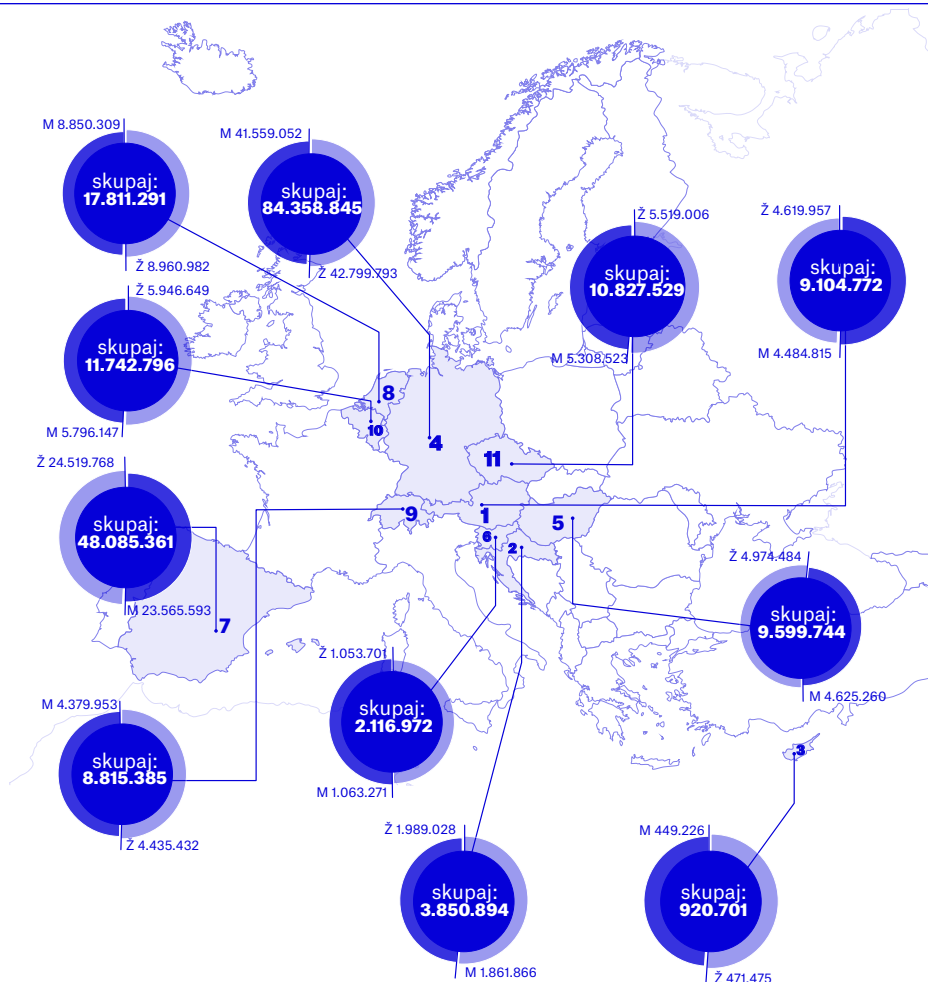
želi to poglavje spodbuditi razmislek in razpravo s poudarkom na subjektivni kakovosti sodelovanja, izvajanja in rezultatov natečajev.

3. poglavje je zbirka izbranih nacionalnih primerov, ki predstavljajo uspešno prakso organizacije in izvajanja natečajev. Pomembno je poudariti, da se kvalifikacija kot »uspešna praksa« vedno nanaša na posebne kontekstualne pogoje in jo je treba razumeti relativno. Iz tega razloga so primeri v tem poglavju predlagani kot "dobre" prakse, namesto kot "najboljše" prakse v absolutnem smislu. Primeri, predstavljeni v poglavju 3, se osredotočajo na to, kako izbrani natečajni postopek obravnava določen izziv in se pozitivno nanaša na enega ali več od petih parametrov (predpisi, dostopnost, kakovost, preglednost in koristi za zainteresirane strani). Kakovost izbranih primerov ni odvisna od arhitekturnega rezultata, temveč od samega natečajnega postopka. Primeri natečajev so bili predstavljeni in o njih so skupaj razpravljali partnerji ARCH-E in sodelujoči partnerji na tretjem projektnem sestanku (junija 2024 v Budimpešti) in osmem usmerjevalnem sestanku (julija 2024 na spletu).

Zaključek povzema spoznanja, pridobljena v prvem letu izkušenj in raziskav ARCH-E, ter daje predloge za prihodnjo izvedbo in razširitev študije o natečajih.

1. POGLAVJE:

Podatki o natečajih v evropski krajini

Realni BDP na prebivalca v €

Vir: EUROSTAT (jan 1st 2024)

Avstrija¹: 37.860 EUR (2023)

Ciper³: 27.720 EUR (2023)

Madžarska⁵: 14.430 EUR (2023)

Španija⁷: 25.620 EUR (2023)

Švica⁹: 63.490 EUR (2023)

Češka Republika¹¹: 18.480 EUR (2023)

Hrvaška²: 14.750 EUR (2022 *ocena)

Nemčija⁴: 36.290 EUR (2023)

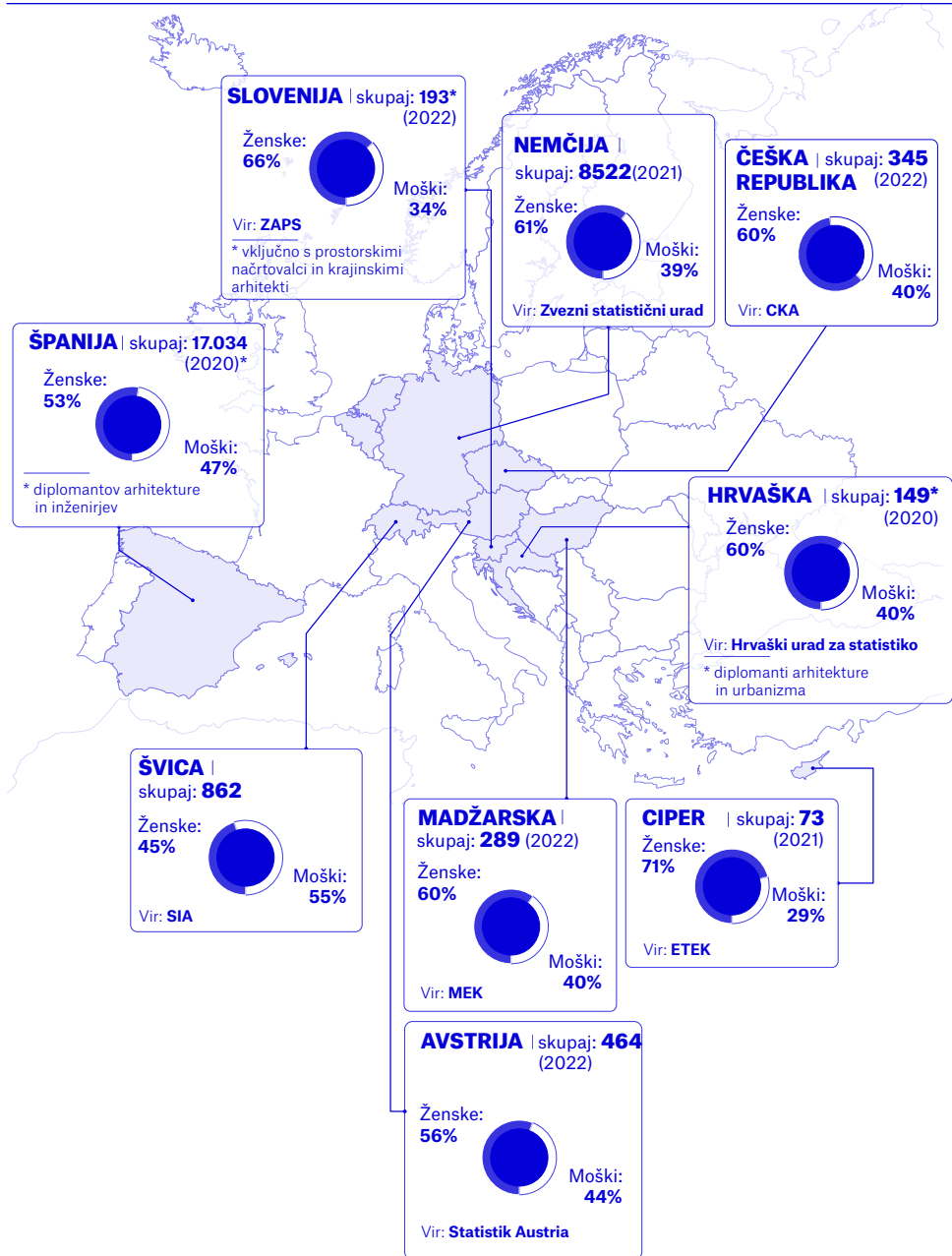
Slovenija⁶: 22.130 EUR (2023)

Nizozemska⁸: 44.460 EUR (2023)

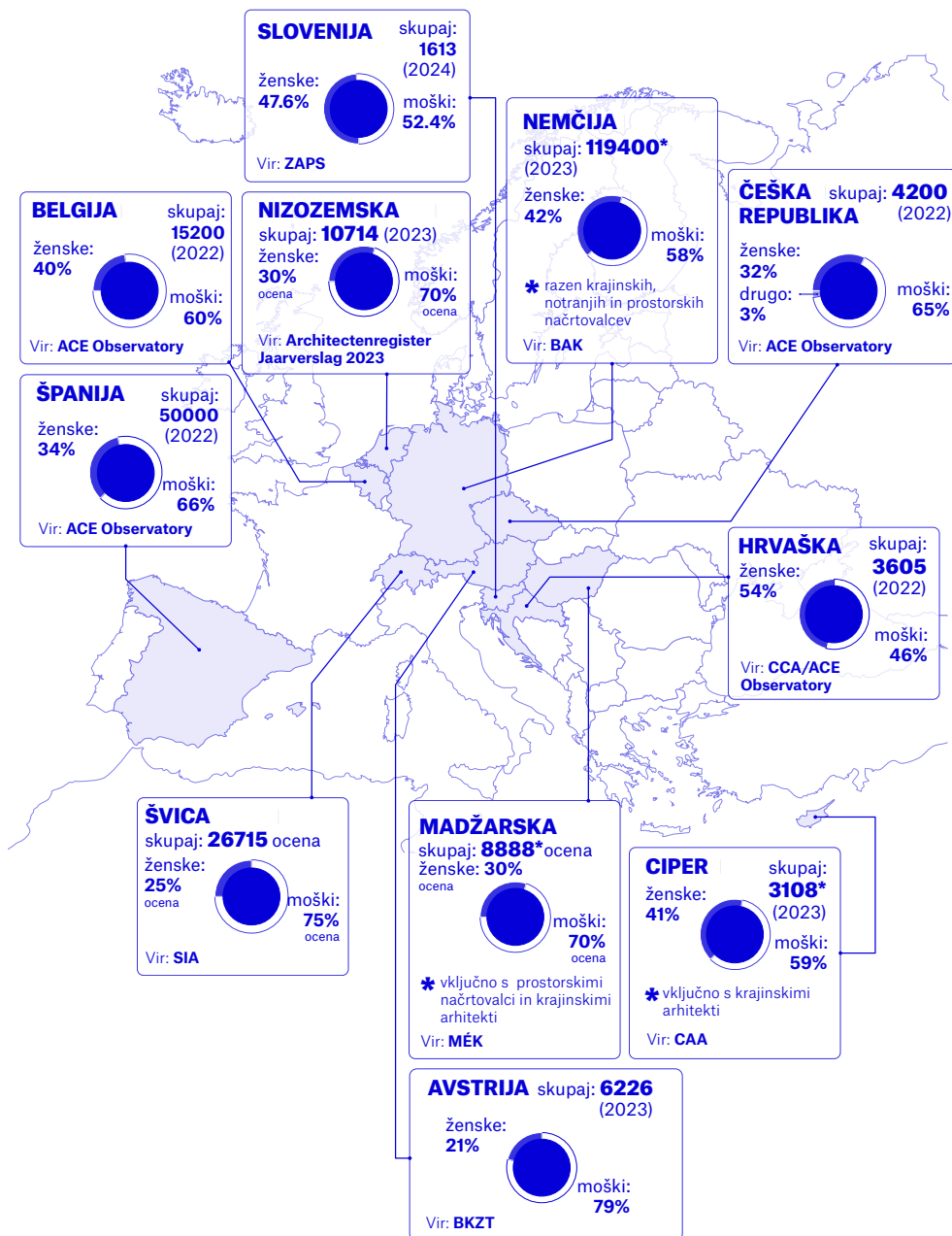
Belgija¹⁰: 37.300 EUR (2023)

Slika 1.1: Zemljevid prebivalstva in realnega BDP na prebivalca. Na podlagi Eurostatove definicije kazalnikov se realni BDP na prebivalca nanaša na razmerje med realnim BDP države in povprečnim prebivalstvom v določenem letu.

1. poglavje: Podatki o natečajih v evropski krajini

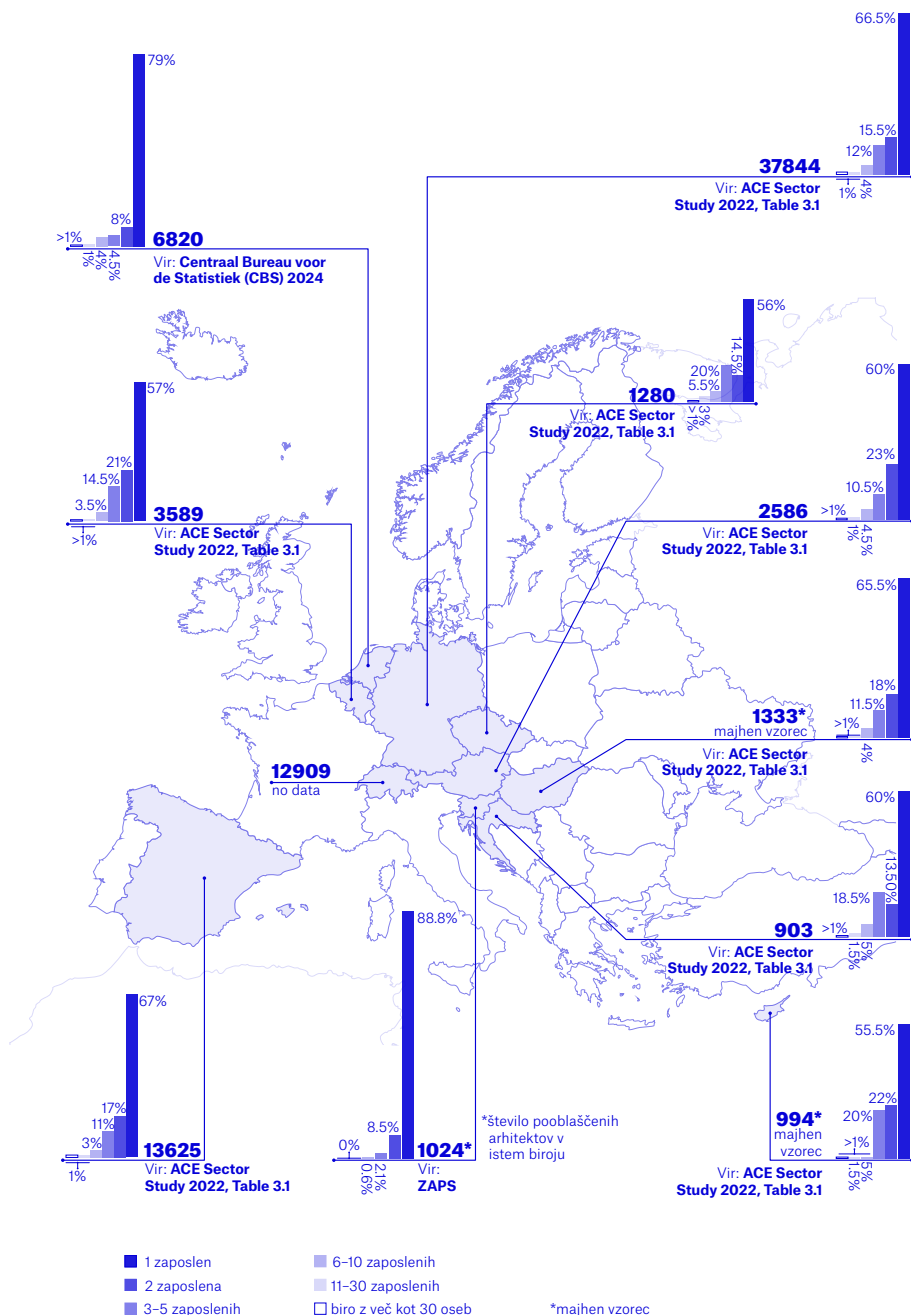

Slika 1.2: Zemljevid magistrskih univerzitetnih diplomantov arhitekture. Številke se nanašajo samo na diplomante arhitekture (torej brez krajinskih in notranjih arhitektov, urbanistov ali inženirjev), razen če je navedeno drugače.

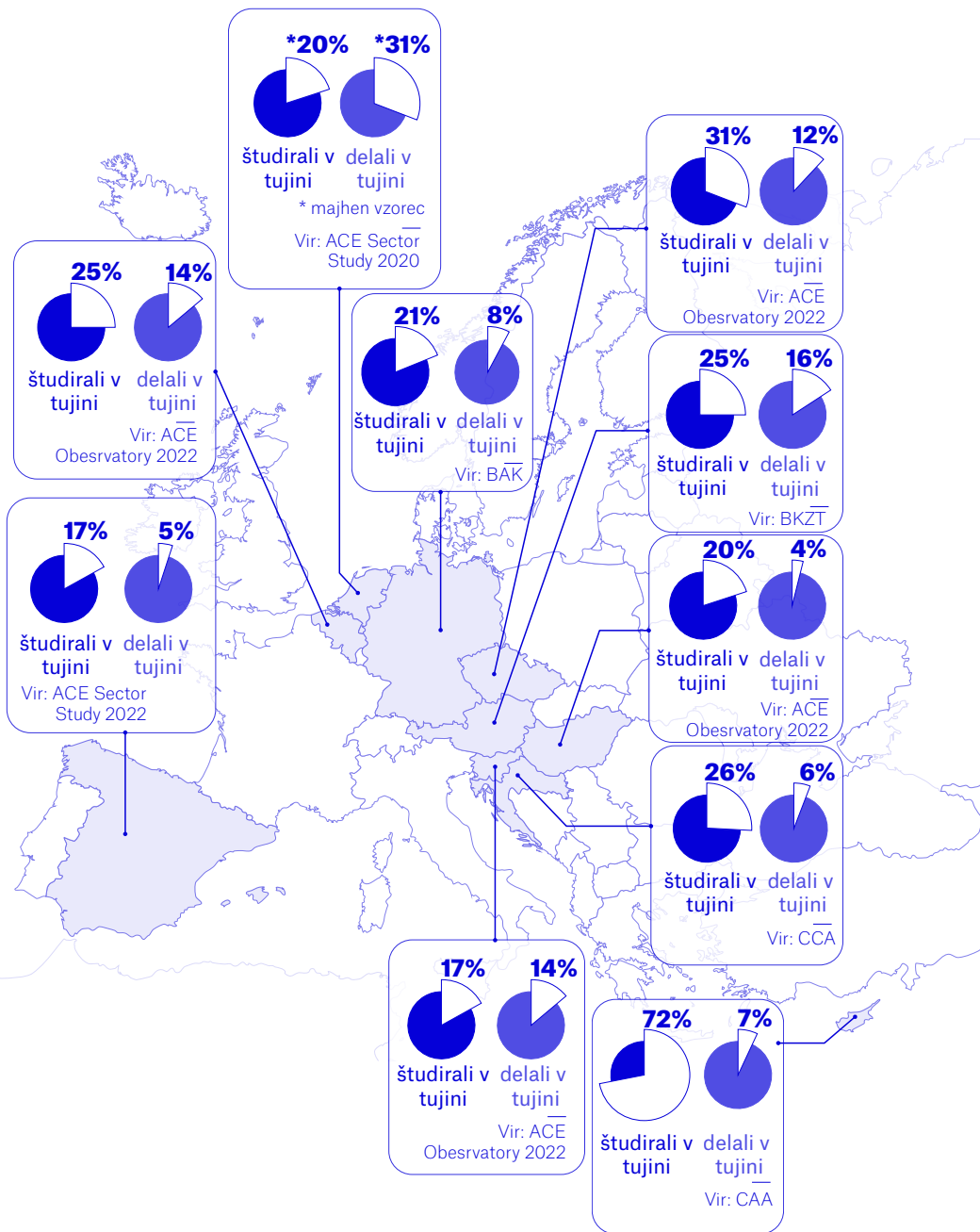

Slika 1.3: Zemljevid pooblaščenih arhitektov. Številke se nanašajo samo na arhitekta (torej brez krajinskih in notranjih arhitektov, urbanistov ali inženirjev), razen če je navedeno drugače.

1. poglavje: Podatki o natečajih v evropski krajini

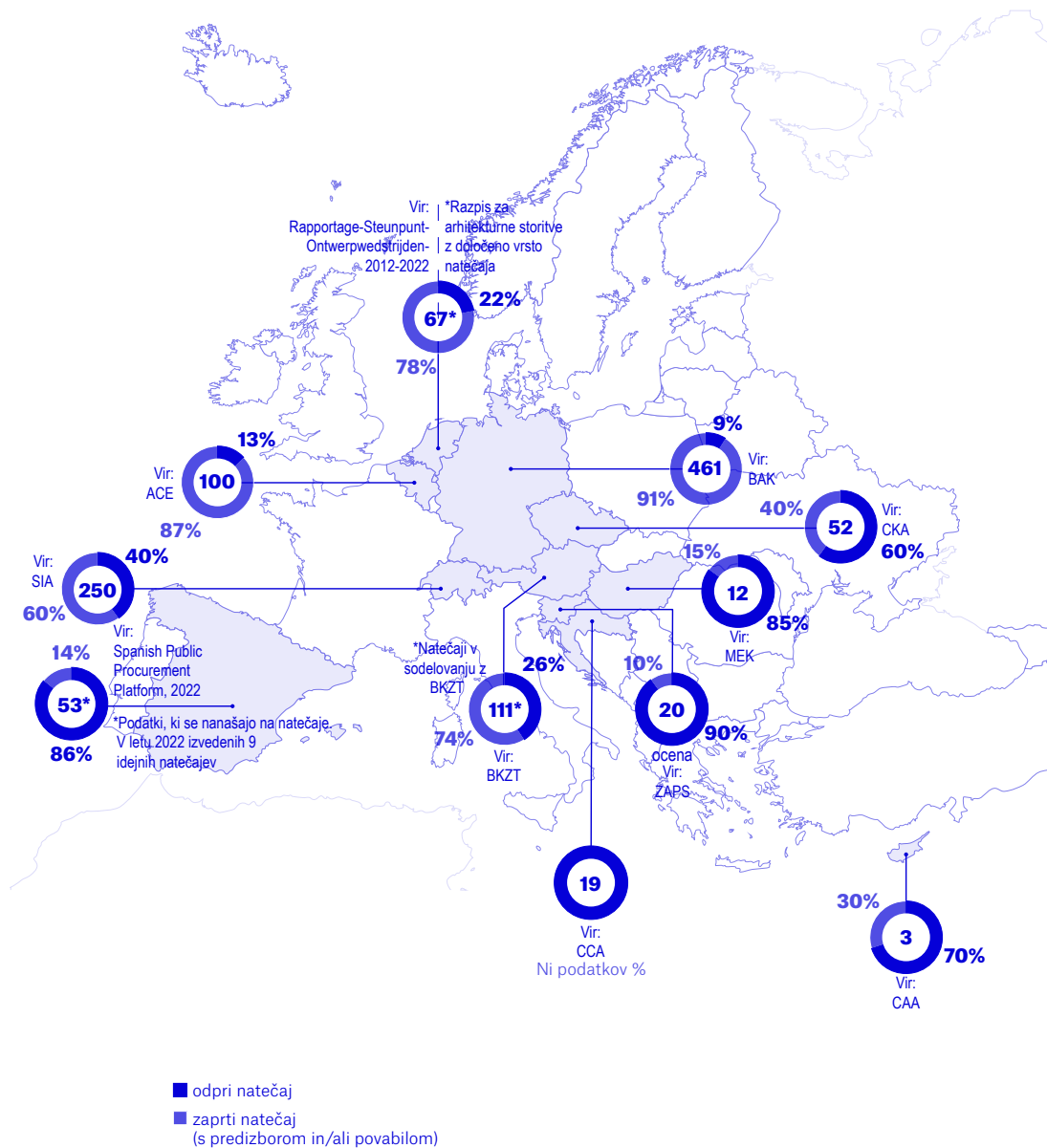

Slika 1.4: Zemljevid registriranih arhitekturnih birojev in njihova sestava.

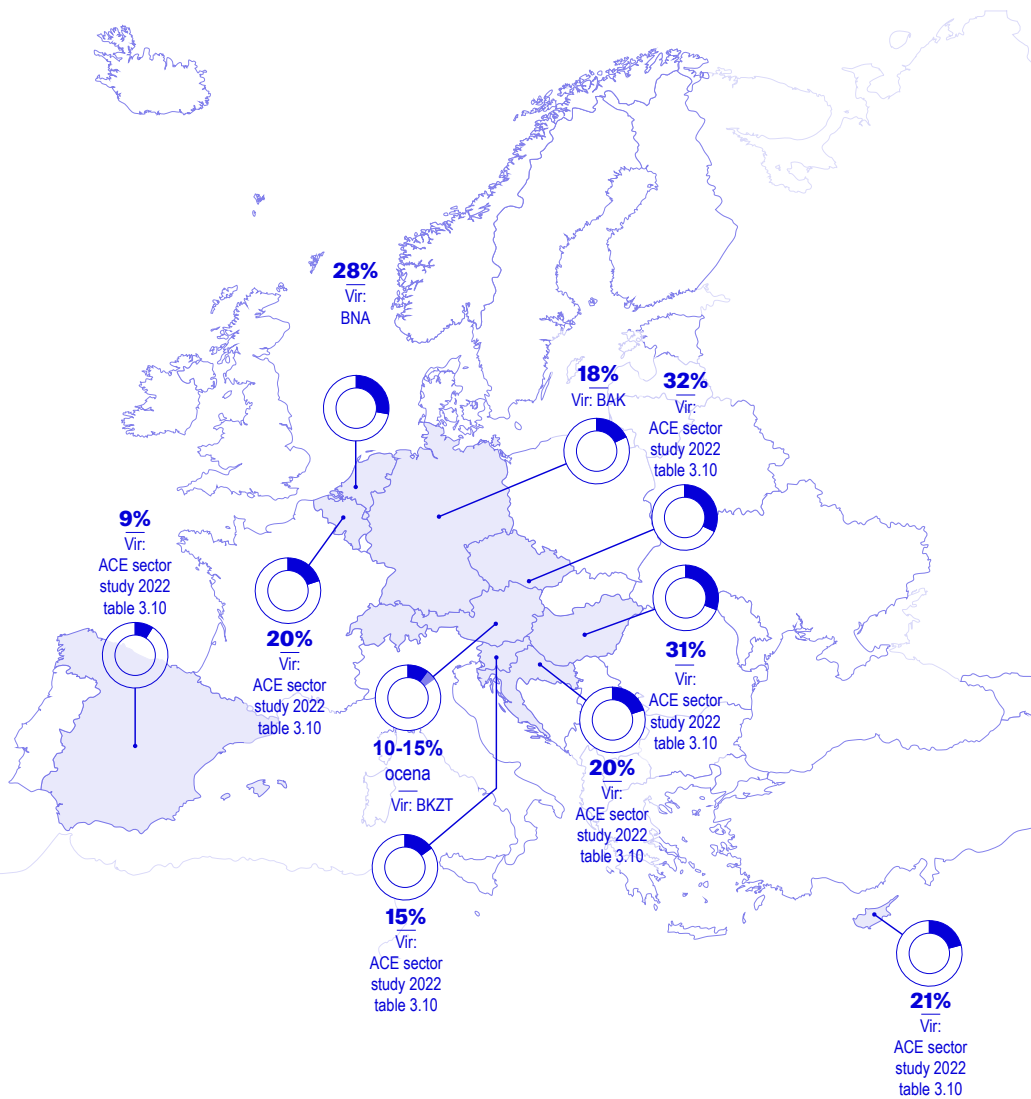

Slika 1.5: Zemljevid mednarodnih povezav arhitektov.

1. poglavje: Podatki o natečajih v evropski krajini

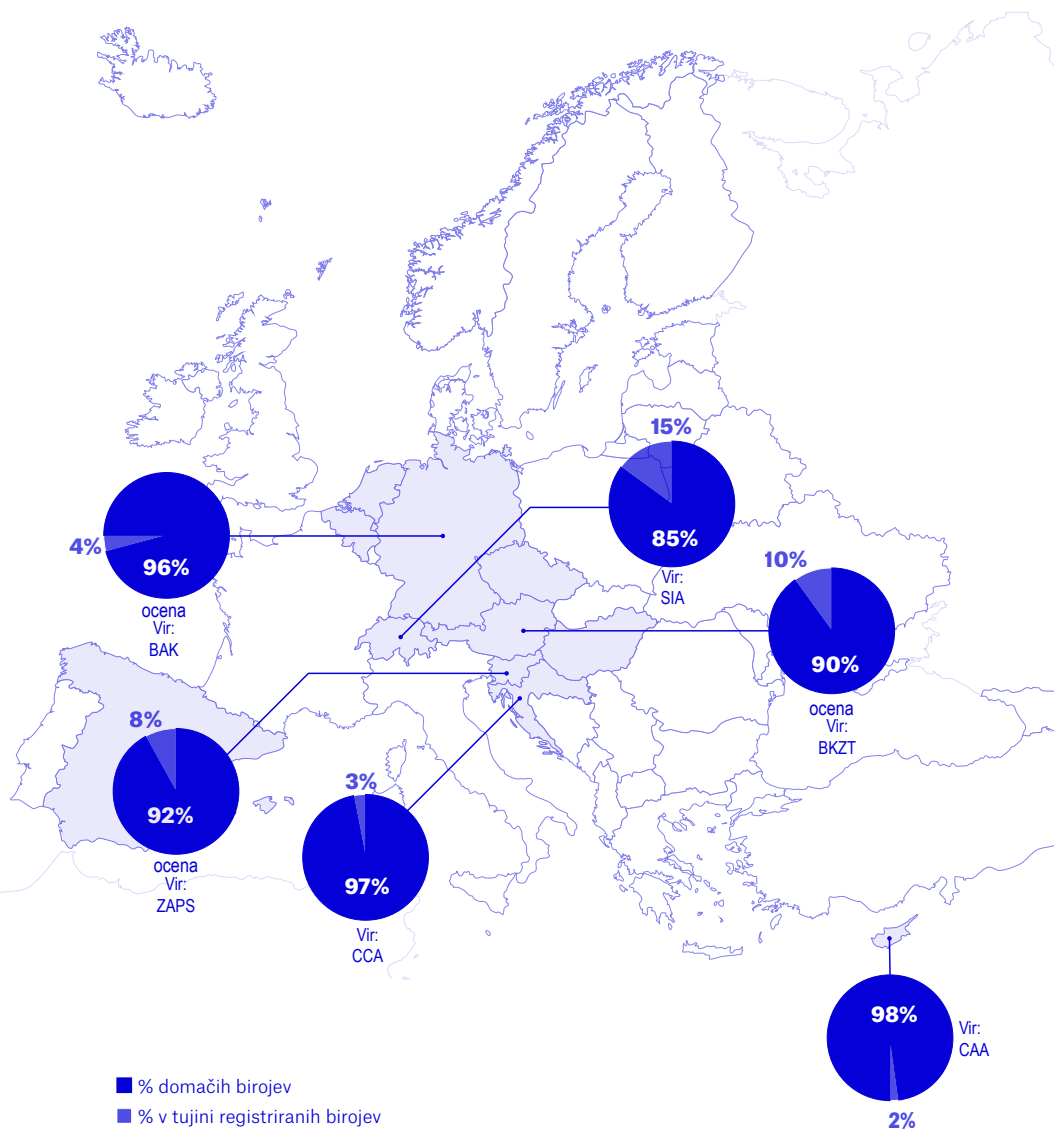

Slika 1.6: Zemljevid povprečnega števila in vrst natečajev na leto.

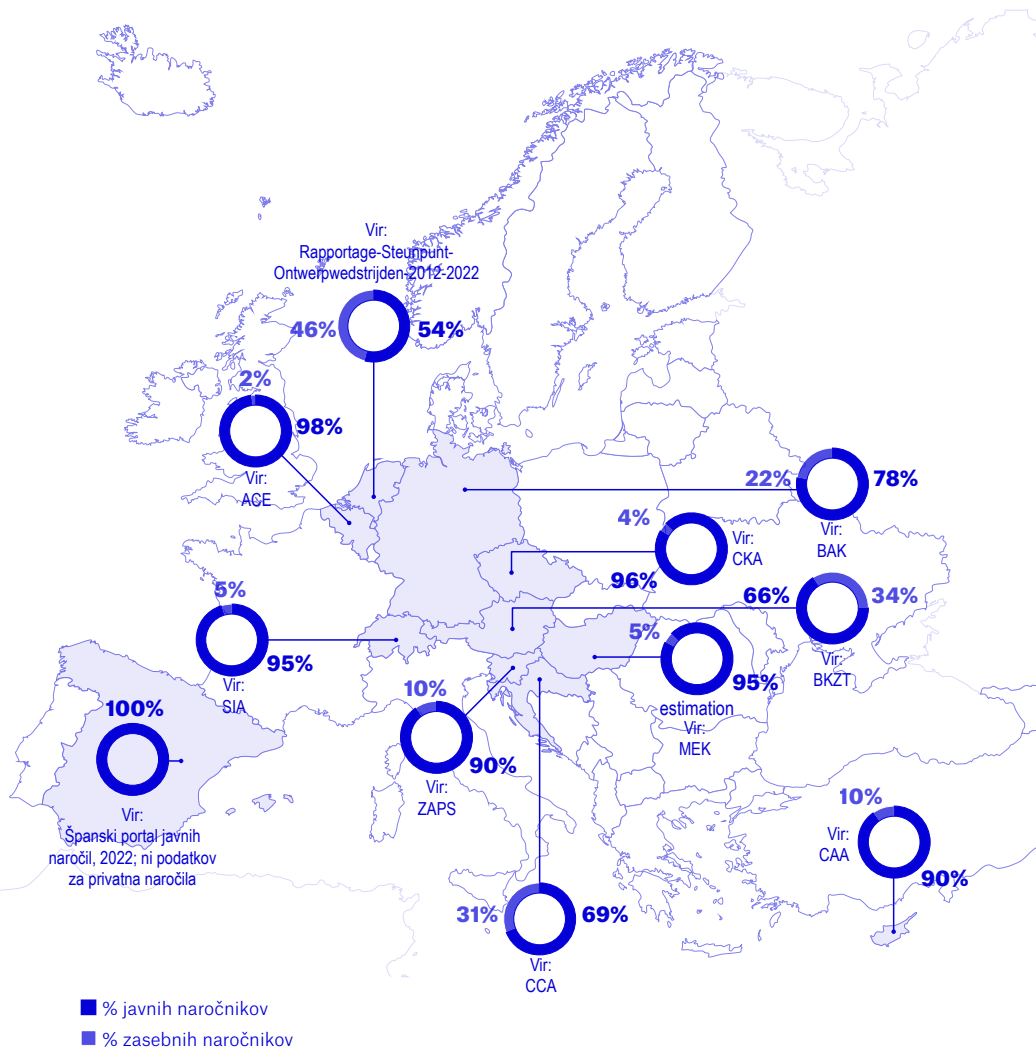

Slika 1.7: Zemljevid sodelovanja nacionalno registriranih birojev na natečajih.

1. poglavje: Podatki o natečajih v evropski krajini

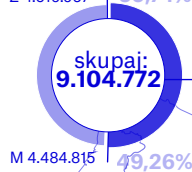
Slika 1.8: Zemljevid domačih in tujih udeležencev v EU odprtih natečajih.

Slika 1.9: Zemljevid naročnikov natečajev.

Prebivalstvo

Vir: Eurostat (Jan 1st, 2024)
Ž 4.619.957

37.860

Realni BDP na prebivalca v €
Vir: Eurostat (2023)

AVSTRIJA

Ž 56%

Univerzitetni diplomirani arhitekti (magister znanosti)
Vir: www.statistik.at

464
(2022)

M 44%

Registrirani arhitekti
Vir: BKZT

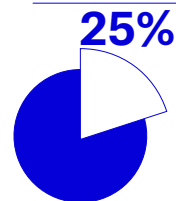
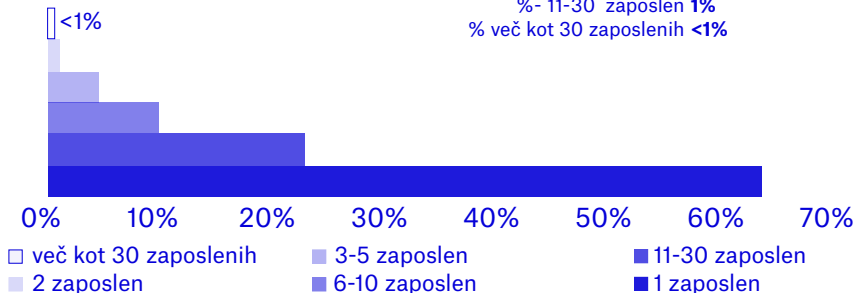
6226
(2023)

Ž 21%

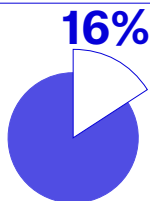
M 79%

Registrirani arhitekturni biroji

skupaj **2586**

Študirali v tujini

Delali v tujini

Natečajji | skupaj:111

odprti 26%

zaprti 74%

% domačih registriranih birojev, ki sodelujejo na natečajih

Vir: BKZT

% domačih in tujih udeležencev v (odprtih) natečajih

90% domačih
10% tujih

Vir: BKZT

% javnih in zasebnih naročnikov

66% javni
34% privatni

Vir: BKZT

Povprečno število natečajnih elaboratov

46 odprti natečajji

Vir: BKZT

Vir: BKZT

1.1 Avstrija

Trenutno stanje avstrijskih natečajev

► Splošne značilnosti

Natečaji za arhitekturno oblikovanje v Avstriji vključujejo odprte natečaje, natečaje s predkvalifikacijo (zaprte) in vabljenе natečaje. Kakovost natečajev je zagotovljena s prostovoljnim sodelovanjem naročnikov ter avstrijskih zveznih in deželnih zbornic arhitektov in pooblaščenih inženirskih svetovalcev. Rezultat tega so sodelovalni natečaji oziroma natečaji organizirani v sodelovanju. V tem primeru je obvezna uporaba skupnega standarda za natečaje, ki ga je izdala Zvezna zbornica arhitektov in inženirjev (WSA 2010). Eden od elementov, ki zagotavljajo kakovost in preglednost avstrijskih natečajev, je spoštovanje načela anonimnosti na vseh stopnjah postopka. Regionalne delovne skupine lokalnih zbornic za natečaje zagotavljajo skladnost natečajev organiziranih v sodelovanju s standardi. Posebnost avstrijskega sistema natečajev je tudi, da z velikim deležem državnih investicij upravlja BIG (Bundesimmobiliengesellschaft m.b.H. - Zvezna nepremičninska družba), ki je v lasti države. V [zakonu o BIG](#) je v četrtem členu zapisano, da mora biti za vse investicije nad mejno vrednostjo približno 5 milijonov evrov organiziran anonimni natečaj.

► Trendi

Z leti se je število javnih natečajev v Avstriji postopoma zmanjševalo in doseglo 26 % vseh natečajev. Vabljeni natečaji predstavljajo 59 %. Vendar je vabljeni arhitekturni natečaj primeren le pri delu z majhnim številom projektnih skupin ter za majhne in specifične naloge. V primeru javnega naročnika predpisi o zveznih javnih naročilih omejujejo uporabo vabljenih natečajev, saj predstavljajo resne omejitve za sodelovanje malih in nastajajočih birojev, ki ne izpolnjujejo finančnih zahtev in/ali zahtev glede izkušenj. Na žalost je opaziti povečanje števila postopkov brez meril kakovosti. Avstrijska zvezna zbornica arhitektov in pooblaščenih inženirskih svetovalcev priporoča odprt arhitekturni natečaj kot standardni postopek.

► Področja natečajev

Stanovanjske stavbe, izobraževalne stavbe, bolnišnice in zdravstvene ustanove, projekti urbanističnega načrtovanja, krajine in odprtega prostora, druge

javne stavbe (npr. kulturni objekti, upravne in pisarniške stavbe, infrastrukturne stavbe, mostovi).

► **Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve**

Idejna zasnova (risbe 1 : 200, situacija 1 : 500), vključno z modelom (običajno v merilu 1 : 500 kot vložni model), tehnično poročilo, značilne vrednosti in izračuni, skice in v nekaterih primerih upodobitve.

► **Faze projektiranja na podlagi natečaja**

Projektne stopnje, ki sledijo natečaju, se razlikujejo glede na naročnike in vrsto naročila. Običajno vključujejo idejni projekt (vključno z dokumentacijo za gradbeno dovoljenje v merilu 1 : 200 – 1 : 100) in podrobno zasnovo (v merilu 1 : 50 – 1 : 1). Faze gradnje običajno niso vključene v pogodbo. Pri postopkih kjer sodeluje zbornica se vedno obravnava tudi obseg storitev, da bi se v celoti izpolnile pogodbene obveznosti. Zbornica ne sodeluje, če naročnik namerava naročiti le idejni projekt. Zbornica želi to razjasniti že med natečajem v pismu o nameri, da v pogajanjih, ki sledijo natečaju, naročanje nadaljnjih storitvenih faz ne bi bilo zgolj opcijsko.

Pravni okvir za natečaje

► **Javno naročanje**

Bundesvergabegesetz 2018 (BVerG), »**Zvezni zakon o javnih naročilih**«, je avstrijski zakonodajni instrument, ki ureja javna naročila in vključuje Direktivo EU 2014/24/EU v nacionalno zakonodajo. Zlasti členi 163, 164 in 165 BVerG-a določajo pravila o natečajih za arhitekturno načrtovanje.

► **Natečaji**

Wettbewerbsstandard 2010 (WSA), »**Natečajni standard**«, predstavlja glavno regulativno osnovo arhitekturnih natečajev, ki jih organizirajo javni in zasebni subjekti. Skladnost z WSA je obvezna za vse javne naročnike in zasebne natečaje, ki so organizirani v sodelovanju z zveznimi in regionalnimi zbornicami. Vendar sodelovanje z zbornico ni obvezno. Glavne razlike med natečaji, kjer zbornica sodeluje in kjer ne sodeluje, se nanašajo na anonimnost udeležencev med celotnim natečajem, strukturo ocenjevalne komisije in vlogo zmagovalnega tima po natečaju.

Vloga avstrijske zvezne zbornice arhitektov in inženirskih svetovalcev pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Avstrijska zvezna zbornica arhitektov in pooblaščenih inženirskih svetovalcev je odgovorna za pripravo, revizijo in posodobitev standardiziranih natečajnih pravil (WSA 2010).

► Organizacija natečajev

Vloga zvezne in zlasti deželne zbornice pri prostovoljnih natečajih vključuje zagotavljanje ustreznega razvoja projektov, po potrebi s predhodnimi študijami, prav tako pa tudi opredelitev realnih natečajnih programskih zahtev. Platforma <http://www.architekturwettbewerb.at/> je pomemben instrument upravljanja kakovosti in preglednosti natečajev. Ta proces zahteva učinkovito komunikacijo in sodelovanje deležnikov. Poudarja tudi ključno vlogo natečajev pri izboljšanju kakovosti grajenega okolja in predstavljanju uspešnih praks z izvedenimi projekti.

Razprava in prihodnji razvoj

► Odprti natečaji

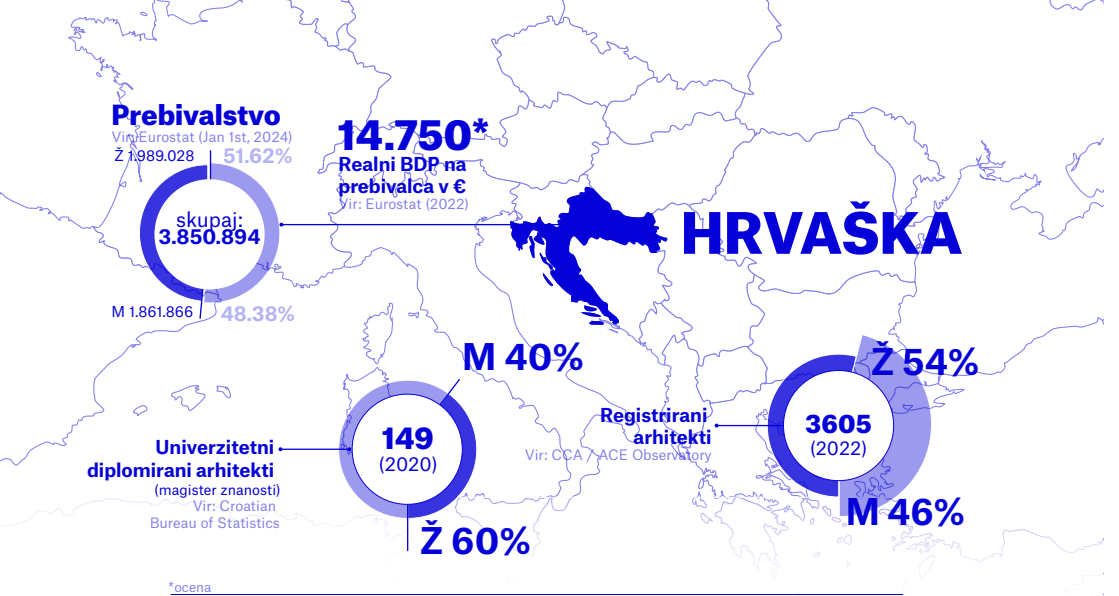
Postopno zmanjševanje števila odprtih natečajev omejuje možnosti za male in nastajajoče biroje. Izvedba večjega števila odprtih natečajev bi omogočila večji skupini strokovnjakov pridobiti javna in zasebna naročila. To pa predvsem zato, ker je za sodelovanje v odprtih natečajih na splošno zahtevano pooblastilo zbornice.

► Več prilagodljivosti pri postopkih natečajev

WSA 2010 ter možnost sodelovanja z zvezno in regionalnimi zbornicami zagotavljata dobro strukturiran in jasen postopek natečajev. Vendar bi bilo mogoče razmisliti o izboljšavah na področju razširitve pripravljalne faze in zagotavljanja večje prožnosti za posebej zapletene projekte (npr. pripravljalne študije, analiza lokacije, priporočila ocenjevalne komisije).

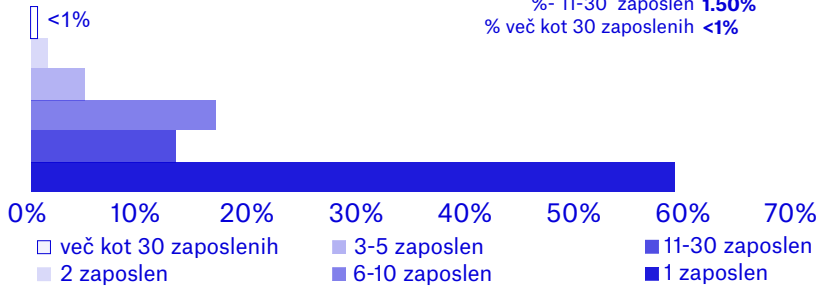
► **Majhne skupnosti**

V avstrijskih vaseh in manjših skupnostih so postopki s pogajanji običajen sistem javnega naročanja, pri katerem merila stroškov prevladajo nad kakovostjo projektiranja. V teh okoliščinah sta posredovanje in podpora zbornic ključnega pomena za razširitev možnosti lokalnih arhitektov, da pridobijo nova naročila in prispevajo k izboljšanju kakovosti grajenega okolja.

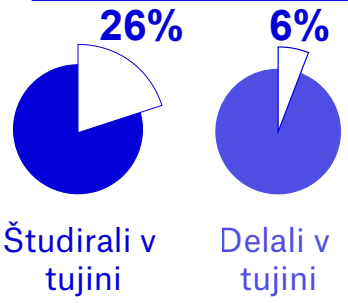
*ocena

Registrirani arhitekturni biroji skupaj 903

- % 1 zaposlen **60%**
- % 2 zaposlen **13.50%**
- % 3-5 zaposlen **18.50%**
- % 6-10 zaposlen **5%**
- % 11-30 zaposlen **1.50%**
- % več kot 30 zaposlenih **<1%**

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.1

Vir: CCA

Natečajji | skupaj: 19

Vir: CCA

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.10

% domačih in tujih udeležencev v (odprtih) natečajih **97%** domačih **3%** tujih

Vir: CCA

% javnih in zasebnih naročnikov **69%** javni **31%** privatni

Vir: CCA

Povprečno število natečajnih elaboratov **14** odprti natečajji

Vir: CCA

1.2 Hrvaška

Trenutno stanje hrvaških natečajev

► Splošne značilnosti

Večina hrvaških natečajev je odprtih. Vsi natečajji so anonimni, njihova izvedba pa je predpisana v skladu z lokalnimi prostorskimi načrti. Pri odprtih postopkih je edini pogoj, ki ga morajo izpolnjevati udeleženci, da ima (vsaj) en član tima licenco arhitekta Hrvaške zbornice arhitektov ali magisterij iz arhitekture. Ta zahteva velja tako za domače kot tuje kandidate. Naročniki lahko izvedejo natečaj s pomočjo registriranega organizatorja; tako javni kot zasebni subjekti so upravičeni do organizacije natečaja pod pogojem, da so pridobili licenco Hrvaške zbornice arhitektov in so vključeni v seznam za ta namen. Vpis v seznam Hrvaške zbornice arhitektov jamči za strokovne izkušnje in organizacijsko sposobnost organizatorja natečaja.

► Trendi

Hrvaška ima dolgo tradicijo arhitekturnih natečajev, ki sega v preteklost skoraj 150 let. Od leta 2013, ko je država vstopila v Evropsko unijo, je izvajanje natečajev postalo tesno povezano s sistemom javnega naročanja. Z razvojem novih smernic za uskladitev s predpisi direktive EU, se je pojavilo tveganje za zamenjavo natečajev s postopki oddaje javnega naročila, ki se pogosto bolj osredotočajo na ekonomsko vrednost kot na kakovost načrtovanja projektov.

► Področja natečajev

Izobraževalne stavbe, zdravstvene ustanove, javne zgradbe, urbanistični in krajinski projekti, spomeniki (javni naročniki) ter stanovanjske in poslovne stavbe (zasebni naročniki).

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Vsi natečajji zahtevajo idejno zasnovo (1 : 200). Pri dvostopenjskih natečajih se lahko zahteva skica projekta za prvo stopnjo.

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Javni natečaji so usklajeni z Zakonom o javnem naročanju. Sledi postopek javnega naročanja s pogajanjem brez predhodne objave z zmagovalcem natečaja, sklenitev pogodbe za glavno in podrobno zasnovo (v merilu 1 : 50 – 1 : 1) ter v nekaterih primerih projektantski nadzor. Gradbena dela so del ločenega postopka javnega naročanja.

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

[Zakon o javnem naročanju](#) (Uradni list 120/16, 114/22) vključuje predpise Evropske direktive 2014/24/EU v nacionalno zakonodajo in določa splošne pogoje ter potrebe za projektne natečaje kot postopek javnega naročanja, ki se uporablja za natečaje.

► Natečaji

V lokalnih prostorskih načrtih je lahko določena obvezna izvedba natečaja za objekte, ki se nahajajo na zemljiščih v javni lasti občine in za objekte v javni rabi. Poleg tega [Uredba o natečajih](#) Zbornice hrvaških arhitektov (Uradni list 85/14) zagotavlja prostovoljne smernice, ki določajo podrobnosti organizacijskega procesa. Mesta Zagreb, Split in Dubrovnik so uredbo sprejela kot obvezni predpis na svojem območju. Vsi natečaji, ki izpolnjujejo pogoje uredbe, so registrirani pri Hrvaški zbornici arhitektov. Registracija zagotavlja kakovost natečajnih postopkov in omogoča formalizacijo natečaja ter njegovo javno oglaševanje prek uradnih platform.

Vloga Hrvaške zbornice arhitektov in Združenja hrvaških arhitektov pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Hrvaška zbornica in Združenje arhitektov sta odgovorna za pripravo in revizijo Uredbe o natečajih. Poleg tega se zavzemata za revizijo nacionalnih zakonodajnih instrumentov, ki vplivajo na natečaje, pa tudi na arhitekturno stroko nasploh.

► Organizacija natečajev

Hrvaška zbornica arhitektov ima nadzorno vlogo, ki zagotavlja pravilno organizacijo in izvajanje natečajev s formalno registracijo postopka in organizatorjev. Zveza hrvaških arhitektov (kot krovna organizacija regionalnih združenj arhitektov, ki organizirajo večino natečajev) ima osrednjo vlogo pri zavzemanju za širitev obsega natečajev.

Razprava in prihodnji razvoj

► Obvezni natečaji

Lokalni prostorski načrti ne smejo več predpisovati obveznih natečajev na zasebnih zemljiščih in za javne objekte na državni ravni kljub pomembnosti lokacije za javno rabo. To je povzročilo postopno zmanjševanje obsega natečajev zaradi spremenjene opredelitve območij, kjer so natečaji obvezni. Zbornica hrvaških arhitektov in Združenje hrvaških arhitektov se s pristojnim ministrstvom dogovarjata o možnosti ponovne obravnave Zakona o urejanju prostora. Zahteva se razširitev obsega obveznih natečajev na izbrane zasebne in javne lokacije za izboljšanje kakovosti grajenega okolja.

► Višina honorarjev

Veljavna zakonodaja za natečaje ne določa fiksnih honorarjev. Hrvaška zbornica arhitektov je sprejela Uredbo o standardu storitev arhitektov za določitev višine honorarjev. Vendar pa uredba za naročnike ni zavezujoča, cene arhitekturnih storitev pa se razlikujejo od projekta do projekta. To prinaša tveganje izjemno nizkih cen. Tako stanje ni škodljivo le za hrvaške arhitekta, ampak tudi omejuje privlačnost natečajev za tuje udeležence.

► Majhne skupnosti

Republika Hrvaška ima veliko število majhnih občin. Zaradi omejenega znanja, osebja in virov v teh krajih lokalne oblasti navadno uporabljajo postopke javnih naročil, da bi se izognile organizacijskim in finančnim izzivom natečajev. Hrvaška zbornica arhitektov in Združenje hrvaških arhitektov bi lahko izvajala sistematično sodelovanje z lokalnimi oblastmi in jim pomagala pri izvajanju natečajev ter izpostavljala dolgoročne koristi kakovostne arhitekture.

Univerzitetni diplomirani arhitekti
(magister znanosti)

73
(2021)

M 29%

Ž 71%

Registrirani arhitekti
Vir: CAA

3108*
(2023)

Ž 41%

M 59%

Prebivalstvo

Vir: Eurostat (Jan 1st 2024)
51.21% | Ž 471.475

skupaj:
920.701

48.79% | M 449.226

27.720

Realni BDP na prebivalca v € (začasno)

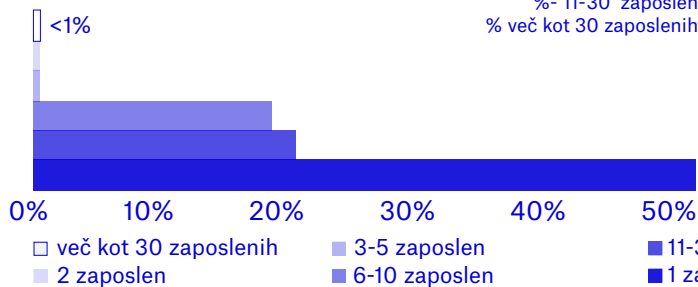
CIPER

*vključno s krajinskimi arhitekti

Registrirani arhitekturni biroji

skupaj 994

% 1 zaposlen **55.50%**
 % 2 zaposlen **22%**
 % 3-5 zaposlen **20%**
 % 6-10 zaposlen **<1%**
 %- 11-30 zaposlen **<1%**
 % več kot 30 zaposlenih **<1%**

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.1

72%

Študirali v tujini

7%

Delali v tujini

Vir: CAA

Natečaji | skupaj: 3

odprti **70%** zaprti **30%**

Vir: CAA

% domačih registriranih birojev, ki sodelujejo na natečajih

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.10

% domačih in tujih udeležencev v (odprtih) natečajih **98%** domačih **2%** tujih

Vir: CAA

% javnih in zasebnih naročnikov

90% javni **10%** privatni

Vir: CAA

Povprečno število natečajnih elaboratov

11 odprti natečaji

Vir: CAA

1.3 Ciper

Trenutno stanje ciprskih natečajev

► Splošne značilnosti

Organizacija arhitekturnih natečajev na Cipru je namenjena realizaciji kompleksnih arhitekturnih in načrtovalskih projektov javnega interesa. Odprta in javna narava natečajev omogoča čim večje sodelovanje arhitektov. Sodelovanje na natečaju je regulirano z enim samim pogojem, in to je prijava pri Ciprski znanstveni in tehnični zbornici (ETEK). Vendar pa lahko zapletenost projektov in zahtevana obsežna raven izdelave predstavljata omejitev za sodelovanje malih in srednje velikih birojev.

► Trendi

V zadnjih letih se je število natečajev zmanjšalo v korist drugih postopkov javnega naročanja, ki ne vključujejo ocenjevanja projektnih predlogov. V letu 2023 sta od 116 oddanih javnih naročil in več kot 50 nalog načrtovanja stavb samo dva vključevala natečaj. Razlogi so različni, od majhne promocije pravil in dokumentov o izvajanju natečajev do strahu pred natečajnimi stroški in časovnimi obveznostmi. Omejeno število natečajev močno vpliva na arhitekto, ki ne izpolnjujejo finančnih in zahtev glede izkušenj za druge oblike javnega naročanja. Še več, vodi v tveganje za izjemno nizke ponudbe z negativnimi posledicami za kakovost arhitekture.

► Področja natečajev

Izobraževalne stavbe in javne zgradbe (uprava, pisarne in storitve), projekti krajine in odprtih prostorov, prostorsko načrtovanje in spomeniki.

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Idejna zasnova (merilo 1 : 500 – 1 : 200), model (po želji), skice in preproste perspektive (po želji), pisno tehnično poročilo, izračuni površin in prostornine ter ocena stroškov. Odvisno od projekta se lahko zahteva tudi izračun ekonomske učinkovitosti, pričakovane porabe energije in drugih numeričnih parametrov zasnove.

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Idejna zasnova (M 1 : 500 – 1 : 200), idejni projekt (M 1 : 200 – 1 : 100) in podrobni načrt (M 1 : 50 – 1 : 1).

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

[Zakon o javnem naročanju](#), ki je v veljavi od leta 2016, vključuje predpise EU Direktive 2014/24/EU v nacionalni zakonodajni sistem. V zvezi z natečaji opredeljuje finančne pragove, obveznost naročnikov, da oddajo naročilo, in neodvisnost ocenjevalne komisije. Vendar Zakon o javnem naročanju ne določa značilnosti natečajnega postopka, njegovih različnih oblik ali obveznosti glede avtorskih pravic.

► Natečaji

[Pravilnik za izvedbo natečajev](#) nadgrajuje Zakon o javnem naročanju s posebnimi določili za natečaje, vključno z značilnostmi različnih oblik natečajev (tj. enostopenjski in dvostopenjski natečaji), številom in usposobljenostjo članov ocenjevalne komisije, rezultati, predlagano strukturo honorarjev in obveznostmi naročnikov. Pravilnik trenutno ni vključen v Zakon o javnem naročanju in služi kot prostovoljna smernica.

Vloga Ciperske znanstvene in tehnične zbornice (ETEK) in Ciperskega združenja arhitektov (CAA) za natečaje

► Pravna ureditev natečajev

Ciperska znanstvena in tehnična zbornica (ETEK) je v sodelovanju z znanstveno skupino arhitektov pripravila Pravilnik za izvedbo natečajev kot prostovoljni okvir za organizacijo natečajev. Zbornica, Združenje ciprskih arhitektov in Tehnični urad Univerze na Cipru trenutno delajo na reviziji in posodobitvi predpisov.

► Organizacija natečajev

Odbor za arhitekturne natečaje Združenja ciprskih arhitektov spremlja vse načrtovane natečaje in predlaga strokovne člane ocenjevalne komisije. Za ta namen je združenje arhitektov sestavilo register kvalificiranih članov ocenjevalne komisije,

v katerega se lahko prijavijo vsi pooblaščenih arhitekti. Po zaključku natečaju so člani žirije, ki jih predlaga združenje, zaproseni, da ocenijo natečajni postopek. S to strategijo združenje ugotavlja obstoječe pomanjkljivosti in predlaga možne izboljšave za prihodnje natečaje.

Razprava in prihodnji razvoj

► Obvezni predpisi za natečaje

Pravilnik za izvedbo natečajev je trenutno v reviziji. Ena glavnih predlaganih sprememb je vključitev tega predpisa v Zakon o javnem naročanju. To ne bi samo povečalo števila projektov, naročenih prek natečajev, temveč bi omogočalo tudi boljšo opredelitev postopka natečaja ter izboljšalo pravičnost in preglednost.

► Vloga ocenjevalne komisije

V sedanjem sistemu natečajev člani ocenjevalne komisije sodelujejo v fazi ocenjevanja natečajnih predlogov in pri določitvi nagrad. Njihovo sodelovanje v zgodnejših fazah procesa, kot sta priprava in revizija natečajne naloge, bi lahko bilo koristno. To bi zahtevalo pravočasno izbiro in imenovanje kompetentnih članov ocenjevalne komisije ter namensko usposabljanje.

► Večletno načrtovanje natečajev

Ciprska znanstvena in tehnična zbornica ter Ciprsko združenje arhitektov se zavedata pomena strukturiranega načrtovanja prihodnjih javnih projektov. Dostopnost in javnost večletnega načrta natečajev bi spodbudili javno razpravo o projektih, ki jih je treba naročiti, in določili jasne parametre za organizacijo natečajev.

ČEŠKA REPUBLIKA

Prebivalstvo

Vir: Eurostat (Jan. 1st 2024)

Ž 5.519.006 | 50.97%

M 5.308.523 | 49.03%

18.480

Real GDP per capita in € Source: Eurostat (2023)

Univerzitetni diplomirani arhitekti (magister znanosti)

Vir: CKA

345
(2022)

M 40%

Registrirani arhitekti

Vir: ACE Observatory

4200
(2022)

Ž 32%

3% drugo

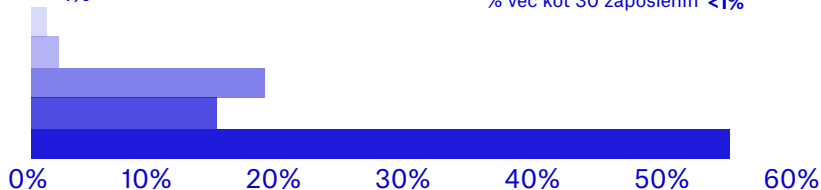
M 65%

Ž 60%

Registrirani arhitekturni biroji

skupaj
1.280

<1%

□ več kot 30 zaposlenih

■ 2 zaposlen

■ 3-5 zaposlen

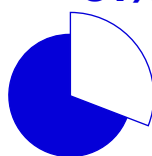
■ 6-10 zaposlen

■ 11-30 zaposlen

■ 1 zaposlen

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.1

31%

Študirali v tujini

12%

Delali v tujini

Natečajji | skupaj: 52

odprti **60%**

zaprti **40%**

Vir: CKA

% domačih registriranih birojev, ki sodelujejo na natečajih

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.10

% javnih in zasebnih naročnikov

Vir: CKA

Povprečno število natečajnih elaboratov

Vir: CKA

96% javni
4% privatni

32%

25 odprti natečajji
6 zaprti natečajji

Vir: ACE Observatory

1.4 Češka republika

Trenutno stanje natečajev češke republike

► Splošne značilnosti

Natečaji na Češkem vključujejo odprte natečaje, zaprte natečaje in zelo redko vabljen natečaj. Uporabljajo se tudi dodatne oblike izbiranja, kot so natečajne delavnice in dialogi. Te se pogosto uporabljajo za kompleksne projekte, ki vključujejo večje število nalog in akterjev. Samo v enem primeru je bil uporabljen postopek *design and build*. Pravilnost izvedbe natečajev preverja delovna skupina za natečaje pri Češki zbornici arhitektov (ČKA), ki ocenjuje skladnost s Kodeksom natečajev. Osnovna načela čeških natečajev so anonimnost pri obravnavi predlogov (pogoj, ki se na natečajnih delavnicah in dialogih ne upošteva), neodvisna ocenjevalna komisija ter primerna višina nagrad in povračil stroškov. Večino čeških natečajev objavijo občine, sledijo pa jim državni in regionalni organi. Število natečajev, ki se izvajajo v zasebnem sektorju, je omejeno, a počasi narašča.

► Trendi

Od leta 2012 se je povprečno število natečajev začelo povečevati s približno 10–20 na leto na 50 na leto. V preteklosti so bili najpogostejši odprti natečaji. Po spremembi Zakona o javnem naročanju v letu 2016 pa se je število zaprtih natečajev ter natečajnih delavnic in dialogov postopoma povečalo. Zaprti natečaji zdaj predstavljajo 30 % skupnega števila natečajev. Pri odprtih natečajih zaznavamo veliko število nastajajočih arhitekturnih birojev, za katere ti natečaji predstavljajo eno redkih priložnosti za pridobitev javnega naročila. Čeprav je natečajna dokumentacija večinoma na voljo le v lokalnem jeziku, češki natečaji privabljajo tudi biroje s sedežem v tujini: predvsem iz Slovaške, Poljske in Madžarske, pa tudi iz Danske in Švice.

► Področja natečajev

Stavbe za izobraževanje, kulturne stavbe (manjši kulturni centri, knjižnice), zdravstvene ustanove, projekti urbanističnega načrtovanja, odprtega prostora in krajine, infrastruktura (mostovi, brvi in stavbe železniških postaj) ter spomeniki.

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Idejna zasnova (risbe 1 : 200, situacija 1 : 500), dodatne risbe (aksonometrije, diagrami, fotorealistične upodobitve), tehnično poročilo in tabele na tiskanih ploščah B1 ter model (če se zahteva). Na zadnjih natečajih so bili predlogi predstavljeni tudi v virtualni resničnosti.

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

V skladu s standardom arhitekturnih storitev ČKA faze projektiranja po natečaju vključujejo zaključno fazo projektiranja, projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja, izvedbeni projekt ali projekt za izbiro izvajalca in avtorski nadzor. Pri urbanističnih natečajih je faza, ki sledi natečaju, sestavljena iz urbanističnega načrta ali teritorialne študije.

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

[Zakon o javnem naročanju 134/2016](#) je zakonodajni instrument, ki ureja javna naročila in vključuje Direktivo EU 2014/24/EU v češko nacionalno zakonodajo. Oddelki 143–150 določajo pogoje natečajev, vključno z glavnimi določbami Kodeksa natečajev.

► Natečaji

[Kodeks natečajev](#), ki ga je pripravila Češka zbornica arhitektov, združuje zakon 134/2016 s podrobnejšimi predpisi v zvezi z natečaji. Glavne določbe kodeksa so vključene tudi v Zakon o javnem naročanju. Naročniki in ocenjevalne komisije se lahko odločijo, kateri regulativni okvir (Zakon o javnem naročanju ali Kodeks natečajev) bodo uporabili za postopek natečaja. Na podlagi izpolnjevanja zahtev Kodeksa natečajev bo ČKA natečaju podelila klavzulo o pravilnosti, pravilnosti s pridržkom ali nepravilnosti. Slednje kaže na neskladnost z zahtevami kodeksa in je priporočilo pooblaščenim arhitektom, naj ne sodelujejo na natečaju. **Zakon 360/1992** o „Opravljanju poklica pooblaščenih arhitektov ter pooblaščenih inženirjev in tehnikov, dejavnih v gradbenem procesu“ Češki zbornici arhitektov dodeljuje pristojnost nadzora nad natečaji.

Vloga Češke zbornice arhitektov (ČKA) pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Češka zbornica arhitektov (ČKA) je organ, odgovoren za pripravo, spremembo in odobritev Kodeksa natečajev. Ocenjuje tudi skladnost natečajev z določbami kodeksa. Poleg tega ima ČKA svetovalno vlogo pri drugih zakonodajnih spremembah, pomembnih za arhitekturno prakso in stroko.

► Organizacija natečajev

Češka zbornica arhitektov ima pri organizaciji natečajev svetovalno vlogo. Ta vloga je namenjena podpori naročnikom in organizatorjem natečajev pri pripravi, predložitvi, reviziji in uradni registraciji natečajnih nalog, ki jim ČKA potrjuje pravilnost. Poleg tega ČKA ponuja brezplačno svetovanje za natečaje v pripravi ter usposabljanja za ocenjevalne komisije in organizatorje natečajev. Češka zbornica arhitektov dejavno spodbuja natečaje z vsakoletnimi skupinskimi razpravami, natečajnimi razstavami in predstavitvami. Poleg tega od leta 1993 upravlja edinstveno nacionalno zbirko podatkov o natečajih.

Razprava in prihodnji razvoj

► Po natečaju

Faza po natečaju je lahko sestavljena iz pogajanj o pogodbenih pogojih, kadar (javni) naročnik ne razpolaga s posebnim vzorcem pogodbe za arhitekturne storitve. To pogosto povzroči dolgotrajen in preveč zapleten postopek. Češka zbornica arhitektov in Zbornica gradbenih inženirjev pripravljata standardni pogodbeni obrazec, ki bo vključen v natečajne naloge in se bo uporabljal po natečaju. To bo pripomoglo k preglednejšemu pogajalskemu procesu.

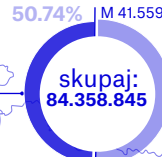
► Vabljeni natečaji

Manjše projektne naloge (približno 80.000 EUR), ki ne spadajo v redni režim javnega naročanja, se pogosto naročajo preko vabljenih natečajev. Ti postopki niso urejeni z nobenim posebnim predpisom, zato spoštovanje načel enakih možnosti, nediskriminacije, anonimnosti in transparentnosti ni zagotovljeno. Do danes ČKA nima evidenc o tovrstnih natečajih. Zato arhitektom ne more svetovati glede sodelovanja.

NEMČIJA

Prebivalstvo

Vir: Eurostat (Jan 1st 2024)
M 41.559.052

36.290

Realni BDP na preivalca v € (začasno)
Vir: Eurostat (2023)

49.26% | Ž 42.799.793

Univerzitetni diplomirani arhitekti (magister znanosti)
Vir: Federal Statistical Office

M 39%

Ž 61%

Registrirani arhitekti
* to število vključuje samo inženirje za konstrukcijo

Ž 42%

M 58%

Registrirani arhitekturni biroji

skupaj **37.844**

<1%

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%

□ več kot 30 zaposlenih ■ 3-5 zaposlen ■ 11-30 zaposlen
■ 2 zaposlen ■ 6-10 zaposlen ■ 1 zaposlen

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.1

Natečajji | skupaj: 461

odprti 9% zaprti 91%

Vir: BAK

% domačih registriranih birojev, ki sodelujejo na natečajih

Vir: BAK

% domačih in tujih udeležencev v (odprtih) natečajih

96% domačih 4% tujih

Vir: BAK

% javnih in zasebnih naročnikov

78% javni 22% privatni

Vir: BAK

Povprečno število natečajnih elaboratov

20-80 odprti natečajji 3-8 zaprti natečajji

Vir: BAK

Source: BAK

1.5 Nemčija

Trenutno stanje natečajev v Nemčiji

► Splošne značilnosti

Nemčija ima eno najdaljših tradicij natečajev v Evropi, ki sega v leto 1867, ko so bila opredeljena načela in smernice za projektne natečaje. Za razliko od enostavnega postopka javnega naročanja, natečaji naročnikom omogočajo izbiro arhitektov glede na kakovost njihovega projekta, posebej izdelanega za dano projektno nalogo. Posebnost nemških natečajev so pogajanja, ki sledijo fazi določitve zmagovalcev, v kateri naročniki niso dolžni podpisati pogodbe ali se pogajati izključno s prvonagrajenimi. Namesto tega lahko začnejo postopek s pogajanjem z ekipo, ki je izbrana med vsemi nagrajenci.¹³ Smernice za natečaje RPW 2013 določajo, da se pri izvedbi projekta enemu od nagrajencev, praviloma prvonagrajenemu, naroči nadaljnje projektiranje, upošteva se torej priporočilo ocenjevalne komisije, razen če za nasprotno obstaja pomemben razlog. To spodbuja naročnike, da organizirajo natečaje, ki vodijo do rezultata, ki najbolje odraža njihova pričakovanja in vključuje dodatne kakovostne vidike. Ti vidiki vključujejo: trajnostno načrtovanje in gradnjo ter spodbujanje estetske, tehnične, funkcionalne, ekološke, ekonomske in socialne kakovosti grajenega okolja.

► Trendi

Do zgodnjih devetdesetih let je bila velika večina nemških natečajev odprtih za vse pooblaščen strokovnjake, vendar omejenih na regionalni osnovi. Z uvedbo prve EU direktive leta 1992 se je sodelovanje na natečajih in v postopkih naročanja razširilo na nacionalni in evropski nivo. Ta situacija je zlasti v zadnjem desetletju povzročila porast števila natečajnih rešitev, medtem ko se je število odprtih postopkov začelo zmanjševati v korist vabljenih natečajev ali natečajev s predkvalifikacijo. Čez čas, čeprav z velikimi nihANJI, je povprečno letno število natečajev ostalo precej stabilno. V zadnjem desetletju pa je bil med letoma 2012 in 2022 zabeležen rahel upad, vzporedno s tem pa štirikratno povečanje vseh postopkov javnega naročanja na področju načrtovanja. Do danes se po podatkih Zvezne zbornice nemških arhitektov (BAK) delež odprtih postopkov z leti spreminja in se giblje med šest in devet odstotkov vseh postopkov natečajev

¹³ Glejte 80. člen, odst. 1 Uredbe o javnih naročilih VgV

z manjšimi odstopanji iz leta v leto. Postopno zmanjševanje števila odprtih natečajev skupaj z izgubo pomena natečajev v primerjavi z ostalimi postopki javnega naročanja sčasoma lahko pomeni tveganje za omejitev poslovnih priložnosti za nastajajoče in majhne arhitekturne biroje.

► Področja natečajev

Urbanistično načrtovanje, izobraževalne stavbe, projekti krajine in odprtega prostora, stanovanjske stavbe, upravne in poslovne stavbe, druge javne zgradbe (znanost, kultura in prosti čas), načrtovanje inženirskih objektov in prometnih objektov, specialistično tehnično načrtovanje.

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Idejna zasnova in model (merilo 1 : 500 – 1 : 200), skice in preproste perspektive (če zahtevane), pisno tehnično poročilo, izračuni površin in prostornine ter ocena stroškov. Če so potrebni dodatni izračuni ekonomske učinkovitosti, pričakovane porabe energije in drugih numeričnih parametrov, se denarna nagrada zviša.

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Idejna zasnova (M 1 : 500 – 1 : 200), idejni projekt (M 1 : 200 – 1 : 100) in podrobni načrt (M 1 : 50 – 1 : 1). Faze vodenja gradnje, nadzora in včasih primopredaje so prav tako del pogodbe, ki sledi natečaju.

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

[Uredba o javnih naročilih](#) (VgV) vsebuje podrobna pravila o postopku, ki ga je treba upoštevati pri oddaji javnih naročil, ki so predmet 4. dela Zakona proti omejevanju konkurence (GWB), in za organizacijo projektnih natečajev s strani naročnika. VgV je zakonski predpis za nemško javno naročanje, ki v nacionalno zakonodajo vključuje predpise Direktive EU 2014/24/EU. Zato se VgV uporablja za organizacijo natečajev, ki presegajo mejno vrednost EU.¹⁴

¹⁴ Glejte pogl. 106 GWB; pogl. 1, člen 1 VgV

► Natečaji

[Smernice za natečaje 2013](#) (RPW) so osrednji instrument za organizacijo natečajev. Čeprav uredba RPW nima veljave zakona, je zavezujoč instrument: v skladu s členom 78 II, stavkom 1 VgV projektni natečaji temeljijo na objavljenih standardnih smernicah in navodilih. Pristojno zvezno ministrstvo je odredilo, da se mora RPW 2013 od 1. marca 2013 uporabljati za vse projektne natečaje na področju zvezne gradnje. Poleg tega je RPW 2013 obvezen v skoraj vseh nemških zveznih deželah za natečaje, ki jih vodi država. Drugim javnim in zasebnim organizatorjem natečajev priporočamo, da RPW uporabljajo na enak način. RPW na primer določa višino denarne nagrade in določa, da se denarna nagrada ustrezno poveča, če se projekt ne bo izvajal od samega začetka (idejni natečaj). V skladu s členom 52 [Uredbe o javnih naročilih pod pragom](#) (UvgO) se lahko natečaji izvajajo pod mejnimi vrednostmi EU, da bi se pridobili alternativni predlogi za načrtovanje na podlagi objavljenih standardnih smernic in direktiv. Če se javni organi odločijo za natečaj pod pragom EU, bodo med izvajanjem uporabljali RPW ali primerljive smernice.¹⁵

► Zakon proti omejevanju natečajev

[Zakon proti omejevanju konkurence](#) (GWB) opredeljuje merila za upravičenost (oddelek 122, GWB) ter obvezna in neobvezna merila za izključitev pri oddaji javnih naročil (oddelka 123 in 124 GWB), ki sledijo natečaju. Četrti del obravnava javna naročila in določa načela za projektne natečaje (poglavje 103(6) GWB). Po GWB se lahko merila za upravičenost nanašajo izključno na usposobljenost in dovoljenje za opravljanje poklicne dejavnosti, ekonomski in finančni položaj ter tehnične in strokovne sposobnosti. Obvezni razlogi za izključitev obstajajo, če je podjetje v preteklosti ravnalo napačno, neobvezni pa lahko vključujejo kršitev veljavnih okoljskih, socialnih ali delovnopравnih obveznosti.

Vloga zvezne zbornice nemških arhitektov (BAK) in inženirskih svetovalcev pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Zvezna zbornica nemških arhitektov (BAK) je sodelovala pri prvi pripravi RPW leta 2009 in njegovi zadnji reviziji leta 2013. BAK bo sodeloval tudi pri prihodnjih revizijah RPW-ja.

¹⁵ Glejte Zvezni uradni list, BAnz AT 07.02.2017 B2.

► Organizacija natečajev

Pristojnih 16 državnih zbornic je odgovornih za preverjanje skladnosti dokumentacije natečajev z RPW in njegovimi načeli ter za registracijo natečajnega postopka. Zvezne zbornice lahko pomagajo tudi pri izbiri kompetentnih članov ocenjevalne komisije. Trenutno se v zveznih državah pripravljajo sezname strokovnjakov ocenjevalnih komisij, s čimer bi bile zagotovljene kakovost, strokovno znanje, raznolikost in spremembe v ocenjevalnih komisijah. Zvezna in državne zbornice si prizadevajo za promocijo natečajev med javnimi in zasebnimi naročniki, kot sredstvom za zagotavljanje najboljše kakovosti za oblikovalske naloge.

Razprava in prihodnji razvoj

► Zahteve za upravičenost

Zmanjšano število odprtih natečajev omejuje priložnosti za nastajajoče, male in srednje velike arhitekturne biroje. Stroge zahteve, ki temeljijo na referencah in bilančnem prometu, otežujejo dostop do zaprtih natečajev več skupinam strokovnjakov in omejujejo prehajanje med različnimi tržnimi področji. Vendar RPW določa, da je treba manjše biroje in nastajajoče strokovnjake ustrezno vključiti preko primernih pogojev za sodelovanje, medtem ko GWB določa, da morajo biti pogoji za sodelovanje povezani in sorazmerni s predmetom naročila.

► Stroški in zapletenost natečajev

Glede na statistiko BAK je letno število natečajev relativno stabilno. Po vrhuncu v letih 2017–2019 se število natečajev rahlo zmanjšuje in dosega dolgoletno povprečje približno 450 natečajev na leto. Za vse manjšo pomembnost natečajev obstaja več razlogov. Ti razlogi vključujejo naraščajoče število postopkov javnega naročanja na področju načrtovanja (do štirikrat več) in omejene zmogljivosti administrativnih služb javnih naročnikov za izvajanje večjega števila natečajev (posebej v povezavi s kompleksnostjo, stroški in časovno zahtevnostjo), medtem ko se službe hkrati soočajo z naraščajočim številom javnih naročil. Pri obvladovanju organizacijskih prizadevanj bi lahko bila v pomoč diferenciacija vrst in velikosti natečajev glede na natečajne naloge.

MADŽARSKA

Population

Source: Eurostat (2023)

Ž 4.974.484 | 51,82%

M 4.625.260 | 48.18%

14.430

Real GDP per capita in €

Source: Eurostat (2023)

University Graduates in Architecture (master of Science)

Source: MEK

289
(2022)

Ž 60%

M 40%

Registered Architects

*including landscape, interior and spatial planners

Source: MEK

8888*

Ž 30%*

M 70%*

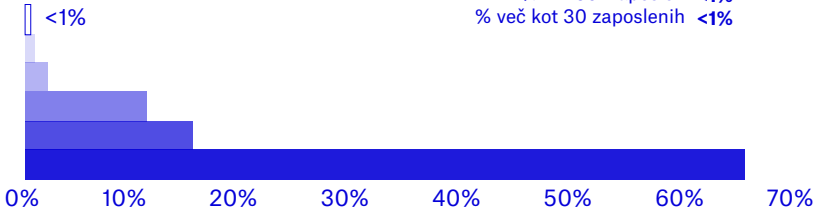
*ocena

Registrirani arhitekturni biroji

skupaj

1.333*

<1%

□ več kot 30 zaposlenih

■ 2 zaposlen

■ 3-5 zaposlen

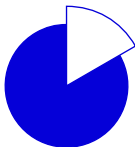
■ 6-10 zaposlen

■ 11-30 zaposlen

■ 1 zaposlen

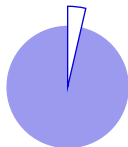
Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.1

20%

Studied abroad

4%

Worked abroad

Natečajji skupaj: 12

odprti **85%**

zaprti **15%**

Vir: MEK

% domačih registriranih birojev, ki sodelujejo na natečajih

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.10

% javnih in zasebnih naročnikov

Vir: MEK

95%* javni

5%* privatni

*ocena

Vir: ACE Observatory

1.6 Madžarska

Trenutno stanje natečajev na Madžarskem

► Splošne značilnosti

Arhitekturni natečaji na Madžarskem so priznani kot postopek iskanja najkakovostnejše rešitve za realizacijo velikih in srednje velikih javnih projektov. Večina natečajev je odprtih za vse licencirane strokovnjake, registrirane v nacionalni ali evropski zbornici. Vendar kompleksnost projektov in s tem povezana stopnja podrobnosti, ki se zahteva za oddajo, pogosto pomenita praktično omejitev za sodelovanje manj izkušenih strokovnjakov in majhnih arhitekturnih birojev. Tudi vabljeni natečaji so pogosta oblika za posebej zahtevne projekte. V tem primeru lahko poleg timov, ki jih povabi naročnik, sodelujejo tudi drugi biroji, ki izpolnjujejo pogoje.

► Trendi

Do začetka 21. stoletja je bilo število arhitekturnih natečajev na leto večje od 50, v zadnjem času pa se je zmanjšalo na povprečno 10 natečajev na leto. To stanje je povezano s težnjo naročnikov, da se odločajo za postopke javnega naročanja, za katere menijo, da so hitrejši in cenejši. Vendar pa javno naročanje brez natečaja prinaša tveganje, da se daje stroškovnim merilom prednost pred kakovostjo projektiranja, njegove stroge zahteve (tj. referenčni projekti, promet biroja, zavarovanje, sestava itd.) pa izključujejo veliko skupino strokovnjakov.

► Področja natečajev

Izobraževalne zgradbe, javne zgradbe (kultura in prosti čas), upravne (občinska in mestna uprava) in poslovne zgradbe, institucionalne ter verske zgradbe, stanovanjske zgradbe, zasebne zgradbe.

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Natečaji na Madžarskem običajno zahtevajo idejno zasnovo (merilo 1 : 500 – 1 : 200), zelo redko idejni projekt (merilo 1 : 100). Naslednje faze sodijo v pogodbo o projektiranju.

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Idejna zasnova (M 1 : 500 – 1 : 200), idejni projekt (M 1 : 200 – 1 : 100) in podrobni načrt (M 1 : 50 – 1 : 1). Približno 50 % projektov, naročenih prek natečajev, lahko vsebuje tudi reden arhitekturni nadzor na gradbišču, nadzor in primopredajo.

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

[Zakon CXLIII o javnih naročilih](#) je madžarski zakonodajni instrument, ki vključuje predpise evropske direktive 2014/24/EU v nacionalno zakonodajo. V skladu z Zakonom o javnih naročilih je nacionalni prag za obvezno organizacijo natečaja 500.000 EUR (pribl. 200 milijonov madžarskih forintov).

► Natečaji

Natečaje na Madžarskem ureja [Uredba vlade 310/2015 \(X.28.\) o postopkih projektne natečaja](#). Ta uredba se uporablja za zakon CXLIII iz leta 2015 o javnem naročanju, ki zajema projektne natečaje v členu 3(40). Uporaba določb uredbe je obvezna za vse javne naročnike.

► Najnovejši razvoj madžarske zakonodaje

Od leta 2023 se je madžarska zakonodaja na področju arhitekture bistveno spremenila zaradi uvedbe dveh novih zakonov: [Zakon o madžarski arhitekturi](#) (Zakon C/2023, veljaven od 2. 10. 2024) in [Zakon o vrstnem redu državnih gradbenih investicij](#) (Zakon LXIX/2023, veljaven od 23. 12. 2024). Izvajanje teh zakonov in njihovih amandmajev vpliva na Zakon o javnih naročilih (Amandma CXLIII 2025, veljaven od 1. 1. 2025), akti pa so bili dopolnjeni tudi skladno z 310/2015 (X.28.) Vladno Uredbo 27/210 (o natečajnih postopkih, veljavno od 1. 1. 2025). In posledično na vladno Uredbo 310/2015, ki ju trenutno pregleduje zbornica madžarskih arhitektov.

Vloga zbornice madžarskih arhitektov (MÉK) pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Zbornica madžarskih arhitektov trenutno sodeluje pri reviziji zakonodajnih instrumentov v zvezi z javnim naročanjem in natečaji. Spremembe se nanašajo na

vse večje spodbujanje natečajev kot prednostnega postopka za naloge s področja projektiranja in opredelitev meril kakovosti za ocenjevanje projektnih predlogov.

► Organizacija natečajev

Zbornica ima svetovalno vlogo pri organizaciji natečajev, pri čemer nudi podporo naročnikom (na zahtevo) pri udejanjanju vladne Uredbe 310/2015. Na podlagi Uredbe MÉK določi strokovnega predstavnika za sodelovanje v ocenjevalni komisiji, osebo, ki je ustrezno usposobljena in je članica zbornice. Zbornica lahko prek pooblaščenega strokovnjaka zagotovi skladnost postopka z zakonodajo in kvaliteto arhitekture. V preteklosti je MÉK, skladno s tedanjo uredbo, ocenjeval natečaje in svetoval arhitektom glede sodelovanja.

Razprava in prihodnji razvoj

► Več natečajev

Z uvedbo novih zakonov se pričakuje, da bo več javnih projektov oddanih preko natečajnih postopkov. Vendar bi bilo treba v okviru sedanjih zakonodajnih instrumentov bolje opredeliti obvezna pravila in navodila za organizacijo natečajev, da bi naročnike spodbudili k njihovem izvajanju. Ti vidiki so pojasnjeni v izvršilni odredbi zakona.

► Strokovno znanje in izkušnje na področju natečajev

Glede na pričakovano rast trga natečajev bo potrebno večje vključevanje arhitekturnih strokovnjakov in ciljno izobraževanje naročnikov za zagotavljanje kakovosti v celotnem natečajnem postopku.

NIZOZEMSKA

Prebivalstvo

Vir: Eurostat (lahk. lst. 2024)
M 8.850.309 | 49.69%

skupaj:
17.811.291

44.460

Realni BDP na
prebivalca v € začasno
Vir: Eurostat (2023)

50.31% | Ž 8.960.982

Ž 30%*

10.714
(2023)

Registrirani arhitekti

Vir: Architectenregister Jaarverslag 2023

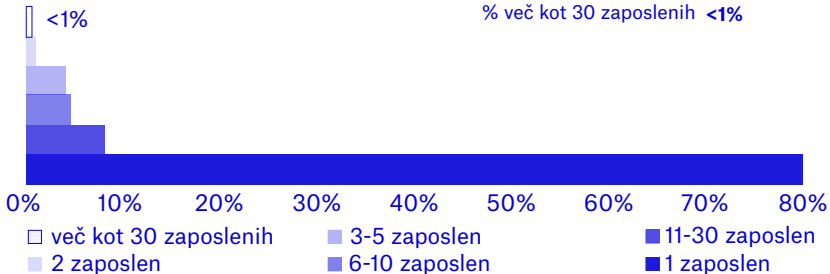
M 70%*

*ocena

Registrirani arhitekturni biroji

skupaj
6.820

% 1 zaposlen 79%
% 2 zaposlen 8%
% 3-5 zaposlen 4.50%
% 6-10 zaposlen 4%
%- 11-30 zaposlen 1%
% več kot 30 zaposlenih <1%

Vir: Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) 2024

20%

Študirali v
tujini

31%

Delali v
tujini

Natečajji | skupaj: 67

odprti 22% zapti 78%

Vir: Rapportage-Steunpunt-Ontwerpwedstrijden-2012-2022

% domačih registriranih
birojev, ki sodelujejo
na natečajjih

Vir: BNA

% javnih in zasebnih
naročnikov

54% javni
46% privatni

Vir: Rapportage-Steunpunt-Ontwerpwedstrijden-2012-2022

Povprečno število
natečajnih elaboratov

3 to 7 zapti
natečajji

Vir: ACE Observatory

1.7 Nizozemska

Trenutno stanje natečajev na Nizozemskem

► Splošne značilnosti

V nizozemskem sistemu javnih naročil se izrazi razpis (*aanbesteding*), projektni natečaj (*ontwerpwedstrijden*) in natečaj (*prijsvraag*) pogosto uporabljajo izmenično. Ta negotovost se odraža tako v ureditvi kot v izvajanju natečajev s strani različnih naročnikov in ima za posledice različne postopke javnega naročanja. Na področju arhitekture najpogostejše metode izbire vključujejo natečaje s predhodnim izborom za arhitekturne biroje in multidisciplinarne skupine na podlagi portfelja, poklicnega zavarovanja in ravnanja. Kadar projektne natečaje izvajajo zasebni naročniki, gradbena podjetja in/ali stanovanjske družbe, so to večinoma vabljeni natečaji, pri katerih arhitekt nastopa kot podizvajalec. Tradicionalni odprti, javni natečaji so redki in običajno omejeni na iskanje idejnih rešitev. Naročniki menijo, da je splošna težnja po nejavnih natečajih strategija za zmanjševanje tveganj, vendar je lahko kakovost projektiranja zaradi tega na drugem mestu.

► Trendi

V zadnjem desetletju (2012–2022) je bilo z razpisnim postopkom oddanih 1476 naročil za arhitekturne storitve. Med njimi je bilo 673 postopkov javnih naročil za arhitekturne storitve, od katerih jih je bilo približno 80 % izvedenih z zaprtim izborom.¹⁶ Po podatkih sektorskega poročila TenderNed je število odprtih javnih natečajev še vedno zelo nizko in v povprečju komaj presega tri natečaje na leto.¹⁷ Sčasoma so se zaradi prevladujoče izbire zaprtih postopkov bistveno zožile tržne priložnosti za strokovnjake začetnike in majhne biroje, kar je predvsem posledica strogih zahtev glede strokovne usposobljenosti. Število naročil, oddanih tujim birojem, je na splošno zelo nizko, zlasti zaradi jezikovnih ovir (vsi dokumenti so napisani v nizozemščini in jih je treba predložiti v nizozemščini) in pogoja, da se referenčni projekti nahajajo na Nizozemskem.¹⁸

¹⁶ Architectuur Lokaal, 2022.

¹⁷ Glejte sektorsko poročilo: <https://bit.ly/3xQr3HW>

¹⁸ Architectuur Lokaal, 2010.

► Področja natečajev

Izobraževalne stavbe, kulturni objekti, javne stavbe (pisarne, upravne stavbe, sodišča, policijske postaje, gasilske postaje), krajinski projekti in projekti odprtega prostora, infrastrukturne stavbe (npr. stavbe postaj), športni in rekreacijski objekti, zdravstveni objekti ter stanovanjske soseske (na zasebnih natečajih, na katerih lahko gradbena podjetja in arhitekti sestavijo skupni tim).

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Glede na vrsto in zapletenost projektov: idejna zasnova (v merilu 1 : 500 – 1 : 200) in idejni projekt (v merilu 1 : 200 – 1 : 100), vključno z oceno stroškov (če se zahteva).

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Faze načrtovanja se zelo razlikujejo glede na natečajno nalogo, običajno pa vključujejo faze načrtovanja do izdelanega projekta (merilo 1 : 100–1 : 50) in podrobnega načrta (merilo 1 : 50–1 : 1). Faze gradnje in uporabe stavbe se razlikujejo glede na pogodbeno dokumentacijo.

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

[Aanbestedingswet](#), **Nizozemski zakon o javnih naročilih**, v nacionalno zakonodajo vključuje predpise Direktive EU 2014/24/EU. Poleg tega zakonodajnega instrumenta je v obveznem [Priročniku o sorazmernosti](#) podrobno opisana uporaba načela sorazmernosti za gradnje in storitve, vključno z arhitekturnimi storitvami, ki se naročajo nad ali pod mejno vrednostjo EU.

► Natečaji

Nizozemski zakonodajni sistem ne navaja obveznih predpisov za arhitekturne storitve, ki so pod mejno vrednostjo EU. Neodvisni organizaciji BNA (Poklicno združenje nizozemskih arhitekturnih podjetij) in nekdanji *Architectuur Lokaal* sta pripravila več priročnikov in smernic za pošteno in pregledno izbiro ([KOMPAS](#) in [Smernice za izbiro usposobljenega arhitekta](#) - Richtlijn Gezonde Architectenselectie). Naročniki lahko prostovoljno uporabijo te smernice, ki so na

voljo na platformi strokovnega centra za javne razpise Pianoo.

Poklicna združenja, vključena v nizozemske natečaje

► Pravna ureditev natečajev

BNA je trenutno tisto strokovno združenje, ki ima formalno svetovalno vlogo na zakonodajnem področju glede tem, ki vplivajo na arhitekturni poklic. Organizacija BNA je v preteklosti sodelovala z neodvisno organizacijo *Architectuur Lokaal* (ki ni več aktivna) pri pripravi prostovoljnih smernic za natečaje.

► Organizacija natečajev

Ker na Nizozemskem ni centralizirane institucije za arhitekturno stroko, kot je nacionalna zbornica, je organizacija projektnih natečajev in drugih izbirnih postopkov v veliki meri odvisna od naročnikov, kar ima za posledico različne pristope in prakse. V zadnjih letih je College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs (Odbor vladnih arhitektov in vladnih svetovalcev) spodbujal inovacije v nizozemski kulturi natečajev s pospeševanjem trajnostnih pristopov k oblikovanju nujnih družbenih vprašanj in sodelovanja med različnimi poklicnimi skupinami.

Razprava in prihodnji razvoj

► Pravični predpisi za natečaje

Pomanjkanje obveznih smernic za natečaje ne zamegljuje le razlike med projektnimi natečaji in drugimi postopki javnega naročanja, temveč tudi določa zelo različne naloge in pogoje za vsak postopek, kar lahko negativno vpliva na delovno obremenitev in obravnavo arhitektov. Pri pravični ureditvi natečajev je treba upoštevati predvsem: ustrezno plačilo (poleg nagrad in ločeno od naročila), omejeno raven izdelave predloženih rešitev in ocenjevanje rešitev, ki je osredotočeno na kakovost. Opredelitev jasnih in obveznih pravil za natečaje bi še posebej spodbudila preglednost in pravičnejšo obravnavo arhitekturnih timov. Pozitiven primer je pobuda iz leta 2014 „*Protocol Ontwerperselectie*“ (Protokol o izbiri arhitektov) občine Rotterdam. Poleg tega vladno poročilo *Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp* (Akcijski program za prostorsko oblikovanje) navaja dve različni vzorčni strategiji za izboljšanje nizozemske kulture natečajev: natečaje, ki jih je razpisal College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs, in flamski sistem Open Call.

► Mali in nastajajoči arhitekturni biroji

Ker je večina nizozemskih natečajev zaprtih in z visokimi zahtevami po referencah, so možnosti dostopa do natečajev za manjše in nastajajoče arhitekturne prakse precej omejene. Izboljšave je mogoče iskati v spodbujanju in sprejemanju sodelovanja arhitektov z inženirskimi ekipami, s čimer bi se zagotovila zmogljivost gradnje. Poleg tega morajo biti naloge in načini izbire diferencirani in sorazmerni, da se zagotovijo enakopravnejše možnosti za vse biroje.

► Strokovno arhitekturno znanje in naročniki

Številni lokalni naročniki, kot so majhne občine, organizirajo projektne natečaje le občasno. Zaradi omejenih izkušenj se pogosto zanašajo na zunanje svetovalce in v procesu izbire dajejo prednost zmanjševanju tveganja pred kakovostjo arhitekture. Povečanje ravni arhitekturnega strokovnega znanja na lokalni ravni, na primer s krepitvijo vloge *Stadsbouwmeester* (mestnega arhitekta) pri natečajih, bi imelo pozitiven vpliv na naročanje projektantskih storitev in s tem na arhitekturno kakovost nizozemskih mest.

SLOVENIJA

Prebivalstvo

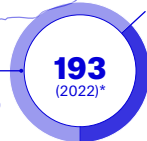
Vir: Eurostat (Jan 1st 2024)
 Ž 1.053.701 | 49.77%

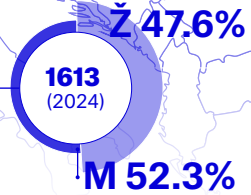
22.130

Realni BDP na prebivalca v €
 Vir: Eurostat (2023)

Univerzitetni diplomirani arhitekti (magister znanosti)

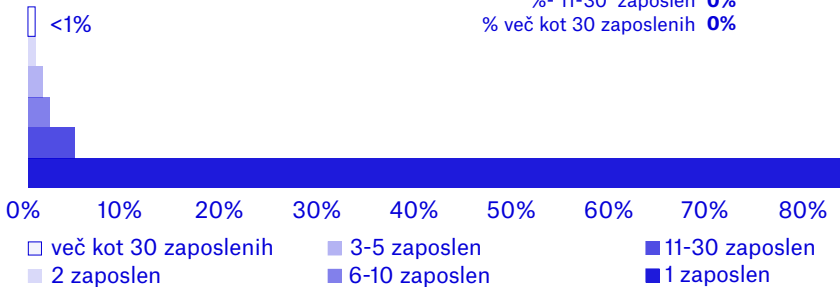
Registrirani arhitekti
 Vir: ZAPS

*vključno s prostorskimi načrtovalci in krajinskimi arhitekti

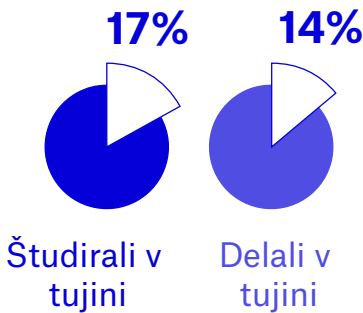
Registrirani arhitekturni biroji

skupaj 1024*

*število zaposlenih arhitektov v istem biroju

Vir: ZAPS

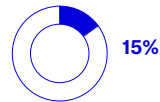
Natečajji | skupaj: 20

odprti 90%*

zaprti 10%*

Vir: ZAPS

% domačih registriranih birojev, ki sodelujejo na natečajjih

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.10

% domačih in tujih udeležencev v (odprtih) natečajjih
 92% domačih
 8% tujih*

Vir: ZAPS

% javnih in zasebnih naročnikov

90% javni
 10% privatni

Vir: ZAPS

Povprečno število natečajnih elaboratov

11 odprti natečajji

Vir: ZAPS

*ocena

Vir: ACE Observatory

1.8 Slovenija

Trenutno stanje slovenskih natečajev

► Splošne značilnosti

V slovenskem natečajnem sistemu se večinoma izvajajo odprti, javni, anonimni projektni natečajji, katerih cilj je realizacija zmagovalnega idejnega predloga. Za posebej zapletene projekte lahko veljajo tudi posebne zahteve glede prijave. Za sodelovanje v odprtih natečajih velja le pogoj, da je v ekipi vsaj en slovenski pooblaščen arhitekt ali pooblaščen arhitekt iz EU. Ta zahteva velja za domače in tuje time. Po zaključku natečaja se začne pogajalska faza, ki vodi do podpisa pogodbe in izdelave projektne dokumentacije. Ta postopek, ki je običajno ločen, sledi vrstnemu redu zmagovalcev (prvi-, drugi-, tretje nagrajeni). Arhitekturni biro, ki podpiše pogodbo, je praviloma registriran v Sloveniji, EU, EGP ali Švici. Vendar pa je zaradi birokratske zapletenosti pridobivanja gradbenega dovoljenja pogosto priporočljivo sodelovanje z lokalnim birojem.

► Trendi

Odprta kultura natečajev ni bila vedno standard. Zaradi posegov različnih vlad v obdobju od leta 2007 do 2015 je bila bogata praksa natečajev začasno prekinjena. Te okoliščine so zahtevale zavzeto in dolgoročno prizadevanje Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS), da je zagotovila ohranitev natečajev in njihovo nadaljnjo implementacijo v nacionalne zakonodajne instrumente. Danes javni naročniki izvedejo približno 18 natečajev vsako leto, dodatna dva pa zasebni naročniki.

► Področja natečajev

Stavbe, namenjene izobraževanju, stanovanjske stavbe, javne zgradbe (upravne in pisarne), kulturna prizorišča, športni objekti, zdravstvene ustanove, prometne postaje, krajinski projekti in projektiranje odprtega prostora, prostorsko načrtovanje in spomeniki.

► **Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve**

Idejna zasnova (risbe 1 : 200, tloris 1 : 500). Tehnično poročilo, ocena stroškov, skice in vizualizacije oz. rendering (na zahtevo). Včasih model (merilo 1:500 kot vložni model).

► **Faze projektiranja na podlagi natečaja**

Pogodbe, ki sledijo natečaju, običajno zajemajo vse faze projektne dokumentacije, od idejnega projekta (merilo 1:200–1:100) do podrobnih načrtov (merilo do 1:50–1:1) in dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja. Poleg tega lahko vključujejo: spremljanje oziroma nadzor na gradbišču in izjemoma vodenje del v fazi gradnje.

Pravni okvir za natečaje

► **Javno naročanje**

[Zakon o javnem naročanju](#) (ZJN-3) določa splošna pravila javnega naročanja in v pravni red Republike Slovenije prenaša Evropsko direktivo 2014/24/EU, prav tako pa določa uporabo pravil (mejna vrednost investicije oz. površine) pri obvezni organizaciji natečajev za javne naročniki, kot so občine ali ministrstva. Ureditev natečajev je obvezna za objekte v javni rabi, katerih investicijska vrednost presega 2,5 milijona evrov za stavbe in 500.000 evrov za objekte za šport in rekreacijo ter za spremembe namembnosti območja, večjega od pet hektarjev.

► **Natečaji**

[Zakon o urejanju prostora](#) (ZUREP-3) podrobneje določa merila za obvezno izvedbo natečajev in pravila za alternativne oblike natečajev. Podzakonski akt [Pravilnik o javnih natečajih](#) (PJN) določa zavezujoče smernice za obvezne natečaje in podrobno ureja postopkovne podrobnosti ter vsebinske zahteve za njihovo vodenje. Natečaji morajo biti odprti; omejitev s predizborom je za javne naročnike dovoljena le izjemoma. Neobvezni natečaji praviloma sledijo istim pravilom z možnostjo prilagoditev v korist naročnika glede sestave ocenjevalne komisije ali povabila arhitekturnih timov (zaprti, vabljeni natečaji).

Vloga Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS) pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Zbornica za arhitekturo in prostor ima osrednjo svetovalno vlogo pri pripravi predpisov o natečajih. Poleg tega ZAPS ureja smernice in priločnike za podporo naročnikom na vsakem koraku organizacije natečaja.

► Organizacija natečajev

Pravilnik o javnih natečajih priporoča sodelovanje naročnikov in ZAPS-a pri organizaciji natečajev. ZAPS naročnikom pomaga tako, da pripravi natečajne pogoje ter pregleda in formalno potrdi natečajne naloge, ki jih izdelajo naročniki. S pregledom in odobritvijo se zagotovi, da je natečajna naloga v skladu s pravili in zagotavlja avtorske pravice arhitektov. Zbornica določi strokovne člane ocenjevalne komisije, ki sodelujejo pri reviziji natečajne naloge. Poleg tega je ZAPS odgovoren za ocenjevanje natečajev, ki so organizirani brez sodelovanja ZAPS-a in so objavljeni na slovenskem portalu javnih naročil, in sicer preko »semaforja« ocenjevanja. Ta sistem zagotavlja, da je izpostavljena skladnost ali neskladnost natečaja s predpisi, potencialne udeležence pa opozarja glede tveganj in priložnosti natečaja. Omogoča tudi sistematično dokumentiranje večine javnih natečajev v Sloveniji.

Razprava in prihodnji razvoj

► Obvezni natečaj in mejne vrednosti

Edinstvena značilnost slovenskih natečajev je njihova obvezna izvedba za javne naročnike, ko je dosežena mejna investicijska vrednost oziroma površina. ZJN-3 v 100. členu določa različne mejne vrednosti za obvezno organizacijo natečajev na podlagi programa projekta. Vendar relativno nizka mejna vrednost (2,5 milijona EUR za stavbe) povzroča obveznost razpisa natečaja že za majhne projekte, kar predstavlja težavo za manjše skupnosti z omejenimi finančnimi in strokovnimi viri. V bližnji prihodnosti bi bilo morda treba razmisliti o reviziji mejnih vrednosti in doslednejšemu vključevanju drugih naročnikov (tj. zasebnih naročnikov), za katere organizacija natečaja ni obvezna.

1.9 Južna Tirolska

Trenutno stanje natečajev v Južni Tirolski

► Splošne značilnosti

Arhitekturni natečaji v Južni Tirolski obsegajo različne postopke: idejne natečaje, odprte natečaje (eno ali dvostopenjske), natečaje s predkvalifikacijo (zaprti) in vabljeni natečaji za zasebne naročnike in/ali za projekte pod 150.000 EUR. Kakovost natečajev je zagotovljena s sodelovanjem naročnikov in Zbornice arhitektov Bolzano ter njene namenske delovne skupine. Koordinatorji delovne skupine (običajno arhitekti) so odgovorni za zbiranje podatkov in zahtev naročnika, pripravo natečajne dokumentacije, imenovanje članov ocenjevalne komisije in koordinacijo sestankov ocenjevalne komisije, preverjanje spoštovanja načela anonimnosti na vsakem koraku postopka, preverjanje skladnost z natečajnimi standardi in predpisi o načrtovanju ter preverjanje pravilne oddaje prijav.

► Trendi

V Južni Tirolski so natečaji najbolj razširjeno orodje za naročila arhitekturnih projektov. Udeležba je precej visoka, kar zagotavlja dobro kakovost natečajnih rešitev. Vendar se v zadnjih letih naročniki vse bolj odločajo za postopke s pogajanjem. Zbornica arhitektov Bolzano te oblike javnega naročanja ne priporoča, saj daje prednost gospodarskim vidikom pred kakovostjo projektnih predlogov.

► Področja natečajev

Stanovanjske stavbe, izobraževalne stavbe, zdravstvene ustanove, kulturni objekti, upravne in pisarniške stavbe, infrastruktura in obsežni mestni projekti (npr. vojaška območja in območja javnega prometa).

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Idejna zasnova (risbe 1 : 200, situacija 1 : 500), vključno z modelom (v merilu 1 : 500 kot vložni model), tehnično poročilo, značilne vrednosti in izračuni, skice in upodobitve oz. rendering (če zahtevano).

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Projektne faze, ki sledijo natečaju, se razlikujejo glede na naročnike in vrsto naročila. Običajno vključujejo idejni projekt (vključno s predložitvijo in gradbenim dovoljenjem v merilu 1 : 200–1 : 100) in podrobno zasnovo (v merilu 1 : 50–1 : 1). Faze gradnje običajno niso vključene v pogodbo, čeprav je priporočljivo zagotoviti kontinuiteto projektantskega tima v vseh fazah projekta do izvedbe.

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

Novi [Italijanski zakonik o javnem naročanju 36/2023](#) (D. Leg.vo 36/2023) je zakonodajni instrument, ki ureja javno naročanje gradenj in storitev v Južni Tirolski ter vključuje določbe Evropske direktive 2014/24/EU. Zlasti člen 3(l) zakonika določa opredelitev projektnih natečajev, člen 46 pa določbe za projektne in idejne natečaje v skladu z Direktivo 2014/24/EU.

Vloga arhitekturne zbornice Bolzano pri natečajih

► Organizacija natečajev

Vloga Zbornice arhitektov Bolzano je, da skrbi za ustrezen razvoj projektov in da so nagrajene natečajne rešitve z realnimi programi. Ta proces zahteva učinkovito komunikacijo in posredovanje med zainteresiranimi deležniki projekta, pri čemer je poudarjena ključna vloga natečaja pri izboljšanju kakovosti grajenega okolja in predstavitvi uspešnih praks. Delovna skupina za natečaje je določila koordinatorje natečajev kot strokovne osebe, odgovorne za zagotavljanje podpore in usmerjanja v celotnem natečajnem postopku, in sicer v idealnem primeru vse do izvedbe projektov. Zbornica arhitektov Bolzano trenutno razvija digitalno platformo, na katero bodo naloženi natečaji, kot to zahteva novi Italijanski zakonik o javnih naročilih.

Razprava in prihodnji razvoj

► Odgovornosti ocenjevalne komisije

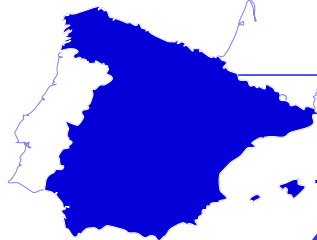
Vse večja vloga Zbornice arhitektov Bolzano pri organizaciji natečajev je ključnega pomena za zagotavljanje ustrezne kvalifikacije in strokovne usposobljenosti članov ocenjevalnih komisij. To je povezano zlasti z regionalnim

strokovnim znanjem in občutljivostjo za lokalna vprašanja in pokrajine. Za doseg tega cilja je bistvena močna prisotnost arhitektov v ocenjevalnih komisijah, hkrati pa je treba omejiti vpliv tehničnih predstavnikov občin. Ta pristop spodbuja zavedanje o vlogi natečajev pri doseganju najvišje kakovosti projektov in izboljšanju kakovosti bivalnega okolja.

► Postopki s pogajanji

Spodbujanje izvajanja natečajev namesto postopkov s pogajanji bi lahko izboljšalo kakovost rezultatov projektiranja. Vendar bi bila v manjših občinah z omejenimi viri in strokovnimi zmogljivostmi lahko koristna večja prožnost pri izbiri postopkov javnega naročanja. To bi lahko dosegli s spremembo mejne vrednosti in omogočanjem neposrednega naročanja za manjše projekte.

ŠPANIJA

Univerzitetni diplomirani arhitekti
(magister znanosti)
* vključno z gradbenimi inženirji

17.034
(2020)

Ž 53%*

M 47%*

25.620

Realni BDP na prebivalca v €
(začasno)

Registrirani arhitekti

Vir: ACE Observatory

Prebivalstvo

Vir: Eurostat (IBH 1st 2024)

M 23.565.593 | 49%

skupaj: **48.085.361**

51% | Ž 24.519.768

Ž 34%

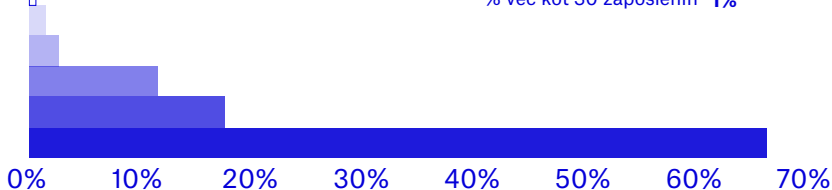
50.000

M 66%

Registrirani arhitekturni biroji

skupaj
13.625

<1%

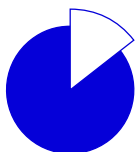
□ več kot 30 zaposlenih
■ 2 zaposlen

■ 3-5 zaposlen
■ 6-10 zaposlen

■ 11-30 zaposlen
■ 1 zaposlen

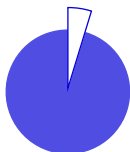
Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.1

17%

Študirali v tujini

5%

Delali v tujini

Natečaji | skupaj: **62**

% idejni natečaji **14%** | % odprti projektni natečaji **75%**

% zaprti projektni natečaji **11%**

Vir: Spanish Public Procurement Platform, 2022

% domačih registriranih birojev, ki sodelujejo na natečajih

Vir: ACE Sector Study 2022, Table 3.10

% javnih in zasebnih naročnikov **100%** javni (ni podatkov za zasebne naročnike)

Vir: Spanish Public Procurement Platform, 2022

Povprečno število natečajnih rešitev **22** odprti natečaji
5-6 zaprti natečaji

Vir: Spanish Public Procurement Platform, 2022

Source: ACE Observatory

1.10 Španija

Trenutno stanje natečajev V Španiji

► Splošne značilnosti

Španski Zakon o javnem naročanju opredeljuje dve vrsti natečajev: idejne in projektne. Idejne natečaje običajno zaznamujejo inovativna načela in strokovne žirije, vendar se njihov rezultat le redko razvije v konkreten projekt. Nasprotno pa večina projektnih natečajev spada v redni postopek javnega naročanja, v katerem merili strokovnosti in cene prevladata nad merili inovativnosti in kakovosti, ko gre za izpolnjevanje pogojev za pridobitev posla. To ovira sodelovanje velikih skupin strokovnjakov. V Španiji so javna naročila obvezna za vse naročnike javnih storitev s stroški, ki presegajo 15.000 EUR (brez DDV). To vključuje tudi načrtovanje javnih stavb ali odprtih prostorov. Ker stroški za take projekte običajno presegajo ta znesek, je skoraj vedno potreben javni razpis, z ali brez natečaja. Nasprotno pa zasebni naročniki niso zavezani k upoštevanju postopka javnega naročanja niti k spodbujanju projektne natečaja.

► Trendi

Število natečajev, objavljenih na uradni španski platformi za javna naročila leta 2022, je bilo 62, vključno s 53 projektnimi natečaji in 9 idejnimi natečaji. V zadnjih nekaj letih se je število natečajev postopoma zmanjšalo zlasti na območju Madrida. Vendar sta v avtonomnih skupnostih Balearskih otokov in Katalonije IBAVI¹⁹ (Instituto Balear de la Vivienda) in IMPSOL (Institut Metropolita de Promocio de Sol i Gestio Patrimonial) razvila dva inovativna postopka za javno naročanje kompleksov socialnih stanovanj. Ti natečaji se izvajajo v odprti obliki, ki daje prednost udeležbi mladih strokovnjakov, hkrati pa ceni kakovost in dolgoročno vizijo predlogov. Do danes je visoka družbena in arhitekturna kakovost, ki jo spodbujajo ti natečaji, ustvarila projekte, ki so pridobili mednarodno priznanje in nagrade.

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

Stopnja izdelave, ki je potrebna za natečaj, se močno razlikuje glede na njegove specifične zahteve.

¹⁹ Glejte El Croquis v zvezi s št. 219.

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Faze načrtovanja, ki sledijo natečaju, niso strogo opredeljene, ampak na splošno vključujejo faze načrtovanja do izdelanega projekta (merilo 1 : 100–1 : 50) in podrobnega načrta (merilo 1 : 50–1 : 1). Po fazah projektiranja je potreben nadzor gradnje s strani arhitekta (*direction de obra*).

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

Španski [Zakon o javnem naročanju](#) je zakonodajni instrument, s katerim se od leta 2017 v nacionalno zakonodajo prenašajo določbe evropske Direktive 2014/24/EU. V **členih 183-187** so opredeljene določbe o natečajih, vključno s področjem uporabe natečajev ter njihovimi splošnimi organizacijskimi načeli in načeli dodeljevanja nagrad.

► Zakon 9/2022 z dne 14. junija o kakovosti v arhitekturi

[Zakon 9/2022](#) o kakovosti v arhitekturi vključuje člen 184 zakona o javnem naročanju, ki določa merila za ocenjevanje natečajnih predlogov na podlagi tehnične, funkcionalne, arhitekturne, kulturne in okoljske kakovosti. V praksi Zakon 9/2022 vpliva na postopke javnega naročanja z ustanovitvijo „sveta za kakovost v arhitekturi“, katerega naloga je zagotoviti spoštovanje meril kakovosti.

Vloga Sveta združenj arhitektov Španije (CSCAE) pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Svet združenj arhitektov Španije (CSCAE) ima formalno svetovalno vlogo pri pripravi predpisov v zvezi z natečaji. Svet je v podporo javnim organom pri organizaciji natečajev pripravil tudi vzorčno javno naročilo in pogodbo za projektni natečaj.

► Organizacija natečajev

Čeprav uradno ni vključen v organizacijo natečajev, se svet zavzema za večje izvajanje natečajev kot najboljšega postopka za zagotavljanje visoke arhitekturne

kakovosti naročenih projektov ter za pravično in enako obravnavo udeležencev. Svet priporoča, da se ga večkrat vključi v organizacijo natečajev in v sestavljanje ocenjevalnih komisij.

Razprava in prihodnji razvoj

► Obvezna organizacija natečajev

V skladu s španskim Zakonom o javnih naročilih je edini pogoj za obvezno organizacijo natečaja „posebna zahtevnost“ projektov. Zaradi pravne negotovosti tega izraza je njegova opredelitev prepuščena naročnikom in jim omogoča, da se odločijo za kateri koli drug postopek javnega naročanja. Z boljšo opredelitvijo obveznih pogojev za projektne natečaje se lahko poveča število natečajev in izboljša arhitekturna kakovost naročenih objektov.

► Neobičajno nizke ponudbe

Direktiva EU določa, da je merilo za oddajo javnih naročil ekonomsko najugodnejša ponudba, določena na podlagi najboljšega razmerja med ceno in kakovostjo. Vendar to merilo ni vključeno v španski zakon o javnem naročanju, zaradi česar obstaja tveganje neobičajno nizkih ponudb. Svet združenj arhitektov Španije (CSCAE) se zavzema za vključitev tega načela v nacionalni zakonodajni okvir.

► Po natečaju

V obstoječi zakonodaji, ki se uporablja za projektne natečaje, ni določb, ki bi zagotavljale prihodnji razvoj rezultatov natečajev. Takšne določbe so ključne za zagotavljanje in zaščito vloge arhitekturnih timov, njihove intelektualne lastnine in njihove vodilne vloge v procesu načrtovanja, ki sledi natečaju, ne glede na politične spremembe, do katerih sčasoma lahko pride.

SVICA

Prebivalstvo

Vir: Eurostat (Jan. 1st 2024)
M 4.379.953 | 49.69%

skupaj:
8.815.385

63.490
Realni BDP na
prebivalca v € (2024)
Vir: Eurostat

50.31% | Ž 4.435.432

M 55%

Univerzitetni
diplomirani arhitekti
(magister znanosti)
Vir: SIA

862

Ž 45%

Registrirani
arhitekti
Vir: SIA

26.715*

Ž 25%*

M 75%*

*ocena

Registrirani arhitekturni biroji

**skupaj
12.909**

Vir: SIA

Natečajji | skupaj: **250**

odprti **40%**

zaprti **60%**

Vir: SIA

% domačih in tujih udeležencev
v (odprtih) natečajih

85%

domačih
tujih

15%

Vir: SIA

% of Public and private
contracting authorities

95%

javni
privatni

5%

Vir: SIA

Povprečno število
natečajnih elaboratov

30

odprti natečajji
zaprti natečajji

10

Vir: SIA

1.11 Švica

Trenutno stanje natečajev v Švici

► Splošne značilnosti

Projektni natečaji v Švici imajo izjemno zgodovino, ki je tesno povezana z razvojem poklica arhitektov in inženirjev od 19. stoletja naprej. Natečaji so globoko zakoreninjeni v nacionalni arhitekturni kulturi in so vključeni v formalni sistem javnih naročil, ki omogoča različne postopke. Nacionalni sistem natečajev razlikuje med možnostmi naročanja na podlagi rešitev in na podlagi uspešnosti. V Švici se vsi postopki, ki temeljijo na rešitvah, razumejo kot natečaji. Med njimi so javni natečaji, natečaji s predkvalifikacijo (zaprti), vabljeni natečaji in neanonimna naročila variantnih rešitev v več stopnjah (*study commissions*). Za švicarski sistem natečajev je značilno, da se zavezuje k oddaji naročila prvonagrajenemu. Zato projektnim natečajem običajno sledijo dvostranska pogajanja med naročnikom in zmagovalnim timom.

► Trendi

Švicarsko združenje inženirjev in arhitektov (SIA), ki spremlja trende na področju javnih naročil, je v zadnjih letih zabeležilo povečanje števila odprtih natečajev. Vendar je postopna rast odprtih natečajev še vedno nižja od rasti skupnega števila postopkov. Trenutno je približno 50 % vseh natečajev zaprtih, približno 40 % pa je odprtih natečajev. Vabljeni natečaji se pogosto izvajajo za manjše projekte. Pogosta so tudi neanonimna in zaprta naročila variantnih rešitev v več stopnjah, saj omogočajo sodelovalni pristop k reševanju projektnih nalog. Vendar se njihov delež glede na skupno število postopkov rahlo zmanjšuje.

► Področja natečajev

Stanovanjske stavbe, izobraževalne stavbe, zdravstvene ustanove, kulturni objekti, upravne in pisarniške stavbe, infrastrukturne stavbe in mostovi.

► Zahtevana stopnja izdelave natečajne rešitve

V skladu s predpisi SIA: idejna zasnova (situacija v merilu 1:500, izbrani načrti, fasade in prerezi v merilu 1:200), model (v merilu 1:500), izračuni prostornine in

površine. Kljub določbam uredb SIA se lahko stopnja izdelave razlikuje glede na naročnike.

► Faze projektiranja na podlagi natečaja

Najpogostejše faze, ki sledijo natečaju, običajno vključujejo idejno projektiranje (v merilu 1 : 200–1 : 100), podrobno projektiranje (v merilu 1 : 50 –1 : 1), faze gradnje in faze nadzora.

Pravni okvir za natečaje

► Javno naročanje

Na nacionalni ravni sta najpomembnejša podlaga [Zvezni zakon o javnih naročilih](#) (BoB) in **Uredba o javnem naročanju** (VoB). V teh dokumentih so pravila o natečajih in naročilih študij vključena v členih 13–19. Na kantonski in občinski ravni se uporabljajo [Medkantonalna uredba o javnem naročanju](#) (IVöB) ter posamezni kantonski zakoni in uredbe o javnih naročilih.

► Natečaji

Dodatni nezavezujoči predpisi vključujejo zvezni zakon in uredbo o javnih naročilih. Med njimi so smernice za izvajanje natečajev, ki jih je objavila Koordinacijska konferenca lastnikov javnih stavb (KBOB), [SIA Uredba 142](#) (SIA/142), ki od leta 1877 predstavlja nacionalni standard za natečaje, [in SIA Uredba 143](#) (SIA/143) o naročilu variantnih rešitev v več stopnjah. SIA/142 in SIA/143 sta preizkušena instrumenta za izvajanje natečajev, in čeprav nista formalno zavezujoča, ju večina javnih in zasebnih naročnikov pogosto uporablja.

Vloga švicarskega združenja inženirjev in arhitektov (SIA) pri natečajih

► Pravna ureditev natečajev

Švicarsko združenje inženirjev in arhitektov (SIA) je odgovorno za pripravo, revizijo in posodobitev standardiziranih natečajnih pogojev, določenih v SIA 142. S pripravo SIA/142 in SIA/143 (za naročila variantnih rešitev) se zagotavlja kakovost v anonimnih in neanonimnih natečajnih postopkih.

► Organizacija natečajev

Švicarsko združenje inženirjev in arhitektov (SIA) priznava, da je kakovost natečajev tesno povezana s kakovostjo njihovega vodenja in organizacije. Zato si SIA vse bolj prizadeva za komunikacijo z naročniki, da bi izboljšala informiranost in ustreznost izbire postopkov javnega naročanja za različne projektne naloge. SIA ponuja pregled in potrditev natečajnih nalog z uradnim žigom, ki je natisnjen na dokumentu natečaja in pomaga strokovnjakom pri odločanju o sodelovanju. Poleg tega SIA prek namenske spletne platforme „wegweiser planungsbeschaffung“²⁰ zagotavlja podloge in gradiva za izvajanje natečajev. SIA se zavzema za boljšo kakovost vodenja natečajev in si prizadeva za usposobljenost svojih članov z organizacijo izobraževalnih tečajev za vodenje natečajev in trajnostno javno naročanje, ki jih izvaja agencija SIA-Inform.

Razprava in prihodnji razvoj

► Višanje stroškov

V zadnjih letih se je raven izdelave natečajnih rešitev močno povečala. SIA se zavzema za vitke postopke, v katerih so zahteve omejene na tisto, kar je potrebno za ocenjevanje in odločanje ocenjevalne komisije.

► Odgovornosti članov ocenjevalne komisije

Člani ocenjevalne komisije imajo veliko odgovornost, ki presega izbiro najboljše rešitve; del njihove dolžnosti je tudi zagotavljanje poštenih pogojev v natečajnem postopku. Zato se SIA zavzema za ozaveščanje članov ocenjevalne komisije in jim zagotavlja sistematično podporo za zagotavljanje poštenega postopka natečaja, ocenjevanja in odločanja.

²⁰ Povezava do platforme: www.wegweiser-planungsbeschaffung.ch

2. POGLAVJE:

**Pet
parametrov
za evropsko
razpravo o
natečajih**

2.1 Predpisi: Zakonodajni okvir(ji) za natečaje

Razumevanje pravnega okvira, ki ureja natečaje v Evropi, ni lahka naloga. To pomeni, da je treba razvozlati različne plasti zakonodaje in jih razumeti v kontekstu kulturnega sistema in državnega merila. V evropski direktivi 2014/24/EU se natečaji imenujejo “**projektni natečaji**”²¹ in so opredeljeni kot natečaji na področju urbanizma, arhitekture in inženirstva, naročnikom pa omogočajo pridobitev načrta ali projekta, ki ga je predhodno izbrala ocenjevalna komisija in mu podelila nagrado.²² Projektni natečaji spadajo v posebno ureditev naročila javnih storitev, ki razlikuje med dvema oblikama postopkov: natečaj kot del postopka, ki vodi do oddaje javnega naročila storitev, ali kot „projektni natečaj“ z nagrado in plačili udeležencem, ki vodi do poenostavljenega postopka s pogajanjem brez predhodne objave.²³ Vendar pa Direktiva 2014/24/EU navaja le splošna načela za projektne natečaje, ne določa pa postopkovnih podrobnosti, ki so podlaga za njihovo organizacijo in izvedbo.

Poglavje II naslova III, namenjeno pravilom ki urejajo postopke projektnih natečajev: **1)** pojasnjuje razliko med projektnimi in idejnimi natečaji,²⁴ **2)** vključuje organizacijska načela v zvezi s pogoji za sodelovanje in **3)** opredeljuje možnosti omejitve števila udeležencev v skladu z načelom nediskriminacije.²⁵ Navedena so tudi osnovna pravila o sestavi ocenjevalnih komisij in etiki njihovega odločanja.²⁶ Splošna narava določb EU pomeni, da so države članice pri dejanskem izvajanju natečajev zelo prilagodljive. Zato so številne države EU v skladu z direktivo EU v nacionalno zakonodajo o javnih naročilih vključile posebne zakonodajne instrumente ali smernice za natečaje. V številnih državah partnericah projekta ARCH-E (zlasti v Avstriji, na Hrvaškem, Češkem, v Nemčiji, na Madžarskem in v Sloveniji) nacionalne smernice o natečajih delujejo v kombinaciji z nacionalno zakonodajo o javnih naročilih ali pa so (delno) vključene vanjo, tako da postanejo zavezujoče.²⁷ V drugih državah pa regulativni instrumenti in priročniki za natečaje služijo kot prostovoljni okvir.

²¹ Direktiva 2014/24/EU, čl. 2.

²² Glejte priporočila ACE: <https://bit.ly/3zd9emF>

²³ Direktiva 2014/24/EU, čl. 78.

²⁴ Ibid.

²⁵ Direktiva 2014/24/EU, čl. 80.

²⁶ Direktiva 2014/24/EU, čl. 81–82.

²⁷ V primeru Avstrije in Hrvaške so smernice zavezujoče pod posebnimi pogoji, kot je navedeno v zadevnih profilih držav v prvem poglavju.

Prednosti posebnih smernic za natečaje

Priprava posebnih zakonodajnih instrumentov za natečaje zagotavlja dobro opredeljeno strukturo in jasne pogoje za vse postopke, kar prispeva k izboljšanju preglednosti nacionalnega natečajnega sistema. Poleg tega **lahko zavezujoče smernice določijo merila in standarde za natečaje nad in pod mejnimi zneski EU ter tako spodbujajo pristop, ki je osredotočen na kakovost** pri naročanju projektov in načrtov.²⁸ Kadar za natečaje ni zavezujočih predpisov, lahko naročniki samostojno določajo pogoje za posamezni natečaj, kar ima za posledico različne postopke, merila in rezultate izbire. Vendar pa je treba upoštevati, da obstoj pravil, specifičnih za posamezno državo, povečuje razlike med nacionalnimi sistemi, kulturami in praksami natečajev.

Nacionalni predpisi in čezmejna udeležba

Med 40 pogovori s strokovnjaki za natečaje iz partnerskih držav ARCH-E (Avstrija, Hrvaška, Ciper, Madžarska, Nemčija, Slovenija, Španija in Nizozemska) je bil obravnavan vpliv nacionalnih zakonodajnih okvirov na natečajni trg EU. V 55 % intervjujev so bile razlike v zakonodaji, birokraciji in razpisni dokumentaciji omenjene kot glavni odvrtačilni dejavniki, povezani s sodelovanjem in zanimanjem za natečaje zunaj lastne države. Poleg tega je devet anketirancev izrazilo željo po večji standardizaciji postopkov v Evropi. **Medtem ko je prožnost pri naročanju storitev ključnega pomena za ohranjanje edinstvenosti lokalnih arhitekturnih kultur, estetike in kontekstualnih vrednot, so lahko drugi postopkovni vidiki podlaga za evropsko usklajevanje.** Pomembne strukturne značilnosti natečajev vključujejo: **1)** priznavanje poklicnega naziva arhitekta, **2)** omejitev pogojev za sodelovanje, **3)** intelektualne pravice avtorjev, **4)** pogodbene obveznosti in **5)** opredelitev sorazmernega izračuna lestvice honorarjev na podlagi gospodarskega sistema države. Obravnava teh značilnosti bi lahko bila izhodišče za izboljšanje določb direktive EU in bolj homogen pristop k ureditvi natečajev po vsej Evropi.

2.1.1 Trajnost: Potencial in pomanjkljivosti natečajev

Javno naročanje gradenj in storitev, vključno z arhitekturnimi projekti in urbanističnimi načrti, in njihovo vodenje ni enostavno. Vendar ima potencial, da postane močan politični instrument za ustvarjanje sprememb in ustvarjanje

²⁸ Številne nacionalne smernice za natečaje temeljijo na smernicah in standardih, navedenih v Vodniku za natečaje Mednarodne zveze arhitektov UIA. Za več informacij obiščite povezavo: <https://bit.ly/3yypS0n>

družbene vrednosti, zlasti z obravnavo družbeno-okoljskih izzivov.¹⁸ V luči tega potenciala **Evropski zeleni dogovor** (2019) **navaja javna naročila kot instrument za doseganje Ciljev trajnostnega razvoja** (2015) in spodbuja javne organe, da so s svojimi odločitvami o izboru zgled za izvajanje okoljskih in družbeno inovativnih standardov.¹⁹ Vendar je dejanski prenos trajnosti v načrtovanje stavb zapleten in včasih sporen. Stavbe imajo ključno vlogo pri prehodu na trajnost, zato morajo naročniki, arhitekti, inženirji, gradbeniki in druge pomembne zainteresirane strani prevzeti odgovornost za okoljski in družbeni vpliv v celotnem življenjskem ciklu stavb. Nekateri javni naročniki revidirajo svoje pristope k stroškovni učinkovitosti na način, da pri začetni oceni naložbe dajejo prednost najnižjim stroškom življenjskega cikla. Na ta način se izračunajo stroški nabave, porabe energije, vzdrževanja, konca življenjske dobe in stroški, povezani z zunanjimi okoljskimi učinki (dela, dobave, storitve, emisije itd.).

Na področju arhitekturnega oblikovanja in urbanističnega načrtovanja se določbe o „zelenem javnem naročanju“ križajo z ambicijami **novega Evropskega Bauhauusa** (2020), katerega cilj je izboljšati kakovost našega življenjskega okolja s pristopom trajnostnega razvoja, ki se osredotoča na tri temeljne vrednote: **trajnost, estetiko in vključenost**. Vendar pa je končna odločitev o izvajanju trajnostnih inovacij in ustvarjanju učinka v rokah držav članic prek nacionalnih sistemov javnega naročanja in sistemov natečajev. Kako lahko potem natečaji prispevajo k temu, da postanejo gonilo sprememb v našem razmišljanju o gradnji in spodbujanju pomembnega dialoga o trajnostnem razvoju med različnimi deležniki?

Potreba po kontekstualnih in za nalogo specifičnih zahtevah

Pri razpravi o trajnosti pri natečajih je pomembno, da naročniki razjasnijo, kaj točno je ogroženo brez načel okoljske in/ali družbene trajnosti.²⁹ Ta dva koncepta zajemata več izzivov (ogljčni odtis, upravljanje obstoječih virov, izbiro materialov, oblikovanje, ki vključuje naravo, ali medgeneracijske programske modele), ki močno vplivajo na izbiro načina oblikovanja projekta. **Kot je poudarilo 22 anketirancev (55 % od 40 intervjujev), jasnost in specifičnost naloge v zvezi s trajnostnimi vprašanji zahtevata resno zavezanost** projektnega tima že v zgodnji fazi natečaja. S poglobljenimi študijami družbeno-okoljskega konteksta in ustrezno oceno stroškov se lahko

²⁹ Zanimivo doktorsko raziskavo je opravil Matthias Fuchs, ki je analiziral merila in kazalnike za vključitev trajnostnih zahtev v natečajne postopke ter vključil praktična priporočila. Glejte Fuchs, 2013.

natečajna naloga že od začetka bolj usmeri na ključna vprašanja trajnostnega razvoja.

V skladu s tem bi morala merila za ocenjevanje odražati ista vprašanja, s čimer bi se zagotovilo, da bi ocenjevalna komisija v fazi odločanja in podeljevanja nagrad ustrezno pretehtala vsako rešitev, bodisi z vključitvijo strokovnih članov bodisi s podporo zunanjih svetovalcev. V nasprotnem primeru obstaja nevarnost, da se trajnostne ambicije spremenijo v splošno in zavajajoče lažno zeleno oglaševanje, ki se lahko konča z enako razočarajočimi predlogi. Pozitiven primer je nizozemski natečaj „*Een Nieuwe Bouwcultuur*“, predstavljen v 3. poglavju. Projektne naloge za te natečaje so posebej osredotočene na tehnologije gradnje iz bioloških materialov in uvajajo tematsko in na kakovost osredotočeno metodo ocenjevanja za predhodni izbor udeležencev.

Faza natečaja ne more odgovoriti na vsa vprašanja

Splošno sprejeto je, da imajo zgodnje faze projektiranja ključno vlogo pri postavljanju temeljev za smiselno vključevanje trajnostnih ukrepov, vendar ostaja določena skepsa glede dejanske možnosti reševanja trajnostnih vprašanj v fazi natečaja. **Trinajst anketirancev je izrazilo pomisleke glede omejitev, ki so posledica konceptualne narave natečajnih rešitev.** Glede na raven obdelave, ki se zahteva v večini natečajev, se anketirancem zdi zahteva po tehničnih podrobnostih, izračunih in izkazih neizvedljiva: preobremenjuje raven obdelave rešitev in škodljivo vpliva na delovno obremenitev tima. Poleg tega je po mnenju 12 anketirancev (30 % od 40 intervjujev) pretirano poudarjanje trajnostnih vprašanj, kadar ta niso osrednja tema natečaja, nepotrebno. V fazi izvedbe bo zmagovalni projekt na koncu skladen z gradbenimi zakoni, ki so usklajeni z Direktivo 2018/844/EU o energetske učinkovitosti stavb. Drugi anketiranci pa so poudarili pomen (in pogosto pomanjkanje) ustreznih finančnih načrtov za podporo učinkovitemu izvajanju in delovanju trajnostnih tehnologij v poznejši fazi.

Obstoj standardov v gradbenih zakonih ne pomeni, da je treba v natečajih zanemariti vprašanja trajnosti. Nasprotno: konceptualni nivo projekta razkriva ključne informacije o strateškem pristopu k projektu in njegovih razvojnih možnostih. Zaradi tega in glede na aktualno razpravo o tem, kako učinkovito uveljaviti koncept trajnosti, **je treba natečaje obravnavati kot orodje za ponovni razmislek o vizijah, izzivih in kazalnikih za novo kulturo gradnje.** Nemški Zvezni inštitut za raziskave na področju gradbeništva, urbanizma in prostorskega razvoja (BBSR) pri Zveznem uradu za gradbeništvo in regionalno

načrtovanje (BBR) je kot možno tovrstno strategijo razvil metodologijo SNAP, da kompleksne zahteve trajnostne gradnje prilagodi prožnejšemu sistemu, ki je boljše povezan s fazo natečaja.³⁰

Resno obravnavanje inovacij

„Glavni namen natečajev je odkriti nekaj novega, predstaviti temo, o kateri je res treba razpravljati. [...] V nasprotnem primeru potrjujejo že znano.“

Ivan Capdevila – PLAYstudio

Če so natečaji najboljši instrument za izdelavo visokokakovostnih in inovativnih oblikovalskih rešitev, je treba njihov potencial v celoti izkoristiti za prenovu obstoječe gradbene kulture v skladu z ambicijami novega evropskega Bauhauusa. V tem smislu natečaji predstavljajo edinstveno priložnost za raziskovanje, izumljanje, testiranje in še bolj radikalno preizpraševanje potrebe po gradnji. Dvig inovativnosti s pomočjo projektiranja vključuje sposobnost naročnikov, da prevzamejo določeno stopnjo tveganja in se odrečejo nadzoru rezultatov preko strogih zahtev, vključno s tistimi »zelenimi« (predpisovanje izbranih materialov, certifikati, tehnične zahteve in seveda referenčni projekti). Za ublažitev takšnega tveganja **postane izobraževanje različnih deležnikov ključnega pomena za spodbujanje dialoga med naročniki in arhitekturnimi timi ter med organizatorji, projektanti in lokalnimi skupnostmi.**

3. poglavje ponuja primer natečaja EUROPAN za urbano prenovu območja Lušič v Karlovcu. Leta 2021 je bil zmagovalni projekt »Fantastični gozdni fenomen«, nominiran kot finalist nagrade Vzhajajoča zvezda NEB. V tem primeru sta sodelovanje in komunikacija med vpletenimi stranmi prispevala k premikanju meja natečajne naloge v smeri dolgoročne koristi trajnostnega urbanega razvoja in usmerjanju širše javnosti k odkrivanju alternativnih vizij načrtovanja. **V luči inovativne in izobraževalne vloge natečajev pridobiva čezmejna izmenjava med državami izjemen pomen.** Kroženje različnih idej in izkušenj kulture grajenega okolja Baukultur omogoča širjenje priložnosti za učenje in predstavitev novih načinov bivanja.

³⁰ Glejte BBSR 2021a in BBSR 2021b.

2.2 Dostopnost: Dejstva, opažanja in strategije

Statistični podatki o sodelovanju arhitekturnih birojev pri natečajih, ki jih je zbral projekt ARCH-E, kažejo podobno stopnjo zanimanja po državah EU. Ta ustreza približno 20 % vseh registriranih birojev (slika 1.7).³¹ Z mnenji različnih strokovnjakov s področja natečajev to poglavje ponuja dodatne podrobnosti o tem, kateri dejavniki vplivajo na dostopnost natečajev, pri čemer je posebna pozornost namenjena temu, kako lahko ti vplivajo na nekatere skupine strokovnjakov bolj kot na druge.

Sorazmerni pogoji za sodelovanje

Pri naročanju arhitekturnih projektov se naročniki soočajo s proračunskimi vidiki in drugimi zapleti pri vodenju. Ti niso povezani samo s fazo natečaja, temveč predvsem z realizacijo zmagovalnih projektov. V želji po zmanjšanju tveganj se pogosto odločijo za strožje pogoje za sodelovanje. Gre za nabor pogojev (referenčni projekti, velikost tima, sestava, finančna zmožnost itd.), ki jih morajo izpolnjevati zainteresirani udeleženci, da lahko oddajo idejni predlog. Stroge zahteve so naročnikom zagotovilo, da so udeleženci sposobni izpeljati projekt do konca, hkrati pa obstaja tveganje, da bo veliko strokovnjakom onemogočen dostop do natečajev.

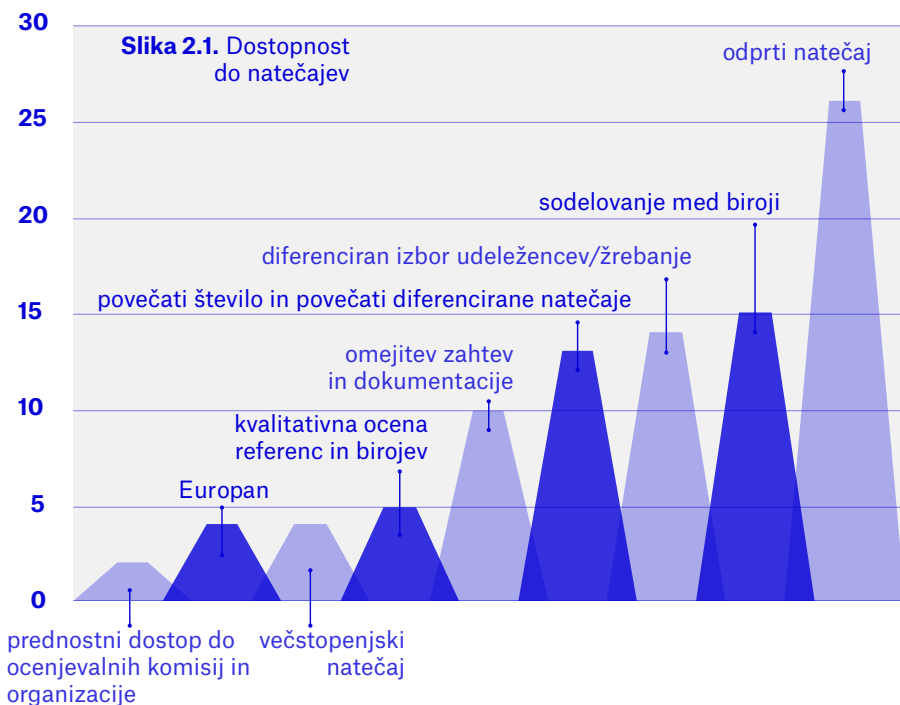
“To je še posebej problematično v majhni državi, kot je Ciper: nimamo toliko gledališč ali bolnišnic [...]. Te zahteve onemogočajo sodelovanje mladim arhitektom ali celo izkušenim birojem, da svoje znanje razširijo na različna področja.”

Marios Christodoulides – SIMPRAXIS Architects

Šestindvajset anketirancev (65% od 40 anketirancev) je navedlo, da je zahteva po portfelju zgrajenih projektov kot pogoju za sodelovanje eden od glavnih dejavnikov, ki omejujejo dostop do natečajev za mlajše strokovnjake, take, ki šele začenjajo ter male in srednje velike biroje. Referenčni projekti ponavadi utrjujejo vlogo uveljavljenih arhitekturnih praks,

³¹ Glejte Sektorsko študijo Sveta arhitektov Evrope ACE2022: 44.

predvsem tistih, ki so se skozi čas specializirale za določeno poslovno področje. Dostop do natečajev postane še težji, če kriterijem izbire dodamo prihodek in finančne pogoje biroja. Da bi rešile to težavo in okrepile skladnost z načelom nediskriminacije pri javnih naročilih, so države članice EU sprejele različne ukrepe. Pri nemških natečajih naročniki ne smejo zahtevati referenc, omejenih na isto tipologijo projektne naloge; omogočati morajo tudi tipe zgradb podobne kompleksnosti. Na Nizozemskem pogoji za sodelovanje, ki se nanašajo na prihodek in finančno stanje biroja, niso več sprejemljivi. Čeprav so te pobude namenjene uvajanju pravičnejše selekcije, praksa pogosto razkriva, da se ne izvajajo dosledno. Zato je svetovalna in zagovorniška vloga zbornic in združenj arhitektov ključnega pomena, da naročnike seznanijo s prednostmi bolj odprtega pristopa in jim strokovno pomagajo v celotnem natečajnem postopku.

Slika 2.1: Dostop do natečajev Mnenja intervjuvancev o izvedljivih strategijah in praksah za spodbujanje dostopnosti do natečajev, zlasti za nastajajoče strokovnjake in majhne biroje. (Slika kaže absolutno število odgovorov; možnih je več odgovorov na intervjuvanca.)

Strategija, ki jo večina anketirancev šteje za uspešno pri zagotavljanju enakih možnosti dostopa do natečajev, je odprta oblika natečaja (Slika 2.1). Odprti postopek, ne glede na to, ali gre za enostopenjski ali večstopenjski natečaj, ne postavlja nobenih pogojev ali meril za upravičenost do sodelovanja. Po eni strani predstavlja edinstveno priložnost za mlade in nastajajoče biroje, da pridobijo prvo naročilo in razvijejo svojo prakso, po drugi strani pa naročnikom ponuja več inovativnih rešitev. Medtem ko se ta vrsta postopkov sčasoma zmanjšuje v večini držav EU, podatki ARCH-E kažejo, da na Hrvaškem, Cipru, Češkem, Madžarskem, v Sloveniji in Španiji odprti natečaji predstavljajo večino postopkov (slika 1.6). Spodbujanje sodelovanja med biroji različnih velikosti in z različnim strokovnim znanjem je tudi ena od možnih strategij, ki omogoča tako izpolnjevanje pogojev sodelovanja, kadar so zahtevani, kot tudi pridobitev več oblikovalskih rešitev. Na Cipru, kjer so natečaji pogosto organizirani za zapletene projekte, se ta strategija pogosto promovira tako za zaščito naročnikovih tveganj v fazi realizacije kot za spodbujanje vključitve večjega števila arhitekturnih birojev.

Problem naložb

“[Sodelovati na odprtih natečajih] je precej težko, če sem iskren. Za zmago so potrebni čas in viri, če pa te ni, izgubite veliko denarja. Ko še nismo imeli zaposlenih, bi to tveganje prevzeli, zdaj pa ne moremo več.”

Floor Frings – Werkstatt

Če imajo pogoji za sodelovanje pomembno vlogo pri filtriranju dostopa do natečajev, ima velik vpliv tudi finančno tveganje za sodelovanje. Anketiranci so poudarili, da natečaji postajajo vse bolj zahtevni, ne le glede izpolnjevanja pogojev, ampak tudi na ravni izdelave rešitev. **Upodabljanje in vizualizacije, konceptualni modeli, trajnostni certifikati, zahteve BIM in papirologija povečujejo vložke arhitekturnih birojev, hkrati pa ti pogoji zmanjšujejo število birojev, ki imajo zadostna finančna sredstva in kadrovske zmogljivosti.** Za reševanje tega izziva morajo organizatorji upoštevati, da morata biti delo in trud timov usmerjena predvsem v predlog projekta, ne pa v dokumentacijo in izračune. Da bi spodbudili udeležbo, je treba povečati ne samo število natečajev, temveč je treba glede na nalogo preizkusiti različne

oblike (tj. odprte natečaje z eno ali večstopenjskim postopkom, natečaje s predizborom itd.). To bi bolje umerilo zahteve in pričakovanja, hkrati pa razširilo obseg priložnosti za arhitekte.

Uspešen primer izboljšanja dostopnosti za različne poklicne skupine je serija natečajev IMPSOL v metropolitanskem območju Barcelone, ki je obravnavana v 3. poglavju. Ta model natečaja, ki je strukturiran v dveh stopnjah, omogoča sodelovanje katerega koli arhitekturnega tima, hkrati pa zmanjšuje vložek biroja. Prva stopnja ohranja konceptualno raven izdelave, šele v drugi fazi pa se od tima pričakujejo podrobnejši predlogi, za kar dobijo ustrezno nadomestilo. Model IMPSOL dokazuje, da je tudi brez pogojev za sodelovanje še vedno mogoče doseči visokokakovostne rezultate.

Raznolikost in vključenost v natečaje

“Pomembno je sodelovati ne le na natečajih, ampak tudi v ocenjevalnih komisijah. Kot članica ocenjevalne komisije sem se veliko naučila in razumela vsak korak postopka, od začetka do konca.”

Melanie Karbasch – arhitektka Melanie Karbasch ZT GmbH

Med intervjuji projekta ARCH-E se je razpravljalo tudi o vlogi spola. Zaradi pogoja anonimnosti, ki velja za večino natečajev, so se udeleženci soglasno strinjali, da spol ne vpliva na dostopnost do projektnih natečajev. Kljub temu so nekateri anketiranci poudarili, da je enaka zastopanost moških in žensk v širšem natečajnem procesu (vključno s sestavo ocenjevalnih komisij, pogodbenih in organizacijskih ekip) redko dosežena. To vprašanje je povezano z dejstvom, da je na vodilnih položajih na področju arhitekture in gradbeništva manj žensk kot moških.³² **Vendar pa je možnost vključitve bolj raznolike skupine strokovnjakov** (ob upoštevanju raznolikosti spola, pa tudi starosti, narodnosti in potrebnega znanja) **v ocenjevalne komisije in organizacijske procese natečajev tesno povezana s pravičnejšo dostopnostjo**. To omogoča večji skupini arhitektov, da pridobijo znanje o natečajnih postopkih in dinamiki, z možnostjo povečanja njihovih prihodnjih možnosti za uspeh na natečajih.

³² Glejte »Orodje za sledenje kariere«, razvito za projekt »Yes We Plan« (Da, načrtujemo) iz leta 2020: <https://yesweplan.eu/career-tracker/>

2.2.1 Čezmejna mobilnost pri evropskih natečajih

Če pogledamo odstotek tujih timov, ki sodelujejo na natečajih partnerskih držav ARCH-E, so številke izjemno nizke in le redko presežejo 10 % (Slika 1.8). Ti podatki niso presenetljivi; pri dostopu do projektnega natečaja v državi, ki ni tista, v kateri ima biro sedež, se izzivi povečajo. Pogostim težavam, ki so povezane s pogoji o sodelovanju in finančno zmogljivostjo, morajo ti arhitekti dodati težave, povezane **z iskanjem natečajnih razpisov, premagovanjem razlik v jeziku, predpisih, strukturah honorarjev, pa tudi nadaljnjih praktičnih izzivih** (kot so čas potovanja in stroški), ki znatno povečajo obseg njihovega vložka. Nekateri anketiranci so poudarili tudi pomen konteksta in lokalne kulture pri arhitekturnem oblikovanju, zlasti pri javnih naročilih. Za nelokalne arhitekte je v omejenih časovnih pogojih natečajev zelo težko pridobiti enako znanje kot ga imajo lokalni konkurenti. To lahko za natečajnike pomeni manj možnosti za uspeh v tujini in za naročnike več negotovosti glede strokovnega znanja tujih ekip.

Slika 2.2: Ovire za čezmejno mobilnost Mnenja intervjuvancev o glavnih ovirah, ki vplivajo na odločitev za sodelovanje na natečajih zunaj lastne države. (Slika kaže absolutno število odgovorov; možnih je več odgovorov na anketiranca).

Različna dostopnost

»Govorimo angleško, francosko in špansko, tako da bi verjetno lahko pokrili 80 % svetovnega trga. Toda naša strategija je naslednja: Barcelono postavimo v središče zemljevida in narišemo krog z največ dveurnim polmerom letenja. To je naš trg.»

Miquel Lacasta – Archikubik

Čezmejno prehajanje v primeru natečajev vključuje več praktičnih težav, povezanih z velikostjo in zmogljivostjo birojev; te lahko nekatere državljane prizadenejo bolj kot druge. Udeleženci iz Cipra so na primer poudarili geografsko oddaljenost otoka in manjšo dostopnost prevoza kot odločilno omejitev za sodelovanje na drugih projektnih natečajih EU. Nasprotno pa naročniki v gospodarsko manj konkurenčnih državah članicah težko pritegnejo oddaljene udeležence zaradi nižje vrednosti honorarjev. **Pomemben vidik, ki je izšel iz pogovorov s strokovnjaki za natečaje, je uspešnost čezmejne mobilnosti in sodelovanja na regionalni ravni med sosednjimi državami EU, kjer so si jeziki, kulture, gospodarstva in gradbene prakse pogosto podobni.**³³ Glede na te ugotovitve bi bilo morda vredno ponovno razmisliti o izzivih in ambicijah natečajev na ravni EU in raziskati potencial novih modelov konkurence v sosednjih državah in regijah.

Pomen omrežja ARCH-E

Izboljšanje čezmejne izmenjave v natečajih ni odvisno izključno od interesa arhitektov, **ampak vključuje tudi zavezo naročnikov in organizatorjev, da podprejo mednarodno sodelovanje in naredijo natečajno objavo mednarodno vidno in razumljivo.** Pogosto gre za posebne natečaje za projekte z globalnim odmevom in zelo velikimi naložbami. Vendar pa v rednih natečajih natečajni sistem teži k ohranjanju lokalnega vidika, kar se kaže v sestavi ocenjevalnih komisij in organizacijskih timov, jeziku dokumentov in zahtevanih rešitev, kakor tudi v rezultatih predizborov in zmagovalnih projektih, kjer prevladujejo lokalni strokovnjaki.

Da bi premagali ta izziv in premostili neizogibne vrzeli v znanju, se lahko tuji arhitekturni timi zanesejo na sodelovanje z lokalnimi partnerji. Medtem ko imajo nekatere biroje dobro vzpostavljeno mrežo mednarodnih povezav, lahko to za biroje brez obsežnih

³³ Glejte "Projekt Interreg Avstrija-Bayern 2014–2020": https://www.arching.at/aktuelles/interreg_projekt.html

izkušenj zunaj svoje države predstavlja dodatno težavo. Anketiranci (10) so poudarili, **da bi obstoj platforme za povezovanje z drugimi strokovnjaki zagotovo olajšal sodelovanje in ustvaril več zanimanja za čezmejne natečaje**. V zvezi s tem si projekt ARCH-E prizadeva zgraditi mednarodno mrežo, ki ne spodbuja le sodelovanja med evropskimi arhitekti, temveč povezuje tudi arhitekturna združenja in predstavniška telesa. Cilj je zagotoviti dolgoročno zavezanost izmenjavi splošnega in strokovnega znanja o natečajih prek državnih meja.

2.3 Kakovost: Ključni elementi za visokokakovostne natečaje

Januarja 2018 so se evropska ministrstva za kulturo srečala v Davosu v Švici in podpisala **Davoško deklaracijo**. Ta dokument poudarja osrednjo vlogo kulture pri ustvarjanju grajenega okolja, »za katerega so značilne visoka kakovost življenja, kulturna raznolikost, individualno in kolektivno blagostanje, socialna pravičnost in kohezija ter gospodarska učinkovitost«. ³⁴ Skozi koncept Baukultur je kultura povezana z načrtovanjem in gradnjo stavb, mest, infrastrukture, javnih prostorov in krajine. **Deklaracija iz Davosa poziva oblikovalce politike in odločevalce, naj sprejmejo nove instrumente, ki dajejo prednost na kulturo osredotočenim in trajnostnim pristopom** za razvoj življenjskega okolja na različnih ravneh. S tega vidika **so natečaji za arhitekturno načrtovanje ključno orodje pri prepoznavanju kakovostnih rešitev za arhitekturne in urbanistične izzive**.

Natečaji ne obravnavajo le funkcionalnih in tehničnih zahtev, ampak tudi spodbujajo razprave o oblikovanju, priznavajo njegovo kulturno vrednost in sposobnost izpolnjevanja socialnih in psiholoških potreb ljudi. Za boljše doseganje ciljev deklaracije iz Davosa in utelešenje načel Baukultur v rezultatih oblikovanja (upravljanje, funkcionalnost, okolje, gospodarstvo, raznolikost, kontekst, občutek mesta in lepota³⁵) je kakovost postopkovnih vidikov natečajev najpomembnejša. Na vprašanje o elementih, ki najmočneje vplivajo na kakovost natečajnih postopkov, so sodelujoči anketiranci izrazili podobna mnenja. **Več kot polovica anketirancev je navedla, da imata natečajna naloga (50 %) in sestava ocenjevalne komisije (67 %) največji vpliv na kakovost postopkov in rezultatov**. Toda kaj določa visoko kakovost projektne naloge in ocenjevalnih komisij?

³⁴ Davoška deklaracija, 2018: 8.

³⁵ Švicarski zvezni urad za kulturo, 2021.

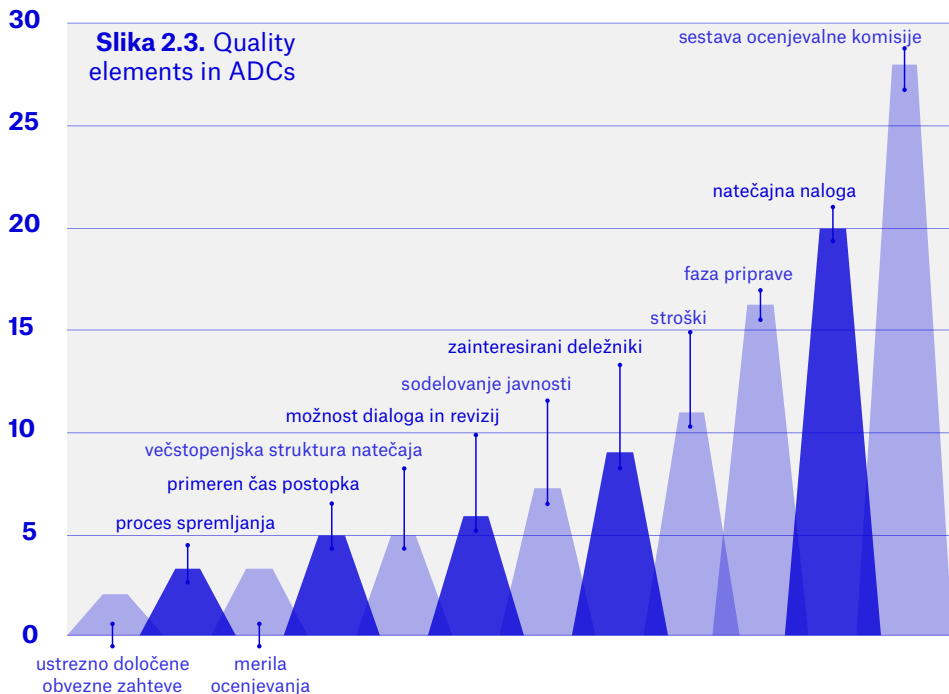
Ustvarjanje prostora za ustvarjalnost

“Naloga mora biti jasna v definiciji problema, ne v natančnem številu kvadratnih metrov.”

Mojca Gregorski – KONTRA Arhitekti

Natečajna naloga je prvo sredstvo komunikacije med naročniki in projektantskimi ekipami. Pričakovanja, vizije in zahteve naročnika mora posredovati v arhitekturno razumljivem jeziku. **V dobri natečajni nalogi je treba natančno opredeliti cilj, ne da bi pri tem ogrozili ustvarjalni potencial predlogov.** To pomeni, da naloga ne sme usmerjati na rešitve na prepodroben način (torej predlagati zgolj omejen nabor oblikovalskih rešitev), temveč se mora osredotočiti na natančna vprašanja o tem, za kakšen problem gre? In katere pogoje je treba upoštevati z okoljskega in družbenega vidika? Kateri vidiki so posebej pomembni za projekt in kakšna teža mu je pripisana?

Za oblikovanje podrobne in kakovostne natečajne naloge je izjemnega pomena ustrezen čas priprave. To pomeni komunikacijo med deležniki, več revizij zbornic in pristojnih strokovnjakov, sodelovanje bodočih uporabnikov ter podporo specializiranih arhitekturnih birojev. Sodelovanje z zunanjimi arhitekturnimi podjetji, ki se pogosto uporablja v nemških natečajih, so udeleženci ankete prepoznali kot posebno uspešno strategijo za pridobitev ne le dobre natečajne naloge, temveč tudi dobro strukturiranega postopka natečaja. Še en dober primer priprave natečajnega postopka prihaja iz Švice, kjer lahko predhodne študije, analize lokacije in testne zasnove pred razpisom dejanskega natečaja služijo kot neanonimna študijska naročila (ureja SIA/143). Te študije, ki jih izdelajo arhitekturni biroji in/ali strokovnjaki, prevedejo natečajno nalogo v prostorske koncepte in zagotovijo usmeritve za udeležence natečaja, ki vstopajo v ustvarjalni proces razvoja svoje najboljše rešitve.

Slika 2.3: Elementi kakovosti pri natečajih. Po mnenju anketirancev imata kakovostna sestava ocenjevalne komisije in dobra natečajna naloga osrednjo vlogo pri zagotavljanju kakovosti rezultatov projektiranja. Stroški se v tem kontekstu nanašajo na ustrezno investicijsko oceno projekta. (Slika kaže absolutno število odgovorov; možnih je več odgovorov na anketiranca).

Stvar predanosti

“Mislim, da [sestava ocenjevalne komisije] ni nujno povezana s poklicnimi izkušnjami. Prej je povezana z občutkom odgovornosti do javnega interesa”

Roman Šilje – Združenje hrvaških arhitektov

Ocena arhitekturnih projektov je zapletena naloga, ki zahteva sposobnost integracije kvantitativnih in kvalitativnih vidikov, od ocene stroškov, projekta do splošne estetske, funkcionalne, družbene in okoljske vrednosti predlogov. Večina smernic za natečaje v partnerskih državah predpisuje, da je večina članov v ocenjevalnih komisijah arhitekturnih strokovnjakov. Ta pristop običajno zagotavlja,

da arhitekturna kakovost ostaja glavni kriterij ocenjevanja in da politični in/ali ekonomski interesi niso na prvem mestu.

Kljub temu postajajo vse bolj priljubljene **multidisciplinarnе metode** ter vključevanje svetovalcev in članov ocenjevalnih komisij, ki so izven arhitekturne stroke. Takšen pristop **podpira proces ocenjevanja z različnih zornih kotov, upoštevajoč širše in dolgoročne učinke projekta na okolico**. Multidisciplinarni pristopi in sodelovanja se ujemajo z Davoško deklaracijo, ki poudarja, da je visokokakovostno kulturo grajenega okolja Baukultur mogoče doseči le z interdisciplinarnim dialogom in večsektorskim sodelovanjem. Zato je pomembno, da izkušnje članov ocenjevalne komisije ne vključujejo le poznavanja nalog natečaja, temveč dokazujejo **tudi zavzet odnos in vrhunsko vizijo kakovosti bivalnega okolja**. V okviru ocenjevalnih komisij so priporočljive tudi raznolikost in spremembe, zlasti spolna in generacijska raznolikost. To vnaša nove perspektive v razpravo, hkrati pa več arhitekturnim strokovnjakom omogoča pridobitev znanja o postopkih natečajev, kar povečuje njihove možnosti za uspeh na prihodnjih natečajih.

Kakovost kot kolektivno smiselno ustvarjanje

Odločanje v okviru arhitekturnih natečajev je zapleteno in negotovo. Obstoječe študije so ga zato definirale kot proces osmišljanja, ki nakazuje ustvarjanje skupnega razumevanja med skupino akterjev z različnimi potrebami in pričakovanji.³⁶ Te značilnosti se ne nanašajo le na kvantitativne kriterije in sisteme točkovanja, temveč zahtevajo integracijo kvalitativnih metod. Čeprav kompleksnost projektiranja vključuje tako kvalitativne kot kvantitativne parametre, se pri natečajih pogosto uporabljajo sistemi točkovanja, kot strategija za izogibanje tveganju, pogosto pa se dojemajo tudi kot preglednejši. V skladu s tem so poročila ocenjevalnih komisij lahko podprta tudi s pravnim in dokaznim jezikom, ki utemeljuje njihove odločitve.

Čeprav je treba upoštevati specifične zahteve naloge in spoštovati zahteve naročnika, mora **ocenjevanje natečajnih rešitev ustvariti priložnost za odprto razpravo, da se izpostavijo tisti elementi kakovosti, ki jih ni mogoče količinsko opredeliti**. To pomeni, da se hkrati prizna, da ta kolektivni proces »oblikovanja smisla« ni manj objektivni kot numerični sistem, ampak je prej

³⁶ Volker, 2010; Volker, 2012.

temeljiti in popolnejši.³⁷ S tega gledišča razprava, pregled in ocenjevanje projektov potrebujejo svoj čas. Natečajnikom lahko tudi zagotovijo natančne povratne informacije, ki so lahko pomemben dejavnik pri preprečevanju uradnih pritožb. **Kot pozitivna izkušnja pri natečajih je bila omenjena možnost bolj odprte razprave ne le med člani ocenjevalne komisije, ampak tudi med ocenjevalno komisijo in natečajniki.** V nemških natečajih so predvideni kolokviji, katerih namen je boljša komunikacija med izvajalci natečaja in natečajniki, da bi se odpravile nejasnosti in bolje opredelila natečajna naloga. Zapisnik kolokvija postane del razpisne dokumentacije (odstavek 5. poglavje 1. podpoglavje 2. RPW 2013). Ta praksa je običajna tudi v belgijskih natečajih.

V nemških in belgijskih natečajih je ta praksa že običajna v fazi pred oddajo natečajnih nalog, vendar bi lahko bila koristna dodatna možnost dialoga med fazo natečaja (tj. priporočila ocenjevalne komisije). To bi lahko pripomoglo k premostitvi komunikacijske vrzeli med naročniki in projektanti ter natečajnike podprlo pri razvoju njihovega projekta in boljšemu posredovanju njihovih oblikovalskih vizij.

2.3.1 Pravičnost: Visokokakovostni in pošteni pogoji za arhitekto

Ko gre za kritiko projektov natečajev, je v arhitekturni skupnosti najglasnejše in najbolj razširjeno mnenje, da so natečaji pogosto preveč tvegani za arhitekturne prakse.³⁸ **Tudi če so stroški povrnjeni vsem udeležencem, znesek običajno ne pokriva dejanskih stroškov, ki so jih imela podjetja.** Anketiranci ARCH-E so potrdili to težavo, zlasti pri odprtih natečajih ali natečajih z velikim številom udeležencev, pri katerih plačilo le redko ustreza dejansko opravljenemu delu. Med državami, ki zagotavljajo ustrežnejše plačilo in nagrade, so udeleženci anket omenili francoske in švicarske natečaje, čeprav so poudarili tudi njihovo visoko zahtevnost glede rezultatov. Pri reševanju te težave bi lahko večstopenjski natečaji ponudili kompromis med odprto dostopnostjo na prvi stopnji in ustrezno stopnjo izdelave, ki se zahteva v naslednjih fazah natečaja. Nizozemski anketiranci so poudarili, da natečaji, ki jih organizirajo zasebni naročniki, pogosto omogočajo pogajanja o pogojih plačila, kar se pri javnih naročnikih redko zgodi.

Pri analizi različnih strategij in pristopov **je treba upoštevati velike ekonomske razlike med državami članicami EU, vključno z nacionalnim razmerjem med**

³⁷ Ibid.

³⁸ Appenzeller, 2023; Hurst, 2018; Schade-Bunsow, 2015.

ceno projektiranja in skupnimi stroški gradnje. Potreba po ustreznem sistemu izračuna honorarjev za arhitekturne natečaje je prisotna v vseh državah. Španski in madžarski anketiranci so na primer poudarili, da je zaradi vse večje kompleksnosti tako natečajev kot projektiranja (zaradi dejavnikov, kot so energetske izkaznice, zahteve BIM, digitalizacija, vzdrževanje itd.) treba pravočasno spremeniti sedanje sisteme za izračun arhitekturnih honorarjev na nacionalni ravni. Glede na izkušnje, mnenja in primere različnih držav je očitno, da lahko države članice EU storijo več za povečanje pravičnosti plačila za projektantske storitve pri javnih in zasebnih naročilih prek natečajev. Izziv je najti ustrezno ravnovesje med poštenim plačilom za arhitekta in razumnimi stroški za naročnike. To ravnovesje je pomembno za dosledno izvajanje natečajev skozi čas in ohranjanje dostopa do novih naročil za vedno večje število strokovnjakov.

Osredotočanje na ideje

“Pogosto razpravljamo o zmanjšanju obsega del, ki jih morajo opraviti natečajniki, vendar menim, da to ni bistveno: glavno delo je čas, ki ga vložiš v to, da prideš do zmagovalne ideje.”

Andres Schenker – Schenker Salvi Weber Architekten

Nesorazmernost med delom arhitektov in njihovim plačilom je mogoče odpraviti z bolj premišljenim pristopom k ustvarjanju idej. **Cilj arhitekturnih natečajev je najti najboljšo projektno rešitev za določeno nalogo.** To vključuje prepoznavanje najboljšega koncepta in oblikovalske strategije med predlogi, vendar ne zahteva vseh podrobnih projektnih rešitev v tej zelo zgodnji fazi. V tem smislu **so lahko večstopenjski natečaji uspešna strategija za pravičnejše natečajne postopke.** Večstopenjski proces omogoča, da natečaj postopno povečuje stopnjo kompleksnosti in hkrati zmanjšuje število udeležencev. Poleg tega lahko racionalizirani birokratski postopki in omejene zahteve po dokumentaciji pozitivno prispevajo k zmanjšanju obsega dela, kar bi arhitekturnim timom omogočilo, da več časa namenijo razvoju projekta. Mnenja anketirancev glede formata natečajnih rezultatov so zelo različna: od tistih, ki predlagajo skice in vizije, do tistih, ki se jim zdi, da lahko fotorealistične vizualizacije najbolje predstavijo njihov projekt. Medtem ko bi moral natečaj udeležencem omogočiti, da predstavijo svoje predloge na način, ki ustreza

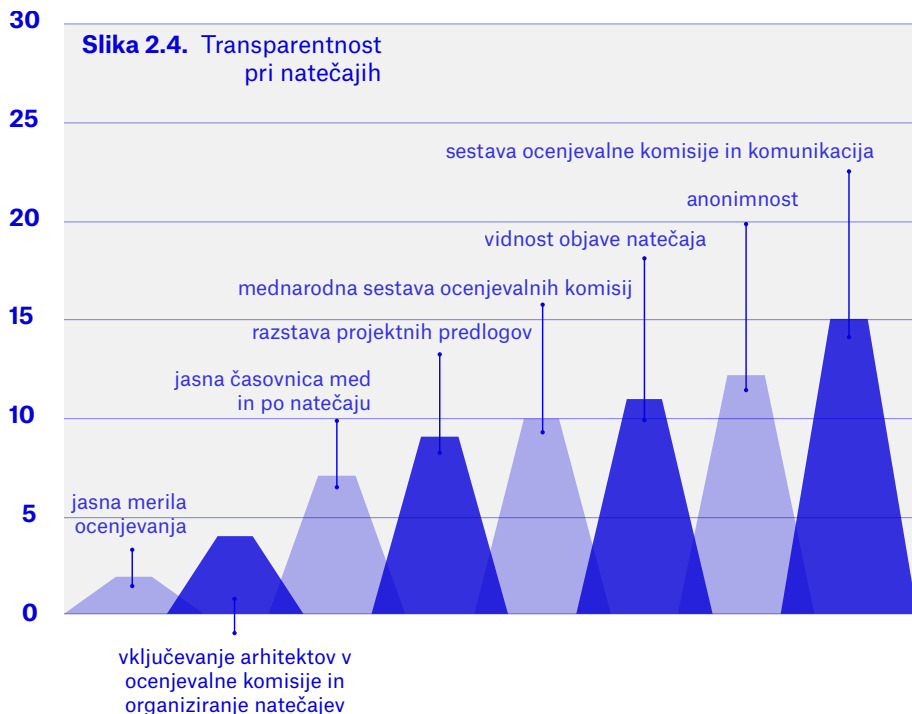
njihovemu načinu izražanja, je pomembno tudi omejiti in natančno opredeliti načine predstavitve natečajnih rešitev, da se zagotovi enakopravnejše in pravičnejše ocenjevanje.

2.4 Preglednost: Začne se z izmenjavo

Preglednost je poleg enake obravnave in nediskriminacije eno od ključnih načel, ki opredeljujejo etično ravnanje v postopkih javnega naročanja.³⁹ V evropskih natečajih pravilna uporaba načela preglednosti predstavlja dodatno raven zapletenosti. Zaradi posebnosti arhitekturne in razpisne kulture držav članic je natečajni postopek bolj nepregleden za udeležence, ki niso domačini. Natečaji so tudi izrazito politična zadeva, zato lahko poznavanje vpletenih posameznikov, njihovih pričakovanj in načrtov za prihodnost projekta ostane skrito tistim, ki niso seznanjeni s kontekstom. Ti vidiki predstavljajo **niz informacij in nenapisanih pravil, ki od zunaj niso zlahka dostopni in lahko ogrozijo uspeh tujih evropskih udeležencev**. Na splošno je treba upoštevati, da je določena mera predsodkov tesno povezana z nepoznavanjem in pomanjkljivim poznavanjem lokalnih natečajnih sistemov z vidika tako naročnikov kot natečajnikov.

Zagotavljanje večje preglednosti postopkov in dinamike natečajev na nacionalni in evropski ravni je zapletena naloga. S to študijo, ki predstavlja politike in prakse izbranih držav članic EU, **projekt ARCH-E začenja izmenjavo mnenj med različnimi državami in strokovnjaki za natečaje z namenom izboljšanja znanja, izkušenj in izmenjave informacij kot izhodišča za preglednejšo kulturo natečajev v EU**.

³⁹ Glejte čl. 40 and čl. 76 Direktiva EU 2014/24/EU

Slika 2.4: Transparentnost pri natečajih. Mnenje anketirancev o elementih, ki omogočajo in zagotavljajo pregledne postopke in prakse natečajev. (Slika kaže absolutno število odgovorov; možnih je več odgovorov na anketiranca).

Odgovornosti deležnikov pri natečajih

“Da bi zagotovili preglednost, si moramo prizadevati za vsako podrobnost, tako da bodo stvari jasnejše in enostavnejše.”

Edda Kurz – Kurz Architekten GbR

Zagotavljanje preglednosti natečajev je prizadevanje, ki zajema celoten natečajni postopek, od faze priprave do pogajanj, ki sledijo odločitvi o nagradah. Na evropski ravni si je zaradi razlik med nacionalnimi razpisi treba prizadevati, da noben vidik postopka ni samoumeven, temveč da si naročniki in vse strani, vključene v organizacijo, dodatno prizadevajo, da bi bil postopek čim bolj

pregleden. Zato so ključni **jasna opredelitev vseh korakov (pred, med in po natečaju) ter pravilno objavljanje in dostopnost razpisa**, vključno z jezikovno dostopnostjo, na platformah. Anketiranci so poudarili tudi **pomen ohranjanja anonimnosti v celotnem postopku**, tako pri enostopenjskih kot večstopenjskih natečajih. Čeprav anonimnost pogosto velja za osnovni standard, je še posebej zahtevna v manjših državah in skupnostih zaradi poznavanja lokalnih birojev, njihovega pristopa, načina dela in tematskega področja delovanja.

Glavno tveganje za preglednost predstavljajo velike razlike v nacionalnih pravilih, ki urejajo pravice avtorjev, ter pogajanja, ki vodijo do naročila projektne dokumentacije in podpisa pogodbe. **Da bi zaščitili intelektualne pravice arhitektov ter zagotovili poštene in pregledne pogoje naročanja, morajo biti v nadzor nad izvajanjem natečajev nujno vključeni strokovnjaki**. Avstrijska in slovenska zbornica sta kot dobro prakso razvili sistem za registracijo, spremljanje in ocenjevanje postopkov natečajev (pogovorno imenovan „semafor“). Ta daje arhitektom ustrezne usmeritve in informacije o tveganjih in koristih natečajev, ki niso organizirani s strani posameznih zbornic (zlasti v primeru Slovenije) in morda niso v skladu z natečajnimi pravili. Podobno je švicarsko združenje inženirjev in arhitektov razvilo brezplačen postopek revizije, v okviru katerega natečajna dokumentacija prejme uradni žig, ki potrjuje skladnost z Uredbo SIA/142, kot je obravnavano v 3. poglavju.

Preglednost pri odločanju

Fazi ocenjevanja in odločanja o nagradah igrata pomembno vlogo pri preglednosti natečajev. Kot je poudarilo 15 anketirancev, **je sporočilnost identitete, ozadja, strokovnega znanja in vloge članov ocenjevalne komisije odločilen dejavnik pri zagotavljanju zanesljivega postopka**. V skladu s tem je pomembno, da se že na začetku jasno opredelijo ocenjevalna merila, na podlagi katerih se v poročilih utemeljijo odločitve ocenjevalne komisije in njen postopek izbire. Spmembe in raznolikost znotraj ocenjevalnih komisij na lokalni ravni vodijo h kakovosti in odpirajo razpravo o arhitekturnem načrtovanju. Mednarodna sodelovanja na evropski ravni so še posebej koristna. **Povabilo tujih članov ocenjevalne komisije kaže na zavezanost naročnikov in organizatorjev natečajev k evropski odprtosti in je prepoznano kot transparentna praksa, ki spodbuja tuje strokovnjake k sodelovanju na natečajih**.

“Z odprto razpravo lahko ustvarite preglednost.”

Thomas Zinterl – Zinterl Architekten ZT GmbH

Glede na redke priložnosti za komunikacijo med udeleženci, ocenjevalnimi komisijami, naročniki in skupnostmi v natečajnih postopkih je izziv, kako narediti postopek odločanja jasnejši za vse. Dobro prakso predstavljajo razstave in javne razprave s člani ocenjevalne komisije in arhitekturnimi timi po odločitvi o nagradah. Na ta način **preglednosti natečajnega procesa, ne ostane za zaprtimi vrati, ampak se razširi na celotno skupnost**. Zaradi tega je pomembno vključiti prebivalce v proces natečajev in spodbujati identifikacijo z rezultatom natečaja, kot je razvidno iz izkušenj izobraževalnega kampusa Luise Buchner in kulturne vasi Lemba, ki sta predstavljena v 3. poglavju. Sodelovalne prakse, javne razprave in razstave imajo potencial **za krepitev občutka pripadnosti in zavezanosti k izboljšanju življenjskega okolja s prepoznavanjem vrednosti natečaja za visokokakovostno kulturo grajenega okolja Baukultur**.

2.5 Prednosti in tveganja za evropske natečaje: Stališča zainteresiranih strani

Do zdaj predstavljeni parametri natečajev (predpisi in trajnost, nacionalna in čezmejna dostopnost, kakovost in preglednost) postavljajo v ospredje prednosti in področja za izboljšanje natečajnih sistemov z vidika bolj odprtega evropskega trga za natečaje. Iz njihove analize izhaja, da ponoven razmislek o obsegu projektnih natečajev na evropski ravni zahteva, da različni deležniki prevzamejo odgovornost za naraščajočo kompleksnost. To zadnje poglavje razpravlja o tveganjih in koristih naročnikov in organizatorjev natečajev, arhitekturnih strokovnjakov in skupin uporabnikov v prizadevanju za izgradnjo nadnacionalne kulture natečajev.

Naložbene koristi za naročnike

Povečana zapletenost evropskih odprtih natečajev vpliva na različne vidike natečajnega postopka. To vključuje tudi večjo mednarodno odprtost postopka ne le z vključitvijo tujih timov udeležencev, temveč tudi z morebitnim sodelovanjem tujih strokovnjakov, članov ocenjevalne komisije in svetovalcev ter prevajanje dokumentov. V bistvu to pomeni dajanje prednosti odprtosti in prilagodljivosti

pred tradicionalnimi metodami. Vse to se lahko pojmuje kot nekaj, kar povzroča dodatne stroške in čas ter morebitne zaplete v primeru zmage tujega tima. Upravičeni pomisleki lahko zmanjšajo zanimanje naročnikov za mednarodne natečaje in vključevanje nelokalnih strokovnjakov, vendar to ne sme zasenčiti prednosti bolj odprtih natečajev. Dejansko, kot dokazujejo analize, ki jih je izdelal ZAPS, **kakovost zmagovalne rešitve, ki je bila izdelana na natečaju, več kot upravičuje naložbo v smislu dodatnega časa in proračuna za natečaj, če se to upošteva v povezavi s skupnimi stroški investicijskega projekta in s tem povezanim časom.**⁴⁰

Trajanje **standardnega natečaja od trenutka objave do objave rezultatov traja približno štiri mesece, ob koncu pa imajo naročniki projektne rešitev in projektanta** za naslednje faze razpisa.⁴¹ Pri izdatkih podatki ZAPS kažejo, da **predstavlja strošek natečaja** (vključno s pripravo natečaja, stroški ocenjevalne komisije in sklada za nagrade ali odškodnine **manj kot 1% (0,84%) celotnih stroškov investicijskega projekta**, medtem ko 5,45% stroškov odpade na natečajno nalogo in izdelavo projektne dokumentacije, 93,71% pa na stroške gradnje.⁴² Ta odstotek se seveda spreminja glede na velikost projekta, vendar je v resnici še ugodnejši v povezavi z dolgoročno koristjo visokokakovostnih rešitev grajenega okolja. Pravzaprav **večja odprtost natečajev na evropski ravni omogoča širši in bolj raznolik nabor rešitev, kar povečuje inovativnost uveljavljenih arhitekturnih praks.**

Nenazadnje lahko institucije, kot so zbornice, združenja arhitektov in drugi deležniki, ki sodelujejo pri organizaciji natečajev, podpirajo naročnike s komunikacijo, izmenjavo znanja in izobraževanjem ter s praktičnimi ukrepi. Anketiranci so na primer poudarili uspešne mednarodne izkušnje, pri katerih naročniki in organizatorji pomagajo zmagovalnim projektним timom pri povezovanju z lokalnimi inženirji in svetovalci. Uporaba takšnih praks je lahko v pomoč naročnikom med izvajanjem investicijskega projekta, hkrati pa zmanjša odgovornost in izzive, s katerimi se soočajo nelokalni arhitekturni timi.

Spodbuda za strokovni razvoj arhitektov

Izzivi in zapletenost natečajev na evropski ravni vplivajo na arhitekturne time podobno kot na naročnike. Anketiranci so izpostavili dodatne težave, povezane

⁴⁰ Kryžanowski et al., 2023.

⁴¹ Ibid. 11: trajanje standardnega natečaja po podatkih ZAPS predstavlja približno 4 % celotnega trajanja razvoja projekta.

⁴² Ibid. 12.

s pomanjkanjem vpogleda v pričakovanja in kulturo lokalnih skupnosti v povezavi z načrtovanjem javnih zgradb, kakor tudi manjše možnosti za zmago, ko se število natečajnikov povečuje. Te negotovosti lahko arhitekte odvrnejo od sodelovanja na natečaju zunaj njihovih državnih meja. Kljub temu **lahko dostop do večjega evropskega trga arhitekturnih storitev olajša rast arhitekturnih praks, ko so nacionalne priložnosti omejene. Samo prek natečajev je mogoče javno naročiti posebej edinstvene in redke projekte, kot so gledališča, muzeji, kulturne in upravne stavbe.** Zato je pomembno, da trg za tovrstne projekte ostane transnacionalno odprt.

“[Evropski natečajji] imajo enake koristi kot potovanje v tujino, ogled novih zgradb in dogajanja drugje [...]. Pozitivno vplivajo na arhitekte, tako da ti lahko vrednotijo svoje kompetence in ideje v primerjavi z mednarodnimi zmagovalnimi projekti.”

Balint Bachmann – APM Studio

Poleg možnosti širitve dostopa do trga so anketiranci izpostavili številne prednosti vseevropskih natečajev za arhitekturne prakse. Mednarodni natečajji ponujajo **dragoceno priložnost za učenje, zlasti za mlajše strokovnjake in biroje, ki želijo razširiti svoje strokovno znanje. Novosti glede nalog, sodelovanje z novimi partnerji, ocene mednarodnih ocenjevalnih komisij in možnost predstavitve inovativnih oblikovalskih idej širši javnosti spodbujajo strokovno rast arhitektov in revitalizirajo njihovo prakso.** To stališče podpira tudi statistika ZAPS, po kateri je 63% slovenskih arhitektov kot glavni razlog za sodelovanje na natečajih navedlo možnost poklicnega razvoja. Dodatnih 22% je kot razlog za sodelovanje navedlo možnost pridobitve pogodbe.⁴³ Da bi zagotovili takšne pozitivne učinke evropskih odprtih natečajev, je najpomembnejše, da se deležniki in nosilci odločanja, ki sodelujejo pri organizaciji in urejanju projektnih natečajev, zavežejo k zagotavljanju visokokakovostnih pogojev natečajev za arhitekte. To vključuje obravnavo izzivov glede preglednosti, enakih možnosti za sodelovanje, poštenega plačila in razumne delovne obremenitve.

⁴³ Ibid.: 21.

Kroženje idej, izgradnja evropske kulture grajenega okolja Baukultur

Kakovost evropske arhitekture, zgodovine in kulture temelji na razlikah med regijami, njihovi dediščini in tradiciji gradnje. Sem spadajo arhitekturni jeziki in tipologije, uporaba materialov in ustvarjanje tega, kar Davoška deklaracija imenuje »občutek kraja«: vzpostavitev posebnega odnosa med krajem in njegovimi prebivalci, zaradi česar je privlačen tudi za druge.⁴⁴ Kako lahko torej uskladimo postopke natečajev in spodbujamo nadsacionalno natečajno kulturo, hkrati pa ohranimo edinstvenost krajev v državah članicah?

Za to področje je ključno razlikovati med odprtostjo in enakostjo ter povezanostjo in homogenizacijo, da bi se izognili tveganju, ki bi ogrozilo zmanjšanje razlik, ki predstavljajo kvaliteto. **Spodbujanje in olajšanje dostopa do čezmejnih projektnih natečajev je predvsem priložnost za izboljšanje kroženja arhitekturnih zamisli in strokovnega znanja na evropski ravni.** S to izmenjavo se lahko gradbene prakse in arhitekturna kultura razvijajo, raziskujejo tehnološke inovacije in ustvarjajo nepričakovane rezultate. S tega vidika postanejo evropski natečaji "kontaktno območje",⁴⁵ **skupna točka, kjer lahko zainteresirane strani in skupnosti negujejo razpravo o arhitekturi in vlogi arhitektov pri izboljšanju našega življenjskega okolja.** S tem lahko prevzamejo pedagoško vlogo pri usmerjanju širše javnosti k razumevanju načel kulture grajenega okolja Baukultur in prepoznavanju demokratične vrednosti projektnih natečajev.

⁴⁴ Švicarski zvezni urad za kulturo, 2021: 24.

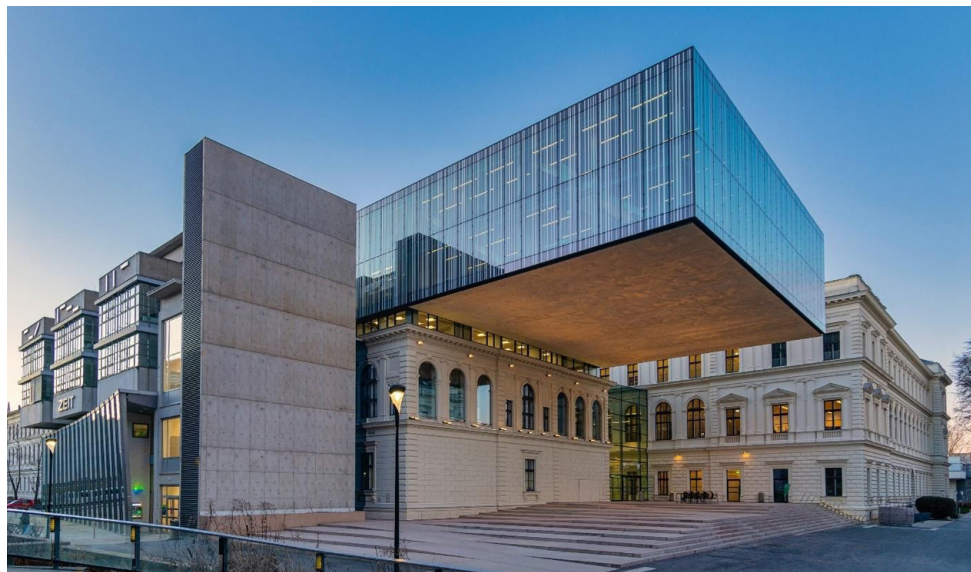
⁴⁵ Mejía-Hernández in Nuijsink, 2020.

3. POGLAVJE:

Dobre prakse evropskih natečajev

3.1	Sodelovalni natečaji v Avstriji: Primer Univerzitetne knjižnice Gradec	106
3.2	Slovenska pravna ureditev natečajev: Prizidek Plečnikovega Baragovega semenišča	108
3.3	Een Nieuwe Bouwcultuur”: Primer Nieuwe Veemarkt v Zwolleju	110
3.4	SIA Ordnung 142: Pravna ureditev in orodja švicarskega sistema natečajev	112
3.5	Od zamisli do načrta: Urbanistična preobrazba nekdanje vojašnice Lušció	114
3.6	Niz natečajev IMP SOL: Primer 85 socialnih stanovanjskih enot v Cornelli	116
3.7	Arhitekturna dediščina in inovacije: Nova izobraževalna stavba Fakultete za zdravstvene vede Semmelweis	118
3.8	Preglednost prek sodelovanja: Izobraževalni kampus Luise Büchner	120
3.9	Spodbujanje skupnosti in ustvarjalnosti: Kulturna vas Lemba	122
3.10	Izzivi in inovacije v čeških natečajih: Izkušnje iz skupnostne šole Chýně-Hostivice	124

3.1 Sodelovalni natečaji v Avstriji: Primer Univerzitetne knjižnice Gradec

Slika 3.1: Pogled na razširitev univerzitetne knjižnice v Gradcu. Avtor fotografije: Michael Kopp (Pixabay)

Lokacija	Gradec (Avstrija)
Leto začetka natečaja	2015
Naročnik:	Javni naročnik: BIG Bundesimmobiliengesellschaft mbH, Vienna, Avstrija
Organizatorji natečaja / Vodenje	Natečaj, organiziran v sodelovanju z Zbornico arhitektov in inženirjev v gradbeništvu
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Atelier Thomas Pucher ZT GmbH (arhitekt) Bollinger in Grohmann ZT GmbH (konstrukcijski inženir)
Vrsta natečajnega postopka	Odprti enostopenjski natečaj
Število natečajnih elaboratov	35
Realizacija	Realizirano (2017–2019)

Sodelovanje z Zvezno zbornico kot dobra praksa pri urejanju in organizaciji natečaja

Arhitekturni natečaj za graško univerzitetno knjižnico je bil razpisan za prenovu stavbe knjižnice univerze Karl-Franzens. Naročnik tega projekta je bila Zvezna agencija Bundesimmobiliengesellschaft (BIG). Ta agencija je eden izmed najbolj izkušenih naročnikov pri organizaciji natečajev in naročanju javnih projektov v Avstriji in ima dolgoletno soglasje Zvezne zbornice arhitektov in gradbenih inženirjev. BIG je v sodelovanju z Zvezno zbornico razpisal odprti natečaj, ki je omogočil sodelovanje širokega števila ekip (35 natečajnih elaboratov), kar pomeni veliko različnih pristopov oblikovanja za dano kompleksno nalogo. Zahvaljujoč izkušeni in pogumni drži ocenjevalne komisije je bila izbrana izjemna arhitekturna rešitev. Zmagovalni projekt je na nalogo odgovoril tako, da je porušil izbrane dele objekta in izpostavil prvotno klasično stavbo, ki je bila že večkrat dozidana. Z vertikalno razširitvijo je bil ustvarjen večji notranji prostor. Dolg stekleni blok se dviga nad novim glavnim vhodom v stavbo, hkrati pa ustvarja nadstrešek za nov javni trg pod njim. Zasnova je simbioza starega in novega, od urbanističnega načrtovanja do arhitekturnih podrobnosti. Sodelovanje naročnikov z zveznimi ali deželnimi zbornicami v Avstriji ni obvezno, vendar kot kaže ta primer, zagotavlja številne prednosti za pošteno in uspešno izvedbo natečajev. Sodelovanje zahteva obvezno uporabo avstrijskih natečajnih standardov (WSA 2010) v celotnem postopku, kar predstavlja pravno preverjen in postopkovno zanesljiv regulativni okvir. Poleg tega sodelovanje vključuje tudi imenovanje neodvisnih izkušenih članov ocenjevalnih komisij s strani lokalnih natečajnih delovnih skupin zbornice, kar usposobljenim ekipam, ki sodelujejo, zagotavlja pošten postopek in omogoča izbor rešitve, kar dokazuje primer Univerzitetne knjižnice v Gradcu.

3.2 Slovenski natečajni pogoji: Prizidek Plečnikovega semenišča Baragova

Slika 3.2: Zmagovalni projekt za prizidek Plečnikovega semenišča Baragova. Avtor slike: Denis Hitrec.

Lokacija	Ljubljana (Slovenija)
Leto začetka natečaja	2023
Naročnik:	Javni naročnik: Mestna občina Ljubljana
Organizatorji natečaja / Vodenje	Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS)
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Matej Vozlič, Denis Hitrec, Tadej Urh, Anja Rudof, Zala Babič (arhitektura) Urška Kristina Škerl (krajinska arhitektura)
Vrsta natečajnega postopka	Odprt natečaj, enostopenjski
Število natečajnih elaboratov	9
Realizacija	Še ni realizirano

Izločitev ali ocenjevanje:

Dobra praksa pri urejanju natečajev

Prizidek Plečnikovega semenišča Baragova je primer natečaja, ki sledi slovenski zakonodaji o javnih natečajih. V Sloveniji so natečaji obvezni za javne naročnike pod določenimi pogoji vrednosti investicijskega projekta in površine. Projektna naloga za dozidavo Plečnikovega semenišča Baragova obsega prenovno zgradbo (spomenik državnega pomena) v kateri je kulturni dom, dozidavo novega sodobnega gledališča s podzemnimi garažami ter celovito ureditev zunanjih površin, vključno z novim trgom. Kakovostno vodenje natečajnega postopka je bilo pri tem kompleksnem projektu zagotovljeno z upoštevanjem Pravilnika o natečajih in uporabo standarda kakovosti natečajev ZAPS. Projekt je primer dobre natečajne prakse iz več razlogov. Prvič, kljub visoki zahtevnosti se je naročnik v sodelovanju z ZAPS odločil za organizacijo odprtega natečaja, v katerem referenčni projekti niso bili zahtevani kot pogoj za sodelovanje, s čimer je bil olajšan dostop vsem strokovnjakom. ZAPS je posvet z naročnikom uporabila kot priložnost za zagovarjanje odprtega natečaja, hkrati pa ponudila ustrezno strokovno pomoč v celotnem postopku. Drugič, jasno ločevanje med izločitvenimi pogoji (pravočasnost, anonimnost, reference ipd.) in merili za ocenjevanje pri presoji natečajnih elaboratov (standard pri ZAPS-ovih natečajih) je naročniku omogočilo izbor najboljše rešitve tudi v primeru odstopanj od natečajne naloge. V večini slovenskih natečajev je lokacija projekta zelo omejena, programske zahteve pa so velike, zato se ustreznost projektne naloge preverja z urbanističnimi preizkusom še pred natečajem. Natečajna rešitev mora zato upoštevati številne omejitve in hkrati slediti naročnikovim programskim zahtevam. Neskladnost s temi številnimi urbanističnimi in programskimi omejitvami pa ni avtomatični izločitveni pogoj (kot je to preko 'razlogov za izločitev' ali 'obveznih zahtev' običaj v natečajih drugih evropskih držav). To omogoča ocenjevalni komisiji, da oceni predloge z bolj celostnim pristopom, ki temelji izključno na merilih za ocenjevanje. V primeru Baragovega semenišča so projektanti tako lahko predlagali rešitev, ki v določenih elementih odstopa od vsebinskih usmeritev naloge, ob predpostavki, da je gradbeno dovoljenje lahko pridobljeno brez bistvenih sprememb projekta. Brez tega jasnega razlikovanja med izločitvenimi pogoji in merili za ocenjevanje zmagovalni projekt, ki ga je ocenjevalna komisija soglasno izbrala kot najboljšo rešitev, ne bi mogel dobiti prve nagrade.

3.3 Een Nieuwe Bouwcultuur’’: Primer Nieuwe Veemarkt v Zwolleju

Slika 3.3: Zmagovalni projekt za Nieuwe Veemarkt v Zwolleju. Avtor slike: Joost Emmerik, Studio Nauta, Mulder Zonderland.

Lokacija	Zwolle (Nizozemska)
Leto začetka natečaja	2022
Naročnik:	Javni naročnik: Občina Zwolle
Organizatorji natečaja / Vodenje	College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs (Odbor vladnih arhitektov in svetovalcev)
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Studio Nauta & Mulder Zonderland i.s.m. Schipper Bosch, Solid Timber, Studio Joost Emmerik, Treetek, DWA, BC Materials in The People
Vrsta natečajnega postopka	Natečaj s predizborom, dvostopenjski
Število natečajnih elaboratov	5 (prva stopnja) in 3 (druga stopnja)
Realizacija	Še ni realizirano

Inovativne naloge, zahteve in merila: Dobra praksa pri trajnostnih vidikih natečajev

Natečaj za Nieuwe Veemarkt v Zwolleju je del programa “*Een Nieuwe Bouwcultuur*” (Nova kultura gradnje), ki ga je sprožil nizozemski *College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs* (Odbor vladnih arhitektov in svetovalcev). Program je sestavljen iz serije multidisciplinarnih natečajev “raziskovanje skozi projektiranje”, ki so neposreden odgovor na ambicije Novega evropskega Bauhausa (NEB). Natečajna naloga za Nieuwe Veemarkt spodbuja preobrazbeni pristop k trajnostnemu razvoju sooseske, pri čemer je inovacija v samem središču. Če se preseže običajne tehnične podrobnosti izračunov in dokazovanja, se ustvari prostor za vizionarske perspektive. Skladno s tem lahko natečajni predlogi vsebujejo različne inovacije, kot so 1) uporaba gradbenih materialov na biološki osnovi, ki so lokalno dostopni, 2) rešitve, specifične za kontekst, namenjene dolgoročnemu prilagajanju in prihodnji širitvi, 3) zasnova, ki vključuje naravo, in 4) multidisciplinarno sodelovanje. Poleg tega trajnostne ambicije zahtevajo premislek metod predizbora. V tem konkretnem natečaju, kot tudi v natečajni seriji, je predizbor odprt za vse pooblaščen arhitekta in temelji na anonimni oceni tristranskega portfelja v skladu z merili inovativnosti, domišljije, povezanosti z nalogo in sestavo tima. Ni omejitev sodelovanja povezanih z realizacijo, tipologijo, velikostjo projektov ali stroški. To pomeni, da se reference ocenjujejo na podlagi kakovosti in oblikovalskega potenciala. Takšen pristop k predizboru olajša dostop do javnega naročanja za majhne in mlade nastajajoče strokovnjake tudi prek neodprtega natečaja. Vendar pa nov značaj programa *Een Nieuwe Bouwcultuur* neizogibno naleti tudi na ovire: od skepticizma strokovnjakov, ki ga vidijo kot ustvarjanje izključno idejnih natečajev z malo možnosti, da bi bil v celoti izveden, do zakonodajnih omejitev v okviru trenutnih političnih instrumentov. Dolgoročna ambicija programa vključuje povečanje ozaveščenosti v družbi, pa tudi na strokovnem področju, ter vplivanje na ustrezne organe pri odpravljanju ozkih grl politik za prehod v smeri nove gradbene kulture.

3.4 SIA odločba 142: Pravna ureditev in orodja švicarskega sistema natečajev

The screenshot shows the website 'espazium competitions'. The navigation menu includes 'Wettbewerbsausschreibungen', 'Wettbewerbsverfahren', and 'verschiedene Wettbewerbe'. The main content area features a photo of a competition site and the heading 'Ausschreibungen und Resultate'. Below the photo, it says 'Auf competitions.espazium.ch finden sich täglich neue'. To the right, a statistics dashboard titled 'COMPETITIONS IN ZAHLEN' displays four boxes: 175 Wettbewerbe 2024, 81 Offene Wettbewerbe 2024, 85 Entschiedene Wettbewerbe 2024, and 35 Entschiedene Wettbewerbe im offenen Verfahren 2024.

Slika 3.4: Posnetek platforme “Espazium Competitions”. Povezava do platforme: <https://competitions.espazium.ch/de>. Dostopno dne: 09.07.2024.

Lokacija	Švica
Leto začetka natečaja	—
Naročnik:	Javni naročniki na vseh ravneh Zasebna podjetja
Organizatorji natečaja / Vodenje	Naročnik praviloma v sodelovanju z zunanji svetovalci za natečaje
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	—
Vrsta natečajnega postopka	Odprti natečaj, natečaj s predkvalifikacijo, projektni in idejni natečaji
Število elaboratov	—
Realizacija	Na podlagi SIA 142 pogodba o izvedbi s prvonagrajenim timom (projektni natečaji)

Švicarska ureditev SIA kot dobra praksa pri urejanju natečajev

Nacionalni sistemi natečajev so namenjeni vzpostavitvi celovitega postopkovnega okvira, ki se prilagaja širokemu spektru projektnih nalog. To je mogoče le, če je pristop, ki temelji na rešitvah, standardni postopek za oddajo javnih naročil arhitekturnih storitev. Švicarska uredba SIA 142 (SIA/142) in z njo povezana orodja predstavljajo primer takšnega okvira. SIA/142 je regulativna osnova za švicarske natečaje, ki spoštuje temeljna načela anonimnosti, nediskriminacije, enake obravnave, preglednosti in neodvisne ocenjevalne komisije; hkrati je podrobno opisan vsak korak natečajnega postopka. Določbe SIA/142 so povezane z Zveznim zakonom o javnih naročilih 2021 (BoB) kot podrejeni regulativni okvir. Zaradi te brezhibne integracije je SIA/142 splošno sprejet kot nacionalni standard za natečaje in se uporablja v večini javnih in zasebnih postopkov. Določbe SIA/142 redno posodablja Komisija za natečaje Švicarskega združenja inženirjev in arhitektov (SIA), in sicer s posvetovalnim postopkom, ki je odprt za vse svoje člane, organizacije gradbenikov in druga združenja. Na podlagi SIA/142 bi bil na podlagi standardnega postopka za občinsko stavbo (npr. izobraževalni ali športni objekt) izveden odprt natečaj na evropski ravni s povprečno 30 do 40 sodelujočimi timi arhitektov in krajskih arhitektov. Ocenjevalna komisija (ki šteje največ 13 članov, od katerih je večina zunanjih neodvisnih strokovnjakov) ocenjuje predloge na podlagi kakovostnih arhitekturnih ter funkcionalnih, ekoloških in ekonomskih meril. Dodatne določbe SIA/142 urejajo ustrezno stopnjo izdelave, pošteno višino nagrade in obveznost naročila prvonagrajenemu ne glede na izkušnje. SIA podpira pravilno uporabo SIA/142 prek več orodij: spletnih vodnikov, ki vključujejo tudi opis standardne naloge in časovnico postopka,⁴⁶ brezplačnim pregledom, zagotavljanjem skladnosti s SIA/142 in posledično uporabo uradnega žiga na natečajnem dokumentu⁴⁷ ter spletno stranjo za javna naročila SIA, ki naročnikom svetuje glede najugodnejših razpisnih postopkov za različne projektne naloge.⁴⁸ Nenazadnje, namenska platforma omogoča dostop do nacionalnih obvestil o odanih natečajnih naročilih.⁴⁹ Nacionalni sistem natečajev kot del nacionalnega sistema javnega naročanja je predmet nadzora nad javnimi naročili za gradbeni sektor,⁵⁰ kar omogoča prepoznavanje natečajnih trendov v različnih regijah Švice. Ta orodja skupaj z revijami SIA olajšajo uporabo predpisov SIA, podpirajo pravilno izvajanje natečajev in zagotavljajo visoko prepoznavnost zmagovalnih idej v strokovni skupnosti.

⁴⁶ https://shop.sia.ch/normenwerk/ingenieur/142_2009_d/D/Product

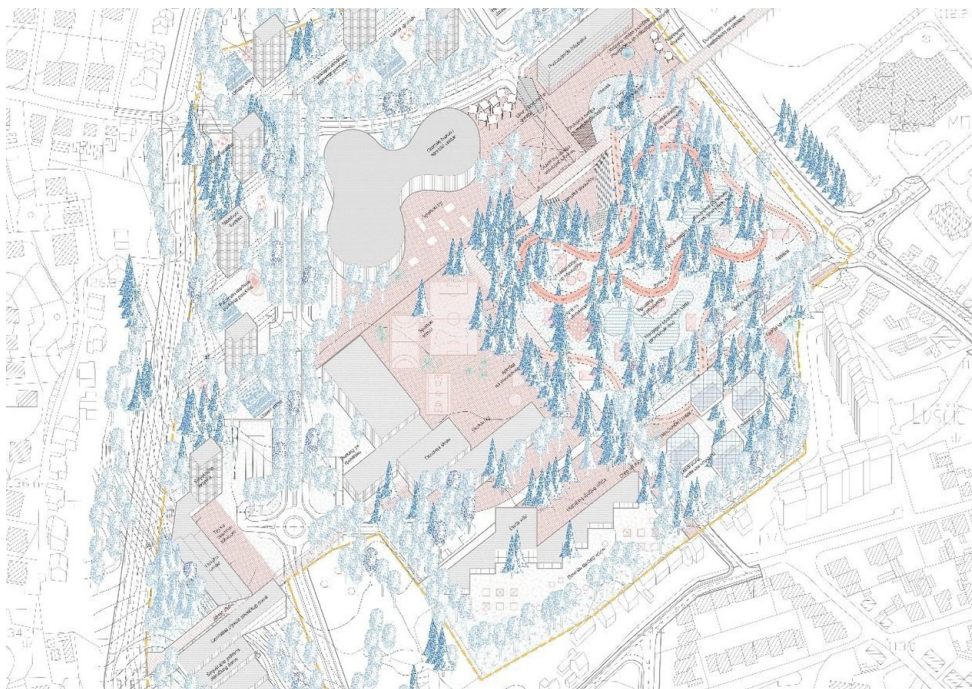
⁴⁷ <https://www.sia.ch/de/cms/dienstleistungen/programmbezugachtung>

⁴⁸ www.wegweiser-planungsbeschaffung.ch

⁴⁹ <https://competitions.espazium.ch/de>

⁵⁰ www.bauenschweiz.ch/de/vergabemonitor/

3.5 Od zamisli do načrta: Urbanistična preobrazba nekdanje vojašnice Luščić

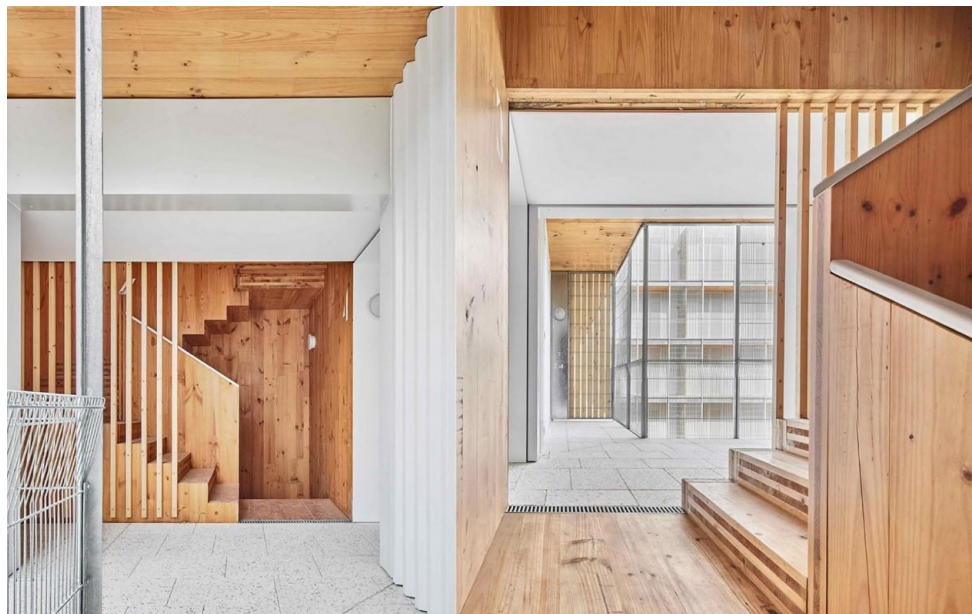
Slika 3.5: Urbanistični načrt Luščić centra. Avtor slike: Občina Karlovac.

Lokacija	Karlovac (Hrvaška)
Leto začetka natečaja	2019
Naročnik:	Javni naročnik: Mesto Karlovac
Organizatorji natečaja / Vodenje	EUROPAN Hrvaška
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Krešimir Renić, Hana Dašić, Iva Erić, Jana Horvat, Ria Tursan
Vrsta natečajnega postopka	Odprti natečaj, enostopenjski
Število natečajnih elaboratov	10
Realizacija	Urbanistični načrt Luščić-Center sprejet leta 2022

EUROPAN kot dobra praksa dostopnosti natečajev za mlade evropske arhitekte

Leta 2019 je mesto Karlovac v okviru EUROPAN 15 objavilo natečaj, namenjen urbani prenovi nekdanje vojašnice Luščić. Ta natečaj je bil odprt za time iz vse Evrope, ki jih je vodil vsaj en pooblaščen arhitekt, s tem, da je bila mogoča vključitev dodatnih strokovnjakov iz arhitekturne panoge ali sorodnih področij, pa tudi študentov z diplomo ali magisterijem. Edina zahteva, določena v okviru EUROPAN, je bila starostna zahteva, in sicer je moral biti vsak član ekipe ob roku za oddajo mlajši od 40 let. Natečaj je bil osnova za izdelavo Urbanističnega načrta Luščić-Center. To je bilo mogoče zaradi pobude organizatorja EUROPAN Hrvaška, ki je ustanovil svetovalni odbor za podporo Karlovcu pri implementaciji zmagovalnega projekta v urbanistični načrt. Člani svetovalnega odbora so bili predstavniki EUROPAN Hrvaška, Karlovca, lokalnega združenja arhitektov, ocenjevalne komisije in avtorja natečajne naloge. Že zgodaj je bila v proces vključena tudi lokalna skupnost z aktivnostmi, ki so potekale po odločitvi o zmagovalcih in pred izdelavo urbanističnega načrta. Rezultat tega dovršenega participativnega procesa je bil visokokakovosten urbanistični načrt Luščić-Center, katerega zasnova se osredotoča na trajnost in javne objekte. Leta 2022 je urbanistični načrt končno stopil v veljavo. Izkušnje natečaja Luščić so dober primer, kako je mogoče inovativne ideje mladih evropskih arhitektov, ki so nastale v okviru odprtega natečaja, razviti v praksi, ne da bi pri tem ogrozili koncept zmagovalne rešitve. To je lahko omogočil le dobro voden, participativen in sodelovalen proces, ki je vključeval vse ustrezne zainteresirane strani (od javnih organov do lokalne skupnosti).

3.6 Niz natečajev IMPSOL: Primer 85 socialnih stanovanjskih enot v Cornelli

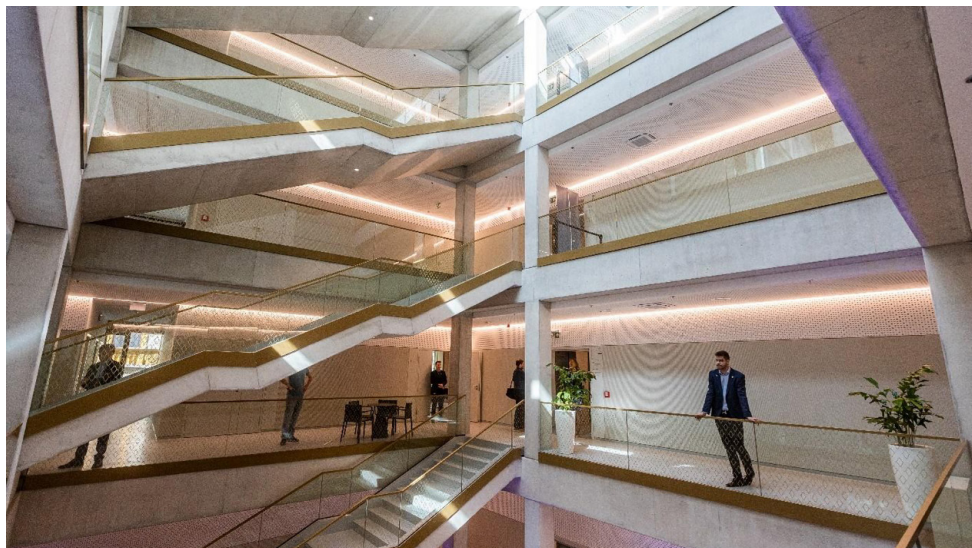
Slika 3.6: Notranji pogled na 85 socialnih stanovanjskih enot v Cornelli, ki jih je izdelal biro Peris+Torral Arquitectes. Avtor fotografij: © Jose Hervia.

Lokacija	Metropolitansko območje Barcelone (Španija)
Leto začetka natečaja	2017
Naročnik:	Javni naročnik: Občina Barcelona
Organizatorji natečaja / Vodenje	Metropolitanski inštitut za razvoj zemljišč in upravljanje nepremičnin (IMPSOL AMB) iz Barcelone
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Peris + Torral Arquitectes
Vrsta natečajnega postopka	Odprti natečaj, dvostopenjski
Število natečajnih elaboratov	57 (prva stopnja)
Realizacija	2021

Sistem IMPSOL kot dobra praksa pri dostopnosti in pravičnosti španskih natečajev

Izbrani projekt "85 socialnih stanovanjskih enot v Cornellii", ki je delo arhitekturnega biroja Peris+Torral Arquitectes, je verjetno najbolj izstopajoč od številnih javnih socialnih stanovanjskih pobud, ki jih od leta 2017 spodbuja in gradi Metropolitanski inštitut za razvoj zemljišč in upravljanje lastnine v Barceloni (IMPSOL AMB), ki šteje 26 domačih in mednarodnih nagrad za svojo arhitekturno odličnost. Primer Cornelle kaže, kako sistem IMPSOL spodbuja spremembe v španskem javnem naročanju arhitekturnih storitev, saj spodbuja dostop do natečajev in poštene pogoje sodelovanja mladih birojev ter prispeva k izboljšanju kakovosti arhitekture socialnih stanovanj. Edini pogoj za sodelovanje v natečajih IMPSOL je potrdilo Zbornice arhitektov in zaveza k pridobitvi zavarovanja civilne odgovornosti v sorazmerju z vrednostjo projekta. Ustrezna tehnična in ekonomska plačilna sposobnost se zahteva po zmagi na natečaju, ni pa to merilo za upravičenost do sodelovanja. Za mlade arhitekturne biroje to pomeni možnost poznejšega sodelovanja s specializiranimi strokovnjaki. Dostop za še neuveljavljene arhitekte je olajšan tudi z dvostopenjsko strukturo natečajev, ki zmanjšuje vložek arhitekturne prakse. Medtem ko je na prvi stopnji oddaja omejena na en list formata A3, timi, ki napredujejo na drugo stopnjo, prejmejo finančno nadomestilo za vključitev v fazo podrobnejšega načrtovanja. Zavezanost natečajev IMPSOL k visoki arhitekturni kakovosti je poudarjena z merili za ocenjevanje, ki dajejo prednost kakovosti oblikovanja, energetski učinkovitosti in kakovosti življenja bodočih prebivalcev, vključno z vidika spola. IMPSOL, ki deluje znotraj nacionalnega okvira javnega naročanja in v skladu s španskim zakonom o kakovosti v arhitekturi, razvija sistem javnih razpisov za natečaje, kar zagotavlja visokokakovostne projekte in gradnje, financirane z javnim denarjem. Realiziran primer 85 socialnih stanovanjskih enot v Cornellii in njegova priznana arhitekturna odličnost dokazujeta, da je sistem IMPSOL zgled javnim naročnikom pri spodbujanju visokokakovostne arhitekture s pozitivno uporabo obstoječih pravnih instrumentov.

3.7 Arhitekturna dediščina in inovacije: Nova izobraževalna stavba za Fakulteto za zdravstvene vede Univerze Semmelweis

Slika 3.7: Notranji pogled na Fakulteto za zdravstvene vede Univerze Semmelweis. Avtor slike: © Barta Bálint.

Lokacija	Budimpešta (Madžarska), VIII. okrožje (središče mesta) ul. Vas 17 in ul. Szentkirályi 12
Leto začetka natečaja	2016
Javni naročnik	Izvršni odbor za javno naročanje Univerze Semmelweis
Organizatorji natečaja / Vodenje	MÉK Nonprofit Kft.
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Studio Fragment (Imre BODI, Zsolt FRIKKER)
Vrsta natečajnega postopka	Nacionalni, odprti, anonimni enostopenjski natečaj
Število natečajnih elaboratov	15
Realizacija	Realizirano (2020–2022)

Natečaj, usmerjen v kakovost kot dobra praksa pri ohranjanju arhitekturne dediščine

Univerza Semmelweis je vodilna visokošolska ustanova na področju medicine in zdravstvenih ved na Madžarskem in v srednjeevropski regiji. Leta 2016 je Fakulteta za zdravstvene vede razpisala javni arhitekturni natečaj za oblikovanje prizidka k zgodovinski izobraževalni stavbi iz začetka 20. stoletja. Natečajna naloga je obsegala izdelavo seminarskih in demonstracijskih prostorov ter dveh velikih predavalnic. Območje projekta v "palačni četrti" v Budimpešti ima zaradi hiš v slogu palač ter pomembnih kulturnih in izobraževalnih ustanov iz 19. in zgodnjega 20. stoletja velik zgodovinski in arhitekturni pomen. Na natečaju je zmagal Studio Fragment, ki je predlagal povezovanje novih in obstoječih volumnov v skladen kompleks. Načelo zasnove je temeljilo na prefinjenem ujemanju z okolico, kar je bilo doseženo s fasadnim ritmom geometrij in senc, ki spominja na zgodovinske zgradbe Budimpešte, ter s svetlobo in nevtralnimi materiali, ki ustvarjajo jasno in umirjeno vzdušje interjerja. Ocenjevalna komisija, ki so jo sestavljali priznani arhitekturni strokovnjaki in glavni arhitekt VIII okrožja, je ocenjevala natečajne rešitve tako po kvantitativnem kot po kvalitativnem principu. Pri kvalitetni zasnovi in oblikovanju je bil poseben poudarek namenjen prostorskim povezavam z obstoječo stavbo in njeno okolico ter vpetosti v središče mesta, ki rešuje celovitost podobe ulice Szentkirályi. Pri ocenjevanju so bile del meril tudi varčevanje z energijo in trajnostne strategije. Ta primer kaže, kako natečajni pristop, osredotočen na kakovost, presega zgolj arhitekturni vidik. Cilj natečaja je tudi izboljšanje okolice (v katero se nova stavba umešča), pri čemer se upošteva kulturne in zgodovinske vrednote mesta. Prav zato je natečaj pomemben instrument za inovacije in ohranjanje arhitekturne dediščine.

3.8 Preglednost prek sodelovanja: Izobraževalni kampus Luise Büchner

Slika 3.8: Dialog meščanov z dvema nagrajencema Izobraževalnega kampusa Luise Büchner, 10. oktober 2016 © Bürogemeinschaft Sippel, Buff, Stuttgart.

Lokacija	Darmstadt (Hessen), Nemčija
Leto začetka natečaja	2016
Naročnik:	Javni naročnik: Mestna uprava mesta Darmstadt
Organizatorji natečaja / Vodenje	Darmstadter Stadtentwicklungs GmbH & Co.KG (DSE)
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Waechter + Waechter Architekten BDA PartmbB (arhitektura), fundacija 5+ architekten landschaftsarchitekten (krajinska arhitektura), merz kley partner (konstrukcijsko načrtovanje)
Vrsta natečajnega postopka	Zaprto, interdisciplinarni natečaj skladno z RPW (Smernicami za projektne natečaje)
Število natečajnih elaboratov	28
Realizacija	Realizirano (2021)

Sodelovanje meščanov kot dobra praksa pri preglednosti natečaja

Odločitev mesta Darmstadt je bila, da območje Lincoln, nekdanjo ameriško vojaško lokacijo, spremeni v novo stanovanjsko sosesko z vključujočim izobraževalnim centrom, ki nudi prostor za do 5000 prebivalcev. Vizija prenove te lokacije je bila ustvariti "mesto kratkih razdalj". Natečaj za središče soseske je združil načrtovanje odprtega prostora in arhitekturni projekt za zgradbo izobraževalnega kampusa Luise Buchner, ki je osrednji element spremenjenega območja Lincoln. Pri pripravi in izvajanju natečaja so bili meščani Darmstadta povabljeni, da aktivno sodelujejo v procesu že od samega začetka. Prvič so sodelovali novembra 2015, pred razpisno fazo. Na tem javnem dogodku meščani niso prejeli samo informacij o natečaju, ampak so imeli tudi priložnost, da se aktivno vključijo v načrtovanje središča soseske, z izmenjavo pripomb in predlogov za izboljšanje osnutka natečajne naloge. Izrazili so lahko tudi svoje zamisli o glede oblikovanja in programa. Naročnik je nato proučil predloge občanov za potrebe revizije naloge. V fazi natečaja so bili z žrebom izbrani štirje meščani, med njimi en predstavnik mladih in en član pobude "WIR auf Lincoln!". Ti meščani so sodelovali v ocenjevalni komisiji kot strokovnjaki brez glasovalne pravice. Različni načini sodelovanja javnosti, izvedeni pri pripravi in razvoju tega natečaja, predstavljajo dober primer, kako se lahko načelo transparentnosti prenese v prakso natečajev, kar ustvarja arhitekturne projekte, ki krepijo vključenost in pripadnost skupnosti.

3.9 Spodbujanje skupnosti in ustvarjalnosti: Kulturna vas Lemba

Slika 3.9: Pogled iz zraka na kulturno vas Lemba. Avtor fotografije: © Charis Solomou.

Lokacija	Lemba, Okrožje Paphos (Ciper)
Leto začetka natečaja	2016
Naročnik:	Javni naročnik: Ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport in mladino Cipra
Organizatorji natečaja / Vodenje	Služba za kulturo in ciprsko ministrstvo za izobraževanje, kulturo, šport in mladino
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	Spyrou Spyrou, Charis Christodoulou, Angela Zisimopoulou in Charis Solomou (arhitekturni tim)
Vrsta natečajnega postopka	Odprti natečaj, enostopenjski
Število natečajnih elaboratov	40
Realizacija	Realizirano (2022–2024)

Prednosti visokokakovostnih natečajev za celotno skupnost

Kulturna vas Lemba je bil ambiciozen projekt, zasnovan s ciljem razvijanja živahnega središča za umetniško ustvarjanje in izobraževanje. Ta pobuda majhnega merila uteleša načela Baukultur, predstavlja kulturno vrednost visokokakovostnega, družbeno integriranega in trajnostnega grajenega okolja ter krepi bolj vključujočo skupnost. Zmagovalni projekt ustvarja pristno vaško vzdušje, ki s preišljeno ureditvijo delavnic in nastanitev za ciprske študente in mednarodne umetnike spodbuja interakcijo. Skupna dvorišča omogočajo povezovanje in interakcijo ter odpirajo prostore za likovno izobraževanje in ustvarjanje. Prilagodljiva konfiguracija tako notranjih kot zunanjih prostorov podpira organizacijo lokalnih in regionalnih kulturnih dogodkov, ki zagotavljajo priložnost za pomembna srečanja z lokalno in širšo ciprsko skupnostjo. Izvedba tega natečaja je koristila arhitekturnim strokovnjakom, zlasti arhitektom, ki se šele uveljavljajo, saj je zagotovila platformo za predstavitve nadarjenih posameznikov širšemu občinstvu. Poleg tega je izvedba natečaja v Lembi spodbudila vključevanje skupnosti in uporabnikov, tako da je prebivalcem omogočila, da prispevajo k razvoju projekta. Ta sodelovalni pristop je v skupnosti okrepil prepoznavnost in občutek pripadnosti projektu, že pred njegovim dokončanjem ter omogočil projektantom in organizatorjem, da bolje razumejo potrebe skupnosti. Projekt Kulturna vas Lemba predstavlja potencial kulturnih vasi kot model za skupnostni turizem. Iniciativa si prizadeva ustanoviti podobne kulturne vasi na Cipru in v drugih državah za ohranitev in spodbujanje lokalne kulture, umetnosti in obrti. Ta natečaj ne le bogati življenjsko okolje, ampak predstavlja tudi metodo za ustvarjanje dolgoročnih, odpornih in trajnostnih mest.

3.10 Izzivi in inovacije v čeških natečajih: Izkušnje iz skupnostne šole Chýně-Hostivice

Slika 3.10: Vizualizacija zunanosti skupnostne šole Chýně-Hostivice. ©Dousek-Záborský.

Lokacija	Chýně (Češka Republika)
Leto začetka natečaja	2021
Naročnik:	Javni naročnik: Zveza občin Chýně in Hostivice
Organizatorji natečaja / Vodenje	Inž. arh. Radek Janoušek / inž. Karla Kupilíková / ing. arh. Tomáš Zdvihal
Zmagovalna ekipa / Arhitekt	ov arhitekti s.r.o. Jiří Opočenský in Štěpán Valouch
Vrsta natečajnega postopka	Zaprtn natečaj s predizbiri, enostopenjski
Število natečajnih elaboratov	6
Realizacija	Gradnja se je začela leta 2024

Raznolikost oblik natečajev v korist različnih zainteresiranih strani

Natečaj prostovoljne zveze občin za skupnostno šolo Chýně-Hostivice je drugi natečaj za isto novo osnovno šolo v nekaj letih. Prvi odprti natečaj je prinesel negativno izkušnjo, ki je povzročila izjemne zaplete med realizacijo zmagovalnega projekta francoskega tima. Poleg preteklih izzivov z natečaji so prejšnje napake pri prostorskem načrtovanju skupaj s hitrim razvojem vasi in vplivom gradbenikov prispevale k pritisku na načrt za novo šolo. Kljub natrpanemu terminu in dotakratnim nezadovoljivim izkušnjam se je združenje občin odločilo izvesti še en arhitekturni natečaj. Tokrat so naročniki preizkusili drugačno obliko natečaja: zaprt natečaj s predizborom šestih arhitekturnih timov. Ta način izbire naj bi zagotavljal visoko kakovost projektov, dovolj izkušene projektantske time in omejene časovne roke. Priprava in izvedba natečajnega postopka je trajala približno šest mesecev. Po tem procesu je v kratkem času sledil podpis pogodbe z nagrajenim timom in faze izdelave projektne dokumentacije. Gradnja projekta se je začela v dveh letih po odločitvi o zmagovalcih; nastal je edinstveni projekt, vreden 30 milijonov evrov, ki je pozitivno spremenil predsodke naročnikov o trajanju in zahtevnosti natečajev. Obe šoli, zasnovani in realizirani prek natečaja, naj bi služili ne le učencem, temveč celotni skupnosti, saj delujeta kot javni zgradbi za vse občane. Ta primer dokazuje, da so natečaji tesno povezani s kontekstualnimi, ekonomskimi in časovnimi potrebami. Zato je pomembno, da skrbno izberemo pravi postopek glede na potrebe posameznega primera, pri čemer upoštevamo možnost različnih oblik natečajev.

Zaključek

Zemljevid natečajev ARCH-E ponuja celovit pregled razlik in podobnosti na področju natečajev za arhitekturno oblikovanje po Evropi. Ta pregled izhaja iz analize izbranih držav članic EU in pogovora z različnimi deležniki. Primerjalne infografike in informacije o posameznih državah, predstavljene v prvem poglavju, razkrivajo pomembne razlike na področju natečajev po vsej Evropi. Na primer, letno število projektnih natečajev se zelo razlikuje, pri čemer ima Nemčija povprečno 461 natečajev na leto, v primerjavi s samo tremi na Cipru (Slika 1.6). Druga opazna razlika je prednostna oblika natečaja: odprti natečaji prevladujejo na Cipru, v Češki republiki, Madžarski, Sloveniji in Španiji, medtem ko so se druge partnerske države ARCH-E postopoma preusmerile k zaprtim postopkom. Te razlike, kot je poudarjeno v tem poročilu, so globoko zakoreninjene v zakonodaji o javnih naročilih vsake države, pa tudi v njihovih edinstvenih političnih, gospodarskih in kulturnih sistemih. Zaradi kompleksnosti se je zelo omejeno mogoče zanašati izključno na statistične podatke, da bi zajeli celoten spekter znanja na področju natečajev .

Kljub tem razlikam se je pojavilo več skupnih točk. Te vključujejo podobne stopnje sodelovanja arhitektov v natečajih (Slika 1.7) in porazdelitev lokalnih natečajnikov v primerjavi s tujimi natečajniki (Slika 1.8). Podatki pa kažejo tudi relativno nizko zanimanje in vključenost arhitektov tako v nacionalne kot v evropske natečaje. To vprašanje zasluži nadaljnjo pozornost in raziskavo, da bi ugotovili, kateri posebni ukrepi so potrebni za izboljšanje obstoječih sistemov natečajev, olajšanje čezmejnega dostopa in zagotovitev visokokakovostnih postopkov. Medtem ko bo poročilo o potrebah arhitektov podrobneje obravnavalo nekatera od teh vprašanj, so se začetni vpogledi pojavili že v drugem in tretjem poglavju tega poročila in jih je mogoče povzeti, kot sledi.

Pridobljene izkušnje iz Zemljevida natečajev ARCH-E

Pomen zavezujočih predpisov

Razpoložljivost natečajev in njihovo učinkovito izvajanje je tesno povezano z zakonodajnim okvirom, ki jih ureja. V vseh državah članicah se pri javnem naročanju arhitekturnih storitev na splošno upošteva evropska direktiva 2014/24/EU, vendar razvoj posebnih, zavezujočih predpisov o natečajih zagotavlja visokokakovosten in pregleden postopek. Povezava in/ali integracija tovrstnih predpisov v nacionalno zakonodajo o javnem naročanju lahko zagotovi dodatne koristi, kot so kontinuiteta izvajanja natečajev, reden dostop arhitektov do javnih naročil in pristop k javnemu naročanju, osredotočen na kakovost. Da bi omogočili učinkovitejše izvajanje in izboljšanje praks čezmejne konkurence, bi se morali nacionalni predpisi o natečajih bolj prilagoditi mednarodnemu kontekstu. To pomeni, da naj lokalne pristojne oblasti pristopijo k dolgoročnemu usklajevanju meril, standardov in osnovnih postopkovnih vidikov preko izmenjave izkušenj in praks z drugimi strokovnjaki po vsej Evropi. Takšno prizadevanje vključuje tudi sodelovanje mednarodnih predstavnikov v ocenjevalnih komisijah in organizacijskih odborih. V praksi pomeni bolj odprt EU pristop, da so nacionalna zakonodaja in smernice na voljo v angleščini in lahko dostopne, kar olajša proces sodelovanja in izmenjave. Z navedenimi strategijami, bi postali lokalni natečaji dostopnejši, brez da bi hkrati standardizirali natečajne postopke in arhitekturne kulture.

Natečaji kot orodja za pospeševanje trajnosti v arhitekturi

Z učinkovitim doseganjem **trajnostnih** ciljev v arhitekturnih natečajih je povezanih več izzivov, od omejitev v fazi načrtovanja natečaja do izbire kriterijev in metod ocenjevanja. Kljub temu primeri, predstavljeni v 3. poglavju, zlasti primer Nieuwe Veemarkt v Zwollu in natečaj EUROPAN v Karlovcu, kažejo, da se lahko natečaj uporabi za preizkušanje inovativnih strategij načrtovanja in gradnje. To zahteva spremembo tradicionalnih metod izbire in izvedbe projektov ter iskanje pravega ravnovesja med sprejemanjem stopnje negotovosti, ki jo prinaša inovativnost, ter finančnimi in časovnimi tveganji realizacije projekta. Za zmanjšanje tveganj je pomembno spodbujati dialog

med deležniki in arhitekti, da bi načrtali dolgoročne koristi trajnostnega razvoja in vključili širšo javnost v iskanje novih vizij bivanja. Takšen pristop ne bi samo spodbujal trajnostnih arhitekturnih rešitev, temveč tudi okrepil izobraževalno vlogo natečajev.

Dostop do natečajev izven državnih meja

Na dostopnost do arhitekturnih natečajev vpliva vrsta dejavnikov, kot so vrsta postopka (odprti, zaprti, vabljeni) in zahteve (pogoji za sodelovanje), ki odražajo potrebe naročnikov glede sposobnosti arhitektov, da ohranjajo vrednost vloženega dela in časa. Na področju evropskih natečajev vplivajo na čezmejno sodelovanje dodatne ovire. Te se po eni strani nanašajo na premagovanje praktičnih težav (iskanje razpisov natečajev, jezikovne ovire, omejene informacije, razdalja potovanja itd.), po drugi strani pa so zaznamovane s predsodki in vrzeli v znanju. Aktivnosti projekta ARCH-E se osredotočajo na odpravljanje navedenih ovir z uvedbo izmenjave informacij in znanja ter z razvojem digitalnih orodij. Mreža ARCH-E zlasti spodbuja in olajšuje povezovanje ustreznih strokovnjakov, organov in profesionalcev. Možen rezultat tega povezovanja je lahko mednarodno sodelovanje pri organizaciji natečajev, povečanje globalne prepoznavnosti in dostopnosti natečajnih razpisov, spodbujanje preglednosti ter omogočanje sodelovanja arhitekturnih timov.

Visoka kakovost in preglednost postopkov na evropskem trgu

Arhitekturni natečaji so ključno orodje pri iskanju kakovostnih rešitev za arhitekturne in urbanistične izzive v skladu z ambicijami Davosa za evropski Baukultur. V tej zavezi **kakovost natečajnih postopkov** pridobi osrednjo vlogo. To pomeni zavzet pristop h kakovosti v vseh fazah postopka, od oblikovanja projektne naloge do faz, ki sledijo odločitvi o zmagovalcih. Za doseg tega cilja je potrebno sodelovanje kompetentnih akterjev z zavzetim odnosom in naprednim pogledom na kakovost življenjskega okolja. Z aktivnim sodelovanjem strokovnjakov in zainteresiranih strani so lahko glavne faze natečajev priložnost za razpravo, odprto za širšo skupnost uporabnikov. Kot v primeru Izobraževalnega kampusa Luise Buchner, predstavljenega v 3. poglavju, kolektivna razsežnost natečaja prispeva k večji **preglednosti** in krepki priznavanje visokokakovostne arhitekture kot javne dobrine.

Zaveza h kakovostnim natečajem ne sme zanemariti **poštene obravnave** arhitekturnih timov. Najbolj razširjena kritika natečajev zajema neuravnoteženo razmerje med delovno obremenitvijo in vložkom arhitektov ter nadomestilom in vrednostjo nagrad. Zato je pomembno, da glasovi in zahteve arhitektov ne ostanejo neopaženi. ARCH-E se pridružuje pozivom k ukrepanju za izboljšanje pogojev natečajev, da bi bili ti poštene, pregledni in koristni za vse večje število strokovnjakov. Prvi korak v prizadevanjih ARCH-E za potrebe arhitektov je priprava poročil o potrebah arhitektov, ki bodo osvetlila posebne zahteve in konkretna področja ukrepanja za olajšanje delovanja strokovnjakov na evropskem trgu arhitekturnih storitev.

Kompleksnost kot skupna korist

V treh poglavjih tega poročila je poudarjena kompleksnost, ki je značilna za projektne natečaje v evropskem kontekstu. Razumevanje kompozitnega in heterogenega natečajnega okolja je prvi korak proti pristranskim predsodkom in nezaupanju, ki spodbujajo strategije za izogibanje tveganju. Natečajni zemljevid ARCH-E izpostavlja, da večja odprtost projektnih natečajev na ravni Evrope omogoča širši in bolj raznolik nabor rešitev ter spodbuja inovacije v uveljavljenih arhitekturnih praksah. Različne izkušnje partnerjev ARCH-E in sodelujočih partnerjev ter drugih strokovnih institucij, ki dejavno sodelujejo pri regulaciji in izvajanju natečajev, so lahko koristen vir za ugotavljanje vrzeli in izboljšanje nacionalnih natečajnih sistemov. Skratka, spodbujanje in omogočanje čezmejne odprtosti natečajev je videno v luči izboljšanja pretoka arhitekturnih idej, znanja in strokovnega znanja, kar **koristi** javnim in zasebnim naročnikom, strokovnim združenjem in praksam ter zlasti prebivalcem evropskih mest.

Prihodnje usmeritve

Raziskavo, ki je bila opravljena za zemljevid ARCH-E o natečajih, je treba obravnavati kot stalno prizadevanje in ne kot zaključeno nalogo. Trenutno raziskava zajema države članice, iz katerih prihajajo partnerji ARCH-E in sodelujoči partnerji. Vendar pa je za ustvarjanje celovitejše slike evropskih projektnih natečajev bistveno razširiti zemljevid, da bo vključeval širši nabor držav in njihovih natečajnih sistemov. Ta širitev ne bi samo zagotovila popolnejše slike, ampak bi tudi ustvarila nove priložnosti za čezmejno sodelovanje.

Poleg tega sta razširitev vrst zbranih podatkov in vključevanje širšega kroga zainteresiranih strani v proces zbiranja podatkov ključni področji za nadaljnje raziskave. Trenutna študija ponuja uvodni pregled evropskih natečajev s poudarkom na priložnostih in izzivih na evropskem trgu. Vendar bi se morale prihodnje raziskave osredotočiti na praktične vloge različnih akterjev s ciljem izvajanja konkretnih intervencij prek pilotnih projektov in skupnega delovanja. V tem pogledu platforma ARCH-E in njena digitalna orodja (Glosar, spletni zemljevid natečajev in mreža) služijo kot dragoceni viri za nadaljnje raziskovanje.

Skratka, pobude in rezultati raziskav ARCH-E poudarjajo prednosti čezmejnega sodelovanja pri obravnavi zapletene natečajne situacije v Evropi. Zaradi vključenost različnih deležnikov in strokovnjakov znotraj arhitekturne stroke (vključno s predstavniki zbornic, strokovnjaki za politiko, arhitekti, menedžerji, naročniki in akademiki) je celovito razumevanje večplastne narave natečajev mogoče le preko trajnega sodelovanja, izmenjave in dialoga. Zato je ključnega pomena razširiti mrežo zainteresiranih strani in spodbujati eksperimentalne metode sodelovanja, da bi izzvali tradicionalne natečajne modele in spodbujali inovacije. S prepoznavanjem osrednje vloge natečajev pri doseganju arhitekturne odličnosti Zemljevid natečajev ARCH-E odpira prostor za razpravo o natečajih in vabi nove udeležence v nenehni pogovor o proaktivnem izboljšanju evropskega življenjskega okolja.

Zahvala

Uspešen zaključek te brošure ne bi bil mogoč brez neprecenljive podpore in prispevkov številnih posameznikov in organizacij. V prvi vrsti se iskreno zahvaljujemo partnerjem in sodelujočim partnerjem ARCH-E, katerih sodelovanje in predanost sta bila ključnega pomena pri oblikovanju te obsežne študije. Zahvaljujemo se avstrijski Zvezni zbornici arhitektov in inženirjev, ki je začela in še vedno vodi ta projekt, s posebnim priznanjem Danielu Fügenschuhu, Corneliu Hammerschlag, Sebastianu Jobstu in Anni Resch. Posebna zahvala gre tudi Margit Friedrich, ki je vodila projekt ARCH-E v prvem letu. Hvaležni smo tudi Svetu arhitektov Evrope (ACE), Hrvaški zbornici arhitektov (CCA), Zbornici za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS), Združenju arhitektov Cipra (CAA), Zvezni zbornici nemških arhitektov (BAK), Tehnološki univerzi v Eindhovenu (TU/e), Politehnični univerzi v Valenciji (UPV), Sepa Engineeringu GmbH (SEPA), Zbornici madžarskih arhitektov (MÉK), Češki zbornici arhitektov (ČKA), Francoski nacionalni zbornici arhitektov (CNOA), Zbornici arhitektov province Bozen, Švicarskemu društvu inženirjev in arhitektov (SIA) in Mednarodni zvezi arhitektov (UIA).

Prav tako bi se radi iskreno zahvalili strokovnjakom, ki so velikodušno delili svoja spoznanja in strokovno znanje ter privolili v sodelovanje v naših intervjujih. Zahvaljujemo se (po abecednem vrstnem redu): Bálintu Bachmanu (APM studio), Borisu Bežanu (BAX Studio), Andrásu Bordasu in Tamásu Nollu (Teampannon Építészmező Kft), Josepu Borrellu Bruju in Ani Zhukovi (IMPSOL AMB), Ivánu Capdevilu (PLAYstudio), Christosu Christodoulou in Mariosu Christodoulidesu (Simpraxis Architects), Barbari Ettinger-Brinckmann (Agentur Ettinger-Brickmann), Floor Fringus (Werkstatt), Dolores Galán (Consejo Superior de los Colegios de Arquitectos de España), Gabrielli Grand (Sagra Építész Kft.), Mojci Gregorski (Kontra arhitekti), Juretu Hrovatu (SVET VMES), Benjaminu Hossbachu [phase eins.], Melanie Karbasch (Architekt Melanie Karbasch ZT GmbH), Maji Kireta (Društvo arhitektov Varaždin), Heleni Knifič Schaps (EUROPAN Hrvaška), Špeli Kryžanowski in Vladu Krajcarju (ZAPS), Janezu Koželju (Mestna občina Ljubljana), Anji Kotlan (Berlinska zbornica arhitektov), Marieke Kums (STUDIO MAKS), Eddi Kurz (Kurz Architekten GbR), Miquelu Lacasti (Archikubik), Ferencu Makovényiju (MÉK), Marcosu Marcou (Ciprsko združenje arhitektov), Kati Marunico (NFO), Nicoláus Maruri (amanncanovasmaruri), Eliasu Molitschnigu (Abteilung IV/B/4

“Architektur, Baukultur und Denkmalschutz”), Hrvoju Njiriću (njiric+ arhitekti), Vassosu Olympiosu, Christinu Sierepekli, Aggeliki Pilati (Univerza na Cipru, tehnične službe), Andreasu Papallasu (Ciprska znanstvena in tehnična zbornica), Michielu Riedijku (Neutelings Riedijk Architects), Andresu Schenker in Monici Resines (Schenker Salvi Weber Architekten), Romanu Šilji (Združenje hrvaških arhitektov), Elke Sterling-Presser in Nicolasu Sterling (Sterling Presser Architects + Engineers), Francescu Veenstra (Vakwerk / College van Rijkadviseurs), Jeroenu de Willigen (De Zwarte Hond / BNA), Berndu Wiltscheku (Bundesimmobiliengesellschaft Abteilung Schulbau) in Thomasu Zinterlu (Zinterl Architekten ZT GmbH).

Nenazadnje se zahvaljujemo organizacijam in institucijam, ki so nam s finančno podporo omogočile izvedbo te raziskave in izdelavo publikacije. Iskreno se zahvaljujemo pobudi Evropske komisije za financiranje Ustvarjalna Evropa (CREA) za njihovo velikodušno podporo in zaupanje v uspeh projekta ARCH-E.

Bibliografija

Andhov, Marta, Roberto Garanta, William A. Janssen, in Olga Martin-Ortega. *Shaping Sustainable Public Procurement Laws in the European Union.* Greens/EFA. November 2022. <https://bit.ly/3yY3BJ2>.

Andresson, Jonas E., Gerd Bloxham-Zettersten, in Magnus Rönn, eds. *Architectural Competitions: Histories and Practice.* The Royal Institute of Technology and Rio Kulturkooperativ, 2013.

Appenzeller, Markus. “Open Call: Stop Competitions! At Least, In The Way You Do Them Now!” *The Daily Urban Dose.* July 28, 2023. <https://bit.ly/3xvh8HD>.

Architects’ Council of Europe (ACE). “Recommendations for Architectural Design Contests.” Accessed August 28, 2024. <https://bit.ly/3zd9emF>.

Architects’ Council of Europe (ACE). “The Architectural Profession In Europe: The Ace 2022 Sector Study.” Accessed August 28, 2024. <https://bit.ly/4eppWPU>.

Architectuur Lokaal. *Vijf Jaar Europees Aanbesteden van Architectuuroopdrachten.* Amsterdam: Architectuur Lokaal. October 14, 2010.

Architectuur Lokaal. 2017. *Competition Culture in Europe 2013 – 2016.* Amsterdam: Architectuur Lokaal. September 2017.

Architectuur Lokaal. *Competition Culture in Europe 2017– 2020: Final Report.* Amsterdam: Architectuur Lokaal. January 2021.

Architectuur Lokaal. *Rapportage Ontwerpwedstrijden 2012-2022.* Amsterdam: Architectuur Lokaal. September 1, 2022.

Bundesinstitut für Bau-, Stadt- und Raumforschung (BBSR), ed. *SNAP – Wettbewerbsverfahren: Systematik für Nachhaltigkeitsanforderungen in Planungswettbewerben.* In *Zukunft Stadt und Region: Forschung und Praxis im Dialog*, Band 28. Bonn: BBSR, 2021(a). Accessed August 28, 2024: <https://bit.ly/4e11mUg>.

Bundesinstitut für Bau-, Stadt- und Raumforschung (BBSR), ed. *SNAP – Planungs- und Arbeitshilfen: Systematik für Nachhaltigkeitsanforderungen in Planungswettbewerben*. In *Zukunft Stadt und Region: Forschung und Praxis im Dialog*, Band 29. Bonn: BBSR, 2021(b). Accessed August 28, 2024: <https://bit.ly/3YZ9FMj>.

Chupin, Jean Pierre, Carmela Cucuzzella, in Bechara Helal, eds. *Architecture Competitions and the Production of Culture, Quality and Knowledge: An International Inquiry*. Montreal: Potential Architecture Books, 2015.

Davos Declaration: Towards a high-quality Baukultur for Europe. Declaration, European Ministers of Culture. January 22, 2018. <https://bit.ly/4b8ryLh>.

Dutch Ministry of the Interior and Kingdom Relations and the Dutch Ministry of Education, Culture and Science. *Rapport Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp 2021-2024*. Accessed August 28, 2024: <https://bit.ly/3W776WL>.

El Croquis 219. “IBAVI 2019-2023: A Collective Research”. *El Croquis*. 2023.

Federal Chamber of Civil Engineers and Bavarian Chamber of Architects. *Interreg Projekt Handbuch: Grenzüberschreitendes Kompetenznetzwerk Architekturwettbewerbe 2019-2022*. Accessed August 28, 2024: https://www.arching.at/aktuelles/interreg_projekt.html.

Fuchs, Matthias. *Nachhaltigkeitsorientierte Architekturwettbewerbe: Kriterien und Indikatoren zur Integration von Nachhaltigkeitsanforderungen in Wettbewerbsverfahren sowie Empfehlungen und Werkzeuge für die praktische Durchführung*. Doctoral Dissertation, TU Darmstadt, 2013. <http://tuprints.ulb.tu-darmstadt.de/id/eprint/3276>.

Grandia, Jolien, and Leentje Volker, eds. *Public Procurement: Theory, Practices and Tools*. Cham: Palgrave MacMillan, 2023. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-18490-1>.

Hossbach, Benjamin, and Christian Lehmhaus. *Fundamentals of Competition Management: Preparation and Organisation of Design Competitions*. Berlin: DOM Publishers, 2024.

Hurst, Will. “Wasteful Architect Competitions Come Under Fire.” *Architects’ Journal*. February 23, 2018. <https://bit.ly/4bbnMRc>.

International Union of Architects (UIA). *UIA Competition Guide for Design Competitions in Architecture and Related Fields*. Amendment adopted by the 139th Council in Rio de Janeiro, January 2020. <https://bit.ly/3yypS0n>.

Kryžanowski, Špela, Jernej Prijon, Mima Suhadolc, in Urša Vrhunc. *When We Build Excellently, We Build With An Architectural Design Competition*. Ljubljana: ZAPS, 2023.

Mejía-Hernández, Jorge, in Cathelijne Nuijsink, eds. *The Architecture Competition as Contact Zone: Towards a Historiography of Cross-Cultural Exchange*. Footprint 14, no.1 (Spring/Summer 2020). <https://doi.org/10.7480/footprint.14.1>.

Pouikli, Kleoniki. “Towards Mandatory Green Public Procurement (GPP) Requirements under the EU Green Deal: Reconsidering the Role of Public Procurement as an Environmental Policy Tool.” *ERA Forum* 21 (2021), 699–721. <https://doi.org/10.1007/s12027-020-00635-5>.

Menteth, Walter, ed. “Competition Culture in Europe: Voices.” Project Compass CIC, 2018.

Schade-Bünsow, Boris. “110 Vergebliche Jahre: Wettbewerbe Sind Ein Volkswirtschaftliches Desaster. Ein Vorschlag Zur Reform Von Martin Haas Und Amandus Sattler.” *Bauwelt* 34. July 7, 2015. <https://bit.ly/45ofrZj>.

Swiss Federal Office of Culture. *The Davos Baukultur Quality System: Eight Criteria for a High-Quality Baukultur*. Berne: Swiss Confederation, 2021. <https://bit.ly/4c0wEKQ>.

TenderNed. *Sectorrapportage Aanbestedingen Bouw*. April 9, 2024. <https://bit.ly/3xQr3HW>.

Theodorou, Maria, in Antigoni Katsakou, eds. *The Competition Grid: Experimenting With and Within Architecture Competitions*. London: Riba Publishing, 2018. <https://doi.org/10.4324/9780429345968>.

Volker, Leentje. *Deciding about Design Quality*. Leiden: Sidestone Press, 2010.

Volker, Leentje. "Procuring Architectural Services: Sensemaking in a Legal Context." *Construction Management and Economics* 30, no. 9 (2012): 749–59.
<https://doi.org/10.1080/01446193.2012.667138>.

YesWePlan! Project. "Compendium 4 in 1." Accessed August 28, 2024.
<https://yesweplan.eu/intellectual-outputs/>.

Priloga I

Nacionalni predpisi in smernice za natečaje

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Avstrija	Bundesvergabegesetz 2018 (BVerG) / Zvezni zakon o javnih naročilih	Zakon, pravno zavezujoč	Ne. Natečaji po tem zakonu niso zahtevani. Lahko pa so organizirani kot prva faza javnega naročanja, ki ji sledita postopek s pogajanjem brez predhodne objave in nato oddaja naročila.	https://bit.ly/40dOMOI
	Wettbewerbsstandard 2010 (WSA) / Standardi za natečaje	Priporočene smernice. Formalno neobvezujoče, vendar je za organizacijo natečajev v sodelovanju z Zvezno zbornico potrebna uporaba WSA za javne in zasebne naročnike.	–	https://bit.ly/4eLUF9P

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Hrvaška	Zakon o javnoj nabavi (Narodne novine 120/16, 114/22) / Zakon o javnem naročanju (Uradni list 120/16, 114/22)	Zakon, pravno zavezujoč	Ne. Natečajji po tem zakonu niso zahtevani. Lahko pa so organizirani kot projektni natečaj, ki mu sledi postopek s pogajanji brez predhodne objave. Če je v lokalnih prostorskih načrtih opredeljena obveznost izvedbe natečaja, jo javni naročniki vodijo po tem zakonu.	https://bit.ly/3Nubg64 https://bit.ly/3CJEFah
	Lokalni prostorski načrti	Pravno zavezujoči	Da, z opredelitvijo območij z obveznimi natečajji	–
	Pravilnik o natjecajima s področja arhitekture, urbanizma, unutarnjeg uredenja i uredenja krajobraza Hrvatske komore arhitekata (Narodne novine 85/14) / Uredba o natečajih na področju arhitekture, urbanizma, notranje opreme in krajinskega oblikovanja hrvaške zbornice arhitektov (Uradni list 85/14)	Uredba, pravno zavezujoča samo v mestih Zagreb, Split in Dubrovnik	–	https://bit.ly/3NuPbUM

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Ciper	Zakon o javnem naročanju	Zakon, pravno zavezujoč	Ne. Natečaji po tem zakonu niso zahtevani. Lahko pa so organizirani kot prva faza javnega naročanja, ki ji sledita postopek s pogajanjem brez predhodne objave in nato oddaja naročila.	https://bit.ly/3UeZHDm
	Pravilnik za izvedbo natečajev	Neobvezujoč	–	https://bit.ly/4hbSOfW
Češka republika	Zakon o javnem naročanju 134/2016	Zakon, pravno zavezujoč	Ne. Natečaji po tem zakonu niso zahtevani. Lahko pa so organizirani kot prva faza javnega naročanja, ki ji sledita postopek s pogajanjem brez predhodne objave in nato oddaja naročila.	https://bit.ly/4f7X1iR
	Kodeks natečajev	Priporočene smernice. Kodeks običajno uporabljajo javni naročniki, ko se natečaj (projekt) uporablja v skladu z Zakonom o javnem naročanju kot predhodna faza javnega naročanja.	–	https://bit.ly/3Yt2Imj

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Nemčija	Vergabeverordnung (VgV) / Uredba o javnih naročilih	Uredba, pravno zavezujoča	Ne. Natečajji po tej uredbi niso zahtevani. Lahko pa so organizirani kot predfaza, ki ji sledi postopek s pogajanjmi brez predhodne najave, v okviru katerega se odda naročilo storitve, skladno z določili natečajnih pogojev, zmagovalcu ali enemu od zmagovalcev, pri čemer morajo biti vsi zmagovalci povabljeni na pogajanja.	https://bit.ly/3zSez3R
	Richtlinie für Planungswettbewerb 2013 (RPW) / Smernice za projektne natečaje	Priporočene smernice. – V kombinaciji z VgV so zavezujoče za javne naročnike na področju zvezne gradnje. Drugi javni in privatni naročniki naj bi RPW uporabljali na enak način.	–	https://bit.ly/3Nrh7cl
	Gesetz Gegen Wettbewerbsbeschränkungen (GWB) / Zakon proti omejevanju natečajev	Zakon, pravno zavezujoč	–	https://bit.ly/4f2zVtW
	Unterschwelvenvergabeordnung (UVgO) / Uredba o javnem naročanju pod pragom	Pravila postopka za oddajo storitev in blaga pod EU mejnimi vrednostmi, zavezujoča za javne naročnike le preko vloge, npr. na podlagi zakona ali uredbe.	–	https://bit.ly/40ih9Li

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Madžarska	Zakon CXLIII o javnih naročilih	Zakon, pravno zavezujoč	Da, za javne kompleksne projekte po definiciji mejne investicijske vrednosti. V primeru zasebnega investitorja ali nepremičninskega gradbenega podjetja natečaj ni obvezen.	https://bit.ly/4dQEUwM
	Uredba vlade 310/2015 (X.28.) o postopkih projektnega natečaja	Pravno zavezujoča za javne naročnike in vse organizacije ali osebe, ki kot naročniki ne ustrezajo pravilom javnega naročanja. Če se zasebni investitor odloči organizirati natečaj, je Uredba 310 še vedno zavezujoča.	–	https://bit.ly/3BPiEBF
	Zakon o madžarski arhitekturi (Zakon C/2023)	Zakon, pravno zavezujoč	–	https://bit.ly/3Abrw8P
	Zakon o vrstnem redu državnih gradbenih investicij (Zakon LXIX/2023)	Zakon, pravno zavezujoč	Da, skladno s členom 35 § (1) se projektant, ki pripravlja idejni načrt investicije, izbere na natečaju, če ministrstvo ne določi drugače.	https://bit.ly/3NChvVu

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Slovenija	Zakon o Javnem Narocanju (ZJN-3)	Zakon, pravno zavezujoč	Da, za načrtovanje javnih objektov z opredelitvijo mejnih investicijskih vrednosti za stavbe in mejne velikosti površin za spremembo namenske rabe zemljišč.	https://bit.ly/3YqYXNW
	Zakon o urejanju prostora (ZUREP-3)	Zakon, pravno zavezujoč	Da, na podlagi opredelitve območij z obveznostjo natečaja	https://bit.ly/3Y9YsGJ
	Občinski prostorski akti	Pravno zavezujoč predpis	Da, v posebnih primerih za izjemno pomembne zgradbe ali območja.	–
	Pravilnik o javnih natečajih za izbiro strokovno najprimernejših rešitev prostorskih ureditev in objektov (PJN)	Pravno zavezujoče smernice za javne naročnike. Priporočene smernice za zasebne naročnike. Uporablja se vedno, ko je natečaj organiziran v sodelovanju z ZAPS.	–	https://bit.ly/4ePQ86m

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Španija	Španski zakon o javnem pravu, pravno zavezujoče sektorske pogodbe 9/2017	Zakon, pravno zavezujoč	Da, skladno s 183. členom so natečaji obvezni, kadar je predmet storitve izdelava arhitekturnih, inženirskih in urbanističnih projektov posebne zahtevnosti ter kadar je naročilo storitev povezano z dopolnilnimi deli in vodenjem gradnje.	https://bit.ly/3A1ly9r
	Španski zakon 9/2022 o kakovosti v arhitekturi	Zakon, pravno zavezujoč	–	https://bit.ly/3BOpk7M
	Katalonski zakon 12/2017 o arhitekturi	Zakon, pravno zavezujoč v avtonomni skupnosti Katalonija	Da, 12. in 18. člen določata obveznost izvedbe natečaja, kadar so arhitekturne storitve vključene v javne razpise za projekte novogradnje, obnove ali prenove z ocenjeno vrednostjo storitve 60.000 EUR.	https://bit.ly/3V3jLcu

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Švica	Švicarski zvezni zakon o javnih naročilih	Zakon, pravno zavezujoč	Ne. Natečaji po tem zakonu niso zahtevani.	https://bit.ly/3A5NQRf
	Švicarska medkantonalna uredba o javnih naročilih	Uredba, pravno zavezujoča	Ne. Natečaji po tej uredbi niso zahtevani.	https://bit.ly/48iVVPd
	SIA 142	Priporočene smernice, neobvezujoče. Prostovoljna zavezanost na občinski ravni in številnih enakovrednih javnih organih ter v zasebnem sektorju.	–	https://bit.ly/4dTdNBx
	SIA 143	Priporočene smernice, neobvezujoče. Prostovoljna zavezanost na občinski ravni in številnih enakovrednih javnih organih ter v zasebnem sektorju.	–	https://bit.ly/48cUkur

Država	Predpisi	Vrsta in narava regulative	Obveznost organizacije natečajev	Povezava do regulative
Nizozemska	Zakon o javnem naročanju	Zakon, pravno zavezujoč	Ne. Natečaji po tem zakonu niso zahtevani. Lahko pa so organizirani kot prva faza javnega naročanja, ki ji sledita postopek s pogajanji brez predhodne objave in nato oddaja naročila.	https://bit.ly/4f9pFjE
	Priročnik o sorazmernosti	Smernice, pravno zavezujoče v kombinaciji z Zakonom o javnem naročanju	–	https://bit.ly/4haRyJX
	Smernice za natečaje KOMPAS	Neobvezujoče	–	https://bit.ly/3YhvQvw
	Smernice za izbiro usposobljenega arhitekta	Neobvezujoče		https://bit.ly/48ktNeD

Priloga II

Seznam intervjujev

- ▶ **Intervju z Nicolás Maruri** (amanncanovasmaruri, Španija). 15. januar 2024. 13:00-14:00 CET.
- ▶ **Intervju z Majo Kireta** (Društvo arhitektov Varaždin, Hrvaška). 16. januar 2024. 10.00–11.00 CET.
- ▶ **Intervju z Melanie Karbasch** (Architekt Melanie Karbasch ZT GmbH, Avstrija). 17. januar 2024. 8.00–9.00 CET.
- ▶ **Intervju z Juretom Hrovatom** (SVET VMES, Slovenija). 18. januar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju z Ivánom Capdevilo** (PLAYstudio, Španija). 22. januar 2024. 17.00–18.00 CET.
- ▶ **Intervju z Mojco Gregorski** (Kontra Arhitekti, Slovenija). 23. januar 2024. 11.00–12.00 CET.
- ▶ **Intervju z Borisom Bežanom** (BAX Studio, Slovenija and Španija). 23. januar 2024. 16.00–17.00 CET.
- ▶ **Intervju s Špelo Kryžanowski in Vladom Krajcarjem** (ZAPS, Slovenija). 24. januar 2024. 11.00–12.00 CET.
- ▶ **Intervju s Kata Marunico** (NFO, Hrvaška). 25. januar 2024. 11.00–12.00 CET.
- ▶ **Intervju s Francescom Veenstra** (Vakwerk / College van Rijkadviseurs, Nizozemska). 25. januar 2024. 15.00–16.00 CET.

- ▶ **Intervju z Miquelom Lacasta** (Archikubik, Španija). 26. januar 2024. 11.00–12.00 CET.
- ▶ **Intervju z Benjaminom Hossbachom** ([phase eins]. Nemčija), 29. januar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju z Andresom Schenkerjem in Monico Resines** (Schenker Salvi Weber Architekten, Avstrija). 30. januar 2024. 9.00–10:00 CET.
- ▶ **Intervju z Romanom Šiljem** (Združenje hrvaških arhitektov). 30. januar 2024. 16.00–17.00 CET.
- ▶ **Intervju z Josepom Borrellom Brujem in Ano Zhukovo** (IMPSOL AMB, Španija). 31. januar 2024. 9.00–10:00 CET.
- ▶ **Intervju s Thomasom Zinterlom** (Zinterl Architekten ZT GmbH, Avstrija). 31. januar 2024. 11.00–12:00 CET.
- ▶ **Intervju s Heleno Knifić-Schaps** (European Hrvaška). 31. januar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju s Hrvojem Njirićem** (njiric+ arhitekti, Hrvaška). 1. februar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju z Marcosum Marcoujem** (Združenje ciprskih arhitektov). 5. februar 2024. 10.00–11.00 CET.
- ▶ **Intervju z Janezom Koželjem** (Mestna občina Ljubljana, Slovenija). 5. februar 2024. 12.36 CET. Na željo udeleženca je bil intervju izveden v pisni obliki preko e-pošte.
- ▶ **Intervju z Anjo Kotlan** (Berlinska zbornica arhitektov, Nemčija). 5. februar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju z Barbaro Ettinger-Brinckmann** (Agentur Ettinger-Brickmann, Nemčija). 6. februar 2024. 12.00–13.00 CET.

- ▶ **Intervju z Andreasom Papallasom** (Znanstvena in tehnična zbornica Cipra). 12. februar 2024. 9.00–10:00 CET.
- ▶ **Intervju z Bálintom Bachmanom** (APM studio, Madžarska). 15. februar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju z Elke Sterling-Presser in Nicolasom Sterlingom** (Sterling Presser Architects + Engineers, Nemčija). 16. februar 2024. 10.00–11.00 CET.
- ▶ **Intervju z Eddo Kurz** (Kurz Architekten GbR, Nemčija). 19. februar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju z Vassosom Olympiosom, Christino Sierepekli in Aggeliki Pilati** (Univerza na Cipru, tehnične službe). 20. februar 2024. 10.00–11.00 CET.
- ▶ **Intervju s Ferencem Makovényijem** (MÉK, Madžarska). 22. Februar 2024. 10.00–11.00 CET.
- ▶ **Intervju z Christosom Christodouloujem** (Simplaxis Architects, Ciper). 28. februar 2024. 9.00–10:00 CET.
- ▶ **Intervju z Eliasom Molitschnigom** (Abteilung IV/B/4 “Architektur, Baukultur und Denkmalschutz”, Avstrija) 29. februar 2024. 15.00–16.00 CET.
- ▶ **Intervju z Dolores Galán** (Consejo Superior de los Colegios de Arquitectos de Espana). 1. marec 2024. 10.00–11.00 CET.
- ▶ **Intervju z Berndom Wiltschekom** (Bundesimmobiliengesellschaft Abteilung Schulbau, Avstrija). 6. marec 2024. 11.00–12:00 CET.
- ▶ **Intervju z Floor Frings** (Werkstatt, Nizozemska). 21. marec 2024. 11.00–12:00 CET.
- ▶ **Intervju z Gabriello Grand** (Sagra Epitesz Kft. Madžarska). 22. marec 2024. 10.00–11.00 CET.

- ▶ **Intervju z Marieke Kums** (STUDIO MAKS, Nizozemska). 22. marec 2024. 15.00–16.00 CET.
 - ▶ **Intervju z Mariosom Christodoulidesom** (Simpraxis Architects, Ciper). 27. marec 2024. 11.00–12:00 CET.
 - ▶ **Intervju z Jeroenom de Willigenom** (De Zwarte Hond / BNA, Nizozemska). 23. april 2024. 12.00–13.00 CET.
 - ▶ **Intervju z Andrásom Bordásom in Tamásom Nollom** (Teampannon Epiteszmernok Kft, Madžarska). 12. april 2024. 11.00–12:00 CET.
 - ▶ **Intervju z Michielom Riedijkom** (Neutelings Riedijk Architects, Nizozemska). 1. maj 2024. 17.00–18.00 CET.
-

Vsi intervjuji so bili opravljeni na spletu prek Microsoft Teamsa in posneti s soglasjem udeležencev za poznejši prepis (pregledal Odbor za etično presojo (ERB) Tehnične univerze v Eindhovnu in odobril 25. septembra 2023). Kodeks etične presoje: ERB2023BE63)

ARCH-E | Zemljevid natečajev | Kolofon

Avtorji: *Juliette Bekkering, dr. Torsten Schröder, dr. Grazia Tona* | Tehnološka univerza v Eindhovenu, Oddelek za grajeno okolje, arhitekturno oblikovanje in inženiring

Soavtorji: Informacije in strokovno znanje za posamezne države, ki so jih prispevali člani konzorcija ARCH-E | ustanove po abecednem vrstnem redu države izvora.

Partnerji:

OSEBA | USTANOVA

- Selma Harrington, Gloria Oddo, Ian Pritchard, Swapna Saha | **Svet arhitektov Evrope/ Conseil des Architectes d'Europe**
- Monika Bednar, Karina Bruckner, Katharina Fröch, Daniel Fügenschuh, Corinna Greger, Rebekka Gutenthaler, Cornelia Hammerschlag, Nikolaus Hellmayr, Sebastian Jobst, Astrid Kaudela, Beatrice Mitterlehner-Nemelka, Michael Schwaiger, Anna Resch, Rainer Wuhrer | **Bundeskammer der Ziviltechniker:innen / Zvezna zbornica arhitektov in inženirjev (Avstrija)**
- Rajka Bunjevac, Ariana Korlaet, Gabrijela Kosović, Robert Loher | **Hrvatska Komora Arhitekata / Hrvška zbornica arhitektov**
- Christos Christodoulou, Alkis Dikaios, Pavlos Fereos, Katerina Koutsogianni | **Συλλογος Αρχιτεκτωνων Κυπρου / Ciprsko združenje arhitektov**
- Jose Hundertmarck, Franziska Klein, Anja Kranz, dr. Tillman Prinz, Kathrin Rapp, dr. Volker Schnepel, dr. Philip Steden, Cathrin Urbanek | **Bundesarchitektenkammer / Zvezna zbornica nemških arhitektov**
- András Bordás, Piroska Ferencz, dr. Péter Hajnóczy, dr. Ferenc Makovényi, Gergely Sándor, Tamás Ulrich | **Magyar Építész Kamara / Zbornica madžarskih arhitektov**

- Vlado Krajcar, dr. Špela Kryžanowski, Jernej Prijon | **Zbornica za Arhitekturo in Prostor Slovenije / Chamber of Architecture and Spatial Planning in Slovenia**
- dr. Eva M. Álvarez Isidro, dr. Carlos J. Gómez Alfonso, Diego Martín de Torres | **Universitat Politècnica de València / Politehnična univerza v Valencii (Španija)**

Sodelujoči partnerji:

- Igor Kovacevic, Mirko Lev, Tereza Zemanová | **Česká Komora Architektů / Češka zbornica arhitektov**
- Andreas Flora, Marco Molon, Wolfgang Thaler, Susanne Waiz | **Ordine degli Architetti, P.P.C. della Provincia di Bolzano / Zbornica arhitektov Južne Tirolske (provinca Bolzano)**
- Olympia Georgoudaki, Reto Gmür, Simon Hubacher, Martin Joos, Jonas Landolt, Laurindo Lietha | **Schweizerischer Ingenieur- und Architektenverein / Švicarsko združenje inženirjev in arhitektov**

- **Produkcija angleške izdaje | Marta Candidi, Gloria Oddo in Swapna Saha, ACE**
- **Postavitve in infografika | Penrose CDB**
- **Prevod v slovenščino | GRENS-TIM**
- **Urejanje slovenske izdaje | Špela Kryžanowski**
- **Založila | Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 2025**
- **Koordinacija projekta ARCH-E | Sebastian Jobst in Anna Resch, BKZT**
- **ARCH-E je projekt, ki ga sofinancira Evropska unija v okviru Ustvarjalne Evrope (CREA)**

Sofinancirala Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA ne moreta biti odgovorna zanje.

Projektni partnerji:

Architects' Council of Europe
Conseil des Architectes d'Europe

Croatian Chamber
of Architects

ZBORNICA ZA
ARHITEKTURO
IN PROSTOR
SLOVENIJE

ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
ΚΥΠΡΟΥ
CYPRUS ARCHITECTS ASSOCIATION

FEDERAL
CHAMBER OF
GERMAN
ARCHITECTS

MAGYAR ÉPÍTÉSZ KAMARA
CHAMBER OF HUNGARIAN ARCHITECTS

TU/e

UNIVERSITAT
POLITÈCNICA
DE VALÈNCIA

Sodelujoči partnerji:

Ordine
degli Architetti
Piaçaggisti
Conservatori
Provincia di Bolzano

Kammer
der Architekten
Raumplaner
Landschaftsplaner
Denkmalfleger
Provinz Bozen

CZECH
CHAMBER
OF
ARCHITECTS

sia

schweizerischer Ingenieur- und architektenverein
société suisse des ingénieurs et des architectes
società svizzera degli ingegneri e degli architetti
swiss society of engineers and architects

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

72.092(4)

BEKKERING, Juliette

ARCH-E : zemljevid natečajev / [avtorji Juliette Bekkering, Torsten Schröder, Grazia Tona ; soavtorji Selma Harrington ... [et al.] ; infografika Penrose CDB ; prevod v slovenščino GRENS-TIM ; urejanje slovenske izdaje Špela Kryžanowski]. - Slovenska izd. - Ljubljana : Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, 2025

ISBN 978-961-95515-7-8
COBISS.SI-ID 227195395

ARCH E

Evropska platforma za natečaje

 /arch-e-eu

 @arch_eEu

 @arch_eEu

 @arch_eeu

 www.arch-e.eu